

Стенограммы

XIV Рийгикогу, II Сессия, Очередное пленарное заседание

Среда, 04.12.2019, 14:00

Отредактированная

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:01 Karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Liidu finantshuvide kaitse direktiivi ja alaealiste menetlusõiguste direktiivi ülevõtmine) eelnõu (50 SE) kolmas lugemine
2. 14:04 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) kolmas lugemine
3. 14:05 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) kolmas lugemine
4. 14:07 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (55 SE) kolmas lugemine
5. 14:08 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (81 SE) kolmas lugemine
6. 14:37 Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (75 SE) teine lugemine
7. 14:41 Maksubaasi kahandamise ja kasumi ümberpaigutamise ennetamiseks maksulepingutega seotud meetmete rakendamise mitmepoolse konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (88 SE) teine lugemine
8. 14:46 Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (93 SE) teine lugemine
9. 14:53 Riigikogu otsuse "Riigi 2018. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (77 OE) teine lugemine
10. 14:58 Ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta
11. 16:31 Meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) teine lugemine
12. 16:33 Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu (98 SE) teine lugemine
13. 16:41 Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse (valimispäeval valimisagitatsiooni piirangu ja välireklaami keelu kaotamine) eelnõu (51 SE) teine lugemine
14. 17:15 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (8 SE) teine lugemine
15. 17:23 Tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) teine lugemine
16. 17:34 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) teine lugemine
17. 18:01 Spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) esimene lugemine
18. 18:54 Kogumispensionide seaduse, tulumaksuseaduse ja väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (91 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 10. töönädala kolmapäevast istungit. Alustuseks on Riigikogu liikmetel võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole, seega saame minna kohaloleku kontrolli juurde.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

---

1. 14:01 Karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Liidu finantshuvide kaitse direktiivi ja alaealiste menetlusõiguste direktiivi ülevõtmine) eelnõu (50 SE) kolmas lugemine

14:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid! Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 50 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 50 lõpphääletusele ja me läheme selle juurde. Selle eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus.

Head kolleegid, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Liidu finantshuvide kaitse direktiivi ja alaealiste menetlusõiguste direktiivi ülevõtmine) eelnõu 50. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

2. 14:04 Kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (59 SE) kolmas lugemine

14:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 59 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 59 lõpphääletus, mis nõuab samuti vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Me läheme lõpphääletuse juurde. Head kolleegid, kas me võime lühema etteteatamise ajaga hääletada? Meil tuleb üheksa lõpphääletamist üksteise järel. Olete nõus? (Saalist vastatakse jaatavalt.) Aitäh!

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 59. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

3. 14:05 Käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (76 SE) kolmas lugemine

14:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 76 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 76 lõpphääletus. Me läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 76. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

4. 14:07 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (55 SE) kolmas lugemine

14:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane neljas päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 55 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on samuti viia läbi eelnõu 55 lõpphääletus ja me läheme selle juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 55. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

5. 14:08 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (81 SE) kolmas lugemine

14:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane viies päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 81 kolmas lugemine. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

14:08 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 81 kolmandale lugemisele saatmiseks 21. novembril ja 2. detsembril. 2. detsembri komisjoni istungil selgitas sotsiaalminister Tanel Kiik oma valitsemisala muudatuste põhjusi. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks oli k.a 19. november kell 17.15. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Rahanduskomisjon koostas koostöös ministeeriumidega ühe mitmest muudatusest koosneva kulusid täpsustava muudatusettepaneku. Muudatused on esitatud ministeeriumide valdkondade järjekorras. Komisjon lisis ka ettepaneku jõustada seadus järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Muudatuste selgitused on toodud ettepanekute juures muudatusettepanekute loetelus. Muudatustes esitatakse kulude vähendused plussmärgiga ja suurendused miinuskärgiga. Eelnõusse on tehtud keelised ja tehnilised parandused.

Aruteludest nii palju, et ma tegin ettepaneku järgmise aasta alguses vaadata üle riigieelarve seadus, majandusaasta aruande kinnitamine, Vabariigi Valitsuse reservi teemad jms, et vajaduse korral kavandada muudatused seadusesse. Samas pidasin oluliseks, et eelarves oleks kõigi ministeeriumide esitatud eelarved ühtemoodi lahti kirjutatud ja üheselt mõistetavad, nii et Riigikogu liikmetel oleks lihtsam süveneda, küsimusi esitada ja muudatusettepanekuid teha. Komisjoni liige Aivar Sõerd küsis, kas Riigikogu liikmetel on juurdepääs eelarve infosüsteemi, et saada detailsemat ülevaadet vahendite eraldamise kohta. Vastuse andis Rahandusministeeriumist Regina Vällik, vastates, et eelarve infosüsteemist näeb tagantjärele, millised kulud on tehtud. See süsteem on üsna üldisel tasemel, tegevuspõhise eelarve puhul ongi programm ning teema "kulud ja investeeringud". Suuremat detailsuse astet planeerimisel ei ole praegu võimalik näha. Aivar Sõerd palus täpsustada, missugune see detailsuse aste on, ja Regina Vällik vastas, et on töjõukulud, majandamiskulud, investeeringud ja teised toetused. Lisaks märkis Regina Vällik, et praegu töötatakse välja infosüsteemi uut arendust, nn juhtimistöolauda, kus muu hulgas kuvatakse infot ka Riigikogu liikmetele.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäevaks, 4. novembriks ja viia läbi lõpphääletus. Aitäh!

14:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Aivar Sõerd, palun!

14:11 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Mul tuleb meelde, et kui me siin seda teist lugemist pidasime, siis küsiti – mitte mina, aga mõned kolleegid küsisid – teilt kui rahanduse kõrgelt juhilt, kas on teada, milliseks kujunevad 2019. aasta eelarve n-ö tasakaalunäitajad, puudujääk või ülejääk. Ma mõistan ka kolleege, miks nad seda küsisid. Teatavasti 2018 eelarvega oli niimoodi, et aasta oli juba läbi ja siis selle aasta kevadel, märtsis-aprillis avastati, et on hiigelsuur puudujääk. Sellest olid ka siis ilmselt meie kolleegide küsimused ajendatud. Kas tänaseks on nüüd natukene täpsemat infot selle kohta, milliseks 2019. aasta eelarve puudujääk ilmselt kujuneb?

14:12 Aivar Kokk

Aitäh! Kõige lihtsam oleks, Aivar, sulle vastata, et miks sa seda komisjonis ei küsinud. Komisjonis seda teemat üleval ei olnud. Kui me näeme parandusettepanekuid, siis see näitab, et eelarve on ka aasta lõpus selline, nagu ta on aasta tagasi vastu võetud. Siin ei ole märkusi juurde pandud, et mingid read läheks väga miinusesse või kuskilt laekuks väga palju rohkem raha. Me teame, et näiteks alkoholiaktsiisi laekumine on tunduvalt parem, kui seda kevadel prognoositi.

14:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

14:13 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen rõõmus, et teil on hea meel, kui inimesed rohkem joovad ja alkoholiaktsiisi laekub. Aga küsimus puudutab seda, et oma ettekannet tegema hakates te rääkisite sotsiaalministri komisjonis käigust. Seal esitati talle ka küsimusi sotsiaalvaldkonna rahajaotuse kohta. Järsku te natuke siiski avate, mida siis sotsiaalminister selgitas.

14:13 Aivar Kokk

Jah, meil olid endal Sotsiaalministeeriumi poole pealt mitmed küsimused. Oli see hooldusteema, mille kohta sa oled mõne teise seaduse juures ka parandusettepanekuid teinud. Räägiti, miks sellised muudatused on toimunud ja miks ei ole aasta jooksul suudetud pakkuda neid teenuseid sellisel tasemel, et oleks võimalik kõigil, kellel on vajadus, seda raha kasutada. Minister oli kriitiline iseenda ja ministeeriumi suhtes, aga ta selgitas ka seda, et kuna ta on olnud minister alles esimesed pool aastat, siis ei ole ta suutnud kõikide teemade puhul lahendusteni jõuda. Nende teemade kohta, mida me komisjonis küsisime ja miks me teda eraldi kohale kutsusime, andis ta lubaduse, et järgmiseks aastaks on probleemid lahendatud. Need on täna juba ministeeriumis arutelu all. Kui seda kõike jälgida, siis tundub, et võimekus on olemas, et hooldusele minevad rahad kõik ka ära kasutatada. Kahjuks mitmel põhjusel – üks neist on see, et kõik hooldekodud ja teenusepakkujad ei ole suutnud veel oma ruume ümber korraldada – ei suudeta pakkuda erisuguseid teenuseid kõiksugu vajadusteks. Arvatakse ja loodetakse, et selle aasta lõpuks on ka ehitustööd tehtud.

14:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

14:15 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Ma sedasama eelnevat küsimust jätkaksingi. Vaat see hoolekandeteenuste valdkond, kust raha ära võetakse ja suunatakse see SKAIS2 arendusse. Kui ma nüüd õigesti mäletan, siis seda oli juba algul 3 miljonit ja siis hiljem tehti muudatusettepanek, millega toodi veel juurde 1,8 miljonit, seega, nagu ma aru saan, läheb ligi 5 miljonit SKAIS2 arendusse. Aga kui me vaatame nüüd kalendrisse, siis näeme, et täna on 4. detsember, st aasta lõpuni on vaid mõned päevad. Kuidas on võimalik, et see ligi 5 miljonit eurot IT arenduse raha suudetakse sellel aastal ära kulutada? Kas see raha ei lähe tegelikult hoopis järgmise aasta eelarvesse SKAIS2 arendamiseks?

14:16 Aivar Kokk

Aitäh hea küsimuse eest, Aivar! Kahjuks me selle täpsustuse juurde komisjoni arutelul, kus sa ka ise viibisid, ei jõudnud. Me teame SKAIS2 kui ühte kurba Eesti riigi IT arenduse programmi, millega paljud siin viibivad Riigikogu liikmed on ise otseselt seotud olnud kas ministrina või sotsiaalkomisjoni liikmena. Praegu on selge, et kui me SKAIS2 programmi järgmise aasta jooksul toimima ei saa, siis võib juhtuda see, et kogu sotsiaalvaldkond, mis on IT-arendusse üle viidud SKAIS1-st, lihtsalt lõpetab oma tegevuse. Kui kuskile on mingi raha ette nähtud, siis ma usun, et kuna SKAIS2 programmi arendaja on näidanud, et ta suudab õigeks ajaks oma programmijupid valmis saada, et see läheb ikka õigesse kohta. Loodame. Ja kas see raha kulutatakse ära sellel aastal või jääb mingi osa järgmisse aastasse, seda ma ei oska sulle öelda, aga ta ei saa muutuda mingiks muuks kuluks, kui see on ette nähtud SKAIS2 arendamiseks.

14:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kalvi Kõva, palun!

14:17 Kalvi Kõva

Aitäh, hea Riigikogu aseesimees! Hea komisjoni esimees! Täna me menetleme siin käesoleva riigieelarve täpsustust, teades, et järgmise aasta riigieelarve puhul me ei näe, kuidas see on koostatud, kui detailne see on. Me kõik teame, et see on niivõrd halvasti loetavalt koostatud. Tõenäoliselt järgmistel aastatel on see probleem veel suurem, kui aasta lõpus tullakse eelarvet täpsustama. Kindlasti on siin vajalikke asju, mida peab, kui mingi tegevus on tegemata jäänud, sellel aastal ära tegema. Aga ma olen enam kui veendunud, et väga palju asju tehakse ministriumides ära lihtsalt nähes, et kuskilt jääb raha üle. Siis tehakse ära midagi, mida võib-olla otseselt ei ole vaja või pole üldse vaja. Kas te olete arutanud või vähemalt ise mõtelnud, et äkki peaks selle raha panema kõik reservfondi ja lahendama järgmise aasta eelarvest ära need teemad, näiteks sellesama SKAIS2 arendamise, aga mitte tõstma nüüd hopsti sinna lisaraha, kraapides kokku siit ja sealt?

14:18 Aivar Kokk

Aitäh hea küsimuse eest, Kalvi! Täpselt samasuguse sõnumi olen ma andnud Rahandusministeeriumisse. Ja kui sa kuulasid, mida ma komisjonis sellesama arutelu juures ütlesin, siis me soovime kindlasti järgmise aasta esimestel kuudel saada väga selge sõnumi, kuidas on üles ehitatud riigieelarve, millised on read, milline on seesama nn töölaud, mis on siis ka Riigikogu liikmetele kättesaadav. Ma olen selle sõnumi andnud, et järgmisel aastal – me tahtsime seda teha ausalt öeldes juba sellel aastal – on nii, et kui mõne ministriumide miljonitest midagi vahetatakse või tõstetakse ümber ja samas on rida, mida järgmisel aastal tehakse nagunii, siis võib olla mõistlikum tõsta see riigireservi ja otsustada kas reservivahenditest midagi muud teha või kasutada seda järgmisel aastal teatud riigieelarve teemade lahendusteks. Nii et me oleme, Kalvi, seda teemat sinuga ühtemoodi mõistnud. Loodame, et järgmisel aastal me suudame ka mingid read natukene mõistlikumaks teha. Aga me peame ka täna endale selgeks tegema, et järgmisel aastal on eelarve esimest korda teistmoodi, kui see siia maani on olnud, ja esimestel aastatel on ikka neid apse, mida tuleb parandada. Selleks me siin oleme, et püüda järgmise aasta riigieelarvet loetavamaks teha.

14:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Riisalo, palun!

14:20 Signe Riisalo

Aitäh, hea juhataja! Härra Kokk! Eelmisele küsimusele vastates te ütlesite, et SKAIS2 arendus on eluliselt oluline sotsiaalteenuste korralduse rahastuse ülevõlvimiseks. Nõus. Ma tõesti loodan, et nende ressurside pärast, mida me tõstame ümber pensioniealiste, puudega inimeste ja erihooletavate sihtgruppide arvel, need inimesed ei kannata ja saavad oma teenused kätte ning ka järgmise aasta eelarve seda arvestab. Kuigi, tõsi on, ega me täpselt ei näe selle järgmise aasta eelarve sisse, kas see arvestab seda kõike piisavalt. Aga mu küsimus on selles, et nüüd läheb SKAIS2-le lisaks *circa* 5 miljonit. Kas rahanduskomisjonis oli see teemaks ja kas teil on teadmine, et see on nüüd see piisav raha, et SKAIS2 tõesti valmis saaks, või me oleme mingil hetkel uuesti selles olukorras, kus me peame raha ümber tõstma ja planeerima, et SKAIS2-le veel lisa saada? Kas see on nüüd piisav raha?

14:21 Aivar Kokk

Aitäh! Ma ei tahaks küll olla see inimene, kes ütleb SKAIS2 juures, mis on piisav või mis ei ole, sest kõik, kes on siimaani – minu elukogemus on siin saalis kaheksa aastat ja natuke peale, üheksa aasta läheb – siin SKAIS2 lubanud, on eksinud. Mitmel korral on arendaja koju saadetud ja uus arendaja tulnud. Aga riigieelarvesse, ka järgmisesse aastasse on SKAIS2 arenduseks raha ette nähtud. Kokku peaksid need summad olema piisavad, et SKAIS2 järgmise aasta lõpuks toimiks ja me saaks arutada siin saalis ka teisi muresid, olgu see keskmise pensioni tulumaksuvabastus või kõik muu sinna juurde.

Me küsisime seda, me olime väga kriitilised Sotsiaalministeeriumi ridade ümbertöstmise suhtes. Just sellepärast oli ainuke minister, kes kutsuti rahanduskomisjoni selle 2019. aasta riigieelarve ümbertöstmise arutelude juurde, sotsiaalminister. Me saime seal vastuseid ja ma usun, et minister teeb kõik selleks, et SKAIS2 programm järgmise aasta lõpuks toimiks ja peamised vajadused sotsiaalvaldkonna IT-lahendustes saaksid tehtud. SKAIS2 kindlasti lõplikult järgmisel aastal valmis ei saa. See on pikk protsess ja igal aastal tuleb sinna sõltuvalt seadusemuudatustest teha ka parendusi.

14:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Aivar Sõerd Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:23 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Tõepoolest on tavapärane, et aasta lõpus muudetakse jooksva aasta eelarvet. Siin ei ole midagi erakorralist, seda on ka varem olnud. See on loomulik, et ministeeriumid ei kuluta oma vahendeid, mis on planeeritud, täies mahus ära ja siis neid tõstetakse ministeeriumi või valdkondade sees ringi. See on loomulik ja sellele me vastu ei vaidle. Käesoleva aasta eelarves ongi suures osas, põhilises osas sellised tehnilised muudatused, ümbertöstmised, mis on kindlasti vajalikud. Aga siin on üks teema, mis sai tõstatatud tegelikult juba esimese lugemise ajal, kui siin puldis oli rahandusminister. Ma vaatasin igaks juhuks ka selle stenogrammi veel üle. Juttu oli sellest, et umbes 5 miljonit eurot tõstetakse Sotsiaalministeeriumi hoolekandeteenuse summast põhiliselt SKAIS2 ja muude Sotsiaalkindlustusameti IT-kulude arendusse. Siis tekkis küsimus, kuidas on võimalik selline olukord, et kuigi, ütleme, erihoolekandeteenuse, sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse puhul on tegelikult katastroofiline rahapuudus, jääb äkki raha üle. Siis sai küsitud ka rahandusministrilt, mis on tinginud selle olukorra, et seal jääb raha üle. See selgitus jäi aga väga ebamääraseks – öeldi umbes niimoodi, et ühes teenuse osutamise kohas pole piisavalt soovijaid või teenusepakkujaid ja sealt tekib ülejääk. Aga selle peale võib küsida – ja me küsisime ka –, et kas siis, kui ühes piirkonnas pole võimalik teenust ära kulutada, saab seda tõsta teise kohta või teise piirkonda Eestis, kus on krooniline rahapuudus sellesama rehabilitatsiooniteenuse ja erihoolekandeteenuse osutamisel. Sellele ma vastust ei saanud. Novembris, kui oli teine lugemine, siis oli jälle kolleeg Aivar Kokk siin puldis ja sama küsimus esitati temale. Ta ütles ka, et jah, olen nõus, hoolekandeteema on terav, see rahastamisküsimus on terav ja komisjon teeb sellel teemal päringu Sotsiaalministeeriumile. Meil oli siis ka rahanduskomisjonis sotsiaalministri ja tema kaaskonnaga pikk arutelu, aga ega me selles teemas selgust luua ei suutnud.

Siin ma ütlesin veel need numbrid üle. Näiteks, kõigepealt oli selles esialgses eelnõus 3 miljonit eurot. See jaotus selliselt: 1,5 miljonit, mis jäi üle päeva- ja nädalahoitu teenuselt; 0,5 ehk pool miljonit eurot, mis jäi üle rehabilitatsiooniteenuse eelarvest; 1 miljon eurot jäi üle erihoolekandeteenuse ööpäevaringsest teenusest – kokku 3 miljonit. Siis hiljem toodi meile rahanduskomisjoni laua peale veel 1,8 miljonit, jälle samast valdkonnast – hoolekandeteenused. Kõik see 5 miljonit eurot tõsteti siis SKAIS2 ja muude IT-programmide arendusse Sotsiaalkindlustusametis. Aga tõepoolest, vaat see on koht, kus raha põleb. Vähemalt varem, võib öelda, on SKAIS2 arenduses raha põlenud. Mitte teises sambas, pensionisambas ei põle raha, vaid selles SKAIS2 arenduses on raha põlenud – teadmiseks Riigikogule. Palun lisaiega!

14:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaiega!

14:27 Aivar Sõerd

Täna! Selgust me ei saanud. Valdkonnas, kus on katastroofiline rahapuudus, selle asemel et sealsamas raha ümber tõsta ja suunata sinna, kus see oleks võimalik ära kulutada, tõsteti raha põhiliselt SKAIS2 arendusse. Kui me vaatame kalendrisse, siis täna me oleme juba detsembrikuus. Ega seda 5 miljonit IT-raha ikkagi sel aastal ära ei kulutata, pigem on see lihtsalt järgmise aasta eelarvekulude kantimine selle aasta eelarvesse.

Vaat, see oli üks probleem.

Ja siis ma mäletan, et siin teisel lugemisel veel kolleegid küsisid, milliseks kujuneb selle aasta eelarve seis. No ilmselt me räägime puudujäägist – ma ei tea, võib-olla on ülejääk –, seda sai küsitud rahanduskomisjoni esimehelt ja täna küsisime veel üle, aga ega me sellele ka täpset vastust ei saanud. Miks me seda küsime? Tuletame meelde, terve 2018. aasta räägiti meile, et eelarve on suures nominaalses ülejäägis ja struktuurses tasakaalus. Siis tulid valimised ja valimiste ajal ka veel räägiti, et eelarve on meil ülejäägis. Aga siis äkki, aprillikuus anti teada, et meil on hiigelsuur puudujääk. Sellest siis oligi ajendatud ka küsimus, kuidas selle aasta eelarvega lood on, aga sellele me samuti vastust ei saanud.

Kokku võttes ma lõpetaksin aga sellega, et Reformierakonna fraktsioon selle eelnõu vastu ei hääleta. Põhilises osas on seal vajalikud asjad, tehnilised ümbertõstmised jne. Aga samas ma arvan, et paljud meie liikmed ei saa selle eelnõu poolt hääletada eelkirjeldatud põhjustel, seega nad kas jäävad erapooletuks või ei hääleta üldse. Täna tähelepanu eest!

14:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:30 Helmen Kütt

Hea eesistuja! Austatud ametikaaslased! Sellest saalist räägitakse Eesti rahvaga. See leidis kinnitust ka selle eelarve, 2019. aasta riigieelarve menetlemisel, sest nii esimesel kui ka teisel lugemisel esitatud küsimused – eelkõige kolleeg Aivar Sõerdi, aga ka väga paljude teiste küsimused –, mis puudutasid just sotsiaalvaldkonna raha muutust ja muutmist, tõid suure hulga kirju. Ma ei usu, et ma olen ainukene Riigikogu liige, kelle postkasti tulid puuetega laste ja noorte vanemate murekirjad, samuti mõne omavalitsuse, aga ka puuetega inimeste esindusorganisatsioonide kirjad.

Lubage mul üks selline kiri teile ette lugeda. Kuna see läheb ka stenogrammi ja, nagu hea komisjoni esimees ütles, sotsiaalminister oli väga kriitiline ja loodab, et järgmisel aastal selliseid muudatusi ei ole, siis võib-olla on see talle ka abiks. Nüüd tsitaat sellest kirjast. "Riigikogu menetlusse on jõudnud 2019. a riigieelarve muutmise seaduse eelnõu. Lapsevanemad on veendunud, et keegi ei ole küsinud selle eelnõu osas puuetega inimeste hoolekande eest vastutavate inimeste arvamust. Selles on kirjas: Hoolekande programmist suunatakse 3 mln eurot Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele (TEHIK) investeringute (SKAIS2, STAR) arendamiseks. Vahendeid on võimalik vähendada 1,5 mln eurot erihoolekande päeva- ja nädalahoiu teenuselt, kuna teenuse osutamine ei ole rakendunud soovitud mahus (teenuse kasutajaid on olnud planeeritust vähem; teenuse pakkumise piirkonnad ei vasta nõudlusele). Sotsiaalse rehabilitatsiooniteenuse eelarvet vähendatakse 0,5 mln eurot, kuna teenuse saajate (pensionistide) arv on oodatust väiksem. Erihoolekande teenuse eelarvet vähendatakse 1 mln eurot seoses teenuse eelarve prognoositava alatäitmisega (uute teenuskohtade kasutusele võtmise aeg lükkub edasi; ööpäevaringse erihooldusteenu kohtade arv on vähenenud seoses Euroopa Regionaalfondi teenuskohtade reorganiseerimisega; oodatust väiksem on teenuseosutajate võimekus pakkuda teenuseid raske käitumisega autistidele). TEHIK-u majandamiskuludesse suunatakse 10 300 eurot Euroopa Komisjoni poolt välja arendatud EESSI juhtumihaldussüsteemi majutuse ja haldamise tagamiseks. Ülejäänud vähendused on seotud tegevuspõhise eelarve metoodika täpsustamisega (Sotsiaalministeeriumi ning Sotsiaalkindlustusameti teenuste korrastamine ja tugiteenuste loomine) ja Sotsiaalkindlustusameti üürikulude muudatusega. Peaks ju saama kuidagi sellist jama pidurdada. Tartu linn panustas uute peremajade ehitusse rohkem kui Euroopa Liit. Majad on 50 inimese jaoks püsti pandud. Kui teenuse rahasid sellisel kolossaalsel moel vähendatakse, siis me ei saa ju täiskasvanuid ka sinna teenusele võtta." Kõik see paneb küsima, kas teenuseid tõesti ei kasutata ega osutata, ja kui jah, siis miks keegi ei analüüsi seda ministeeriumis. Miks ei suunata raha sinna, kus teenuse vajadus on suurem? Miks ei suunata inimesi sinna, kus teenusepakkujaid on? Kas me oleme kaitstud selle eest, et 2020. aasta lõpus ei toimu jälle sellist teenustele mõeldud raha ümberkantimist?

Ega mul midagi muud öelda ei olegi. Sotsiaaldemokraadid kindlasti ei hääleta selle eelnõu vastu, aga mõned meie liikmed ei hääleta ka selle poolt. Aitäh!

14:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soove fraktsioonidel ei ole. Eelnõu kohta on esitatud ka kaks muudatusettepanekut, me vaatame need üheskoos läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on esitanud samuti rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on: arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 81 lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 81. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 57 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, 1 oli erapooletu. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

6. 14:37 Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu (75 SE) teine lugemine

14:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu 75 teine lugemine. Palun ettekandjaks õiguskomisjoni liikme Heljo Pikhofi.

14:37 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Õiguskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu oma istungil 18. novembril. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitatud ei olnud ja mindi kohe menetlusotsuste juurde. Otsused olid järgmised: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 4. detsembriks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada, teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kõik otsused võeti vastu konsensusega. Aitäh!

14:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 75 lõpphääletus. Me läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni meretöö konventsiooni koodeksi 2014. ja 2016. aasta muudatuste ratifitseerimise seaduse eelnõu. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 69 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

7. 14:41 Maksubaasi kahandamise ja kasumi ümberpaigutamise ennetamiseks maksulepingutega seotud meetmete rakendamise mitmepoolse konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu (88 SE) teine lugemine

14:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksubaasi kahandamise ja kasumi ümberpaigutamise ennetamiseks maksulepingutega seotud meetmete rakendamise mitmepoolse konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 88 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni liikme Dmitri Dmitrijevi.

14:42 Dmitri Dmitrijev

Austatud eesistuja! Head Riigikogu liikmed! Rahanduskomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamisel k.a 18. novembril. Tuletan meelde, et konventsiooni rakendamisel vähenevad nii Eesti residentide võimalused hoiduda kõrvale teenitud tulu maksustamisest kui ka mitteresidentide võimalused kasutada Eestit maksudest kõrvalehoidmiseks.

Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 20. novembriks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Rahanduskomisjon koostöös Rahandusministeeriumiga koostas küll ühe muudatusettepaneku tehnilise vea parandamiseks, see oli seotud Itaalia reservatsioonivalikuga. Samuti otsustas komisjon eelnõu teise lugemise seletuskirjas tuua välja info vea parandamise kohta teatiste ja reservatsioonide ingliskeelses tekstis, kus muudetakse kolme järjekorranumbrit artikli 5 juures olevas tabelis. Teile on see muudatusettepaneku selgituses välja toodud.

Komisjon langetas ka järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäevaks, 4. detsembriks ehk tänaseks, teine lugemine lõpetada ja viia läbi lõpphääletus. Aitäh!

14:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soove ei ole. Eelnõu kohta on esitatud ka üks muudatusettepanek. Selle on esitanud rahanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 88 lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maksubaasi kahandamise ja kasumi ümberpaigutamise ennetamiseks maksulepingutega seotud meetmete rakendamise mitmepoolse konventsiooni ratifitseerimise seaduse eelnõu 88. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

8. 14:46 Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu (93 SE) teine lugemine

14:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänane kaheksas päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 93 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni liikme Tiit Kala.

14:47 Tiit Kala

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Kannan ette Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse vahelise tulumaksudega topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse 93 eelnõu teiseks lugemiseks.

Rahanduskomisjon arutas eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamist k.a 18. novembril.

Muudatusettepanekuid tähtajaks, mis oli 20. november 17.15, ei laekunud. Topeltnmaksustamise

vältimise lepingute eesmärk on soodustada investeringuid lepingupoolte vahel. Leping annab investoritele võrreldes riigisisese õigusaktiga suurema õiguskindluse lepinguga reguleeritud maksusüsteemi elementide suhtes, kuna kahepoolne rahvusvahelise lepingu muutmise nõuab üldjuhul rohkem aega kui riigisisese õigusakti muutmise. Eesmärgi saavutamiseks piirab leping tulumaksu, mida tuuallikariik teise riigi residentide tulule võib kehtestada, tagab isikute võrdse kohtlemise ning kõrvaldab võimaliku topeltmaksustamise. Lepingus sätestatud vastastikuse teabevahetuse kohustus loob lisavõimalusi maksupettuste tõkestamiseks.

Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda kolmapäevaks, 4. detsembriks 2019, teine lugemine lõpetada ja viia läbi lõpphääletus. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on nõutav poolhääaltenamus. Ettekandja Tiit Kala.

14:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile on ka küsimusi! Urmas Kruuse, palun!

14:50 Urmas Kruuse

Ei. Vabandust! Ei olnud.

14:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ei olnud. Aitäh! Ei ole rohkem küsimusi. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised?

Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 93 lõpphääletus ja me läheme selle juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seaduse eelnõu 93. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

9. 14:53 Riigikogu otsuse "Riigi 2018. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu (77 OE) teine lugemine

14:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2018. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 77 teine lugemine. Ettekandjaks palun rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

14:53 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Rahanduskomisjon arutas eelnõu "Riigi 2018. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" oma 21. novembri istungil. Muudatusettepanekuid ei tulnud ja Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjon ka rahanduskomisjonile majandusaasta koondaruande kohta arvamust ei esitanud. Eelnõu näeb ette kiita heaks riigi auditeeritud 2018. aasta majandusaasta koondaruanne, mis koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aruandest, informatsioonist kohaliku omavalitsuse üksuste ning avaliku ja valitsussektori kohta. Aruande juurde kuulub ka Riigikontrolli kontrollaruanne. Esimene lugemine toimus 13. novembril, kui ettekandega koondaruande kohta ning riigivara kasutamise ja säilitamise kohta esines ka Riigikontroll. Riigikontrolli arvates kajastab aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt riigi finantsseisundit ning lõppenud aruandeperioodi majandustulemust ja rahavoogusid. Riigi majandustehingud on olulises osas sooritatud kooskõlas 2018. aasta riigieelarve seadusega ning 2018. aasta riigieelarve seaduse muutmise seadusega. See tähendab, et riigieelarve seaduste täitmisel Riigikontroll olulisi vigu ei leidnud.

Komisjoni arutelu käigus tehti ka ettepanek, et eelarve menetlusprotsessi tõhususe huvides oleks otstarbekas, kui otsuse eelnõu esitataks Riigikogule varem. Samuti vajab paremat lahendust koondaruande sisu ja esitusviisi. Rahanduskomisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu teiseks lugemiseks

Riigikogu täiskogu päevakorda k.a 4. detsembril. Komisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

14:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu lõpphääletusele ja me läheme selle juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletuse Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2018. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu 77. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 70 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

---

10. 14:58 Ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta

14:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi tänase päevakorraga. Kümnes päevakorrapunkt on ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta. Head kolleegid, enne kui me läheme selle päevakorrapunkti arutamise juurde, ma lühidalt tutvustan selle menetlemist. Kõigepealt on kultuuriministri ettekanne kuni 30 minutit. Seejärel on küsimused – iga Riigikogu liige võib ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse –, millele järgnevad läbirääkimised, kus saavad osaleda fraktsioonide esindajad. Arutelu lõpus Riigikogu otsust vastu ei võta.

Ja nüüd mul on hea meel paluda ettekandeks kõnepulti kultuuriminister Tõnis Lukas. Päevakorrapunkt: ettekanne "Spordipoliitika põhialuste aastani 2030" täitmise kohta.

14:59 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Sport on teema, mis huvitab peaaegu kõiki, vahel isegi kõiki inimesi. Suur tänu, et täna olete kutsunud mind Riigikogu spordipäevale, mis algab selle ettekandega ja jätkub pärast spordiseaduse menetlemisega. Sport on täna vaatluse all, niisuguse päris põhjaliku luubi all.

Lühike sissejuhatus. On spordisündmusi, mis ülendavad ja ühendavad meie inimesi nagu ei miski muu. Hiljuti etendunud kontsertlavastuse "Anonüümne igatsus" tarvis tuhandeid anonüümseid kommentaare läbi töötanud dramaturg Eero Epner tõdes Eesti Rahvusringhäälingus, et rõõmsamas toonis kommentaare hakkas talle silma enamasti siis, kui sport letti on tulnud. Kui inimesed tahavad joovastunult öelda, et nende elul on järsku mõte või tervel Eesti riigil on järsku mõte, siis see mõte tuleb ikkagi ainult siis, kui Ott Tänak kiiruskatse võidab. Muidugi kõneleb see väide meile mõndagi ka inimeste hinnangust ühiskonnale, hoiakutele laiemalt, kuid jäägem spordi juurde. Mina julgen päris avalikult ilma anonüümsuseta öelda, et loomulikult on ühiskonnas nii mõndagi, mis teeb tuju halvaks, aga samas ka palju head, mis võib-olla kommentaariumites nii populaarne teema ei ole. Aga ikkagi ütlevad need Eero Epneri sõnad, et üks teema – sport – meid ühendab.

Austatud Riigikogu! Spordivaldkonna strateegiadokument "Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030" võeti Riigikogus vastu 18. veebruaril 2015. aastal. Sellega määrati kindlaks Eesti spordipoliitika visioon, üleriigilised eesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad. Selle dokumendi kohaselt on sport ja üldse liikumine kõikide demograafiliste ja sotsiaalsete sihtgruppide tegevustes tervistava, hariva, meelelahutusliku ning sotsiaalse toimega osa, mis mitmekesistab kultuuri- ja noorsootööd ning panustab lõimumisse, tööhõivesse ja majandustegevusse – kogu spekter. Nii et vägagi lai on see teema. Ja "Sport 2030" on siin aluseks kõigi vajalike tegevuste kavandamisel. Kultuuriministeerium kui spordi eest vastutav ministeerium, aga ka teised ministeeriumid planeerivad "Sport 2030-s" nimetatud tegevuste elluviimist strateegiliste dokumentide ning riigi eelarvestrateegia kaudu. Kuigi oluline osa dokumendis kokku lepitud põhimõtetest eeldavad järjepidevust ja pikemalt planeeritud tegevusi, toon ma selles ülevaates välja eelkõige selle, mida saab riik teha ja mida riik ja spordiorganisatsioonid tegid ära perioodil 1. septembrist 2018. aastal kuni 31. augustini 2019. aastal.

See periood jääb eelmise valitsuse tegevusaega. Seega tänan eelmise valitsuse peaministrit Jüri Ratast

ja eelmise valitsuse kultuuriministrit Indrek Saart hea ja põhjaliku töö eest, mis on tehtud. Nad mõlemad on ka spordimehed. "Sport 2030" sõnastab üleriigilise eesmärgina liikumise ja spordi olulisuse ning kasvava rolli eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ja Eesti riigi hea maine kujundamisel. Selle eesmärgi poole püüdlemisel on neli prioriteetset arengusuunda: esiteks, valdav osa elanikest liigub ja spordib; teiseks, liikumine ja sport on tugeva organisatsiooniga oluline majandusharu ning tööandja; kolmandaks, liikumine ja sport on vaimuse, sidususe ja positiivsete väärtushinnangute kandja; neljandaks, Eesti on rahvusvahelisel tasemel tulemuslikult ja väärikalt esindatud.

Neid arengusuundi silmas pidades võiks aastaks 2030 eestimaalaste vaimne ja kehaline tasakaal ning heaolu vastata Põhjamaade tasemele. See tähendab elanikkonnast vähemalt 2/3 kaasamist praeguse 1/3 asemel. Meie elukeskkond peaks olema kehalist aktiivsust soodustav ning varustatud kaasnevate teenustega, mis toetavad inimeste tervena elatud elu pikenemist, eneseteostust ja majanduskasvu. Kuidas siis käesoleval, järjekorras juba neljandal aruandeperioodil selle eesmärgi poole on liigutud? Toon välja kuus olulisemat algatust. Need on tegevused "Liikuma kutsuva kooli" programmi raames, treeneriameti ja treenerikutse väärtustamine, spordi aususe küsimused, Eestis rahvusvaheliste spordisündmuste korraldamiseks loodud toetusmeede, spordiseaduse muutmise plaanid ja tippspordi arendamine Eesti koondise projekti kaudu, mida nimetatakse hellitavalt Team Estoniaks.

Aga alustame lastest, sest eelkõige just nendele suunatud tegevustest sõltub, kas aastal 2030 oleme seatud eesmärgid täitnud või ei. Praegu on Eesti laste liikumisaktiivsus muret tekitavalt väike. Kuigi laste ja noorte harrastajate arv on järjepidevalt kasvanud ning ületas 2018. aastal esimest korda 50% piiri, näitavad uuringud, et vaid 24% lastest ja noortest on kehaliselt piisavalt aktiivsed. Ka on aina vähem neid lapsi ja noori, kes on harjunud õues olema: ainult 7–11% 10-aastastest ja vanematest lastest veedab oma vaba aega õues iga päev. Oleme seega jõudnud olukorda, kus liikumine ei ole enam laste igapäevaelu loomulik osa. On selge, et spordivaldkond üksinda ei saa seda probleemi lahendada. On vaja leida efektiivsed viisid koostööks eeskätt sotsiaal- ja haridusvaldkonnaga. Kindlasti on siin teemaks ka hea avalik ruum, mille atraktiivsemaks ja liikumist soodustavamaks kujundamine on üks võtmetegur mis tahes vanuses inimeste kehalise aktiivsuse suurendamisel.

Üks juba töös olev lahendus on tähelepanu pööramine liikumist toetava koolikultuuri arendamisele. Saan siin jälle märkida programmi "Liikuma kutsuv kool". See on hea näide koostööst, sest projekti veavad koos Sotsiaalministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium ning see annab "Sport 2030" eesmärkide täitmise olulise panuse. "Liikuma kutsuv kool" on Tartu Ülikooli liikumislabori algatatud programm, millega on liitunud juba 78 kooli üle Eesti. Programmi siht on pakkuda õpilastele liikumisvõimalusi kogu koolipäeva ulatuses: teel kooli, enne tundide algust, tundide ja vahetundide ajal ning ka pärast koolipäeva lõppu. Liikumislabori uuringud on osutanud, et õuevahetunnid on üks parimaid viise lisada liikumist nende õpilaste päevadesse, kes väljaspool kooli on passiivsed. Kas mäletate veel koole, kus pandi vaheajal üks triks-traks kinni, et lapsed õue ei pääseks, sest siis on neid seal raske jälle tundidesse tagasi saada. Või leiti selleks mõni muu põhjus. "Liikuma kutsuv kool" püüab liikuma panna kõik Eesti õpilased, sõltumata vanemate võimalustest ja huvist või organiseeritud spordi kättesaadavusest. Seega on oluline toetada "Liikuma kutsuva kooli" projekti laiendamist kõikidesse Eesti koolidesse. Nii aitame suurendada noorte kehalist aktiivsust.

Laste liikumisaktiivsust toetab ka liikumistaristu loomine sinna, kus lapsed niikuinii viibivad. Hea lahendus on koolide siseruumide arendamine ja liikuma kutsuvate õuealade loomine. Toetava keskkonna kõrval annab 2019. aasta septembris kooliprogrammis jõustunud liikumisõpetus kõikidele õpilastele baasoskused ja teadmised, kuidas edasises elus meelepärasel viisil liikuda ja sportida. Aga nii laste ja noorte sporditegevus kui ka tippспорт vajab kvalifitseeritud juhendamist. Meil on vaja treenerid. Just esimesest treenerist sõltub, kas noor jääb liikumisele truuks, kas teda haarab vaimustus mõnest alast. Sellega kaasneb ka tundasaamine, mis on meeskonnatöö ja distsipliin, kuidas aega planeerida, süveneb oskus võita ja kaotada ning lugupidamine ausast mängust. Vaieldamatult suurimat rolli etendab selles protsessis treener. Selle töö väärtustamiseks on riik võtnud eesmärgiks viia treenerite palgad Eesti keskmise palga tasemele. Treenerikutset on võimalik taotleda ülikoolis, olles omandanud kehalise kasvatus ja spordialase ettevalmistuse ning läbinud üldained ja erialaainete tasemekoolituse ning teinud ka praktilist tööd. Treenerikutse andmisel on hea koostöö Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikooli ja Audentese Spordigümnaasiumi vahel. Seal omandatud teadmiste saavad tugineda tuhanded uued treenerid. Ja neid on vaja. Kuna harrastussportlaste hulk järjepidevalt kasvab, prognoositakse, et 2030. aastaks läheb vaja vähemalt 2400 uut treenerit.

Treeneritele väärilise töötasu tagamine on siiani kõige raskemini teostatav eesmärk. 2015. aastal rakendus toetusmeede, mille eesmärk oli aidata tööandjal maksta laste ja noorte treeneritele töölepingu alusel makstavat töötasu. Meetme mõju treenerite töötasude korrastamisele, klubide maksudistsipliinile ja haldussuutlikkuse parandamisele on tuntav. Alates 2018. aastast toetatakse treenerite palga ja toetuse kasvu tagamiseks kindlaksmääratud arvu treeningtundide läbiviimist 1,1 miljoniga. Samuti kehtestus tööandjatele nõue, mille kohaselt palgafond treeneri kohta peab suurenema sama protsendi võrra, kui palju suureneb riigi toetus. Muudatus võimaldas tõsta 2018. aastal treenerite brutotöötasu 850 euroni ja treeneri tööjõu kulu toetuse 541 euroni. 2019. aastal olid vastavad numbrid juba 1000 eurot ja 642 eurot. Kokku võttes on treenerite tööjõu kulu toetuse meede end õigustanud, sest aina rohkem treenereid on selle meetme raames tuge saanud. 2015. aastal oli neid 1029, 2018. aastal 1232. Lisaks on toetuse maht kasvanud viie aastaga 3,5 miljonilt eurolt 7,1 miljoni euroni. Kuid seatud eesmärgi täitmiseks – treenerite töötasu tõstmiseks Eesti keskmisele tasemele – 2019. aasta riigieelarves olevast summast ei piisa, järgmistel aastatel on vaja seda summat jõudsasti suurendada. Treeneritesse panustamisel on laiem ühiskondlik roll. Treenerite palga kasvades on võimalik leida need erialaste oskustega ja oma tegevust väärtustavalt pühendunud inimesed, kes oskavad kasvatada noortes spordiarmastust. See omakorda aitab suurendada sporti harrastavate inimeste arvu ja viia ellu riigi huve spordi edendamisel.

Lugupeetud Riigikogu! Väga tõsiselt on viimasel ajal tõusnud teemaks ausus spordis, spordi ausus. Aus mäng on olulisimaid mõisteid spordis. Meie jaoks on muidugi üks kõige valusam kogemus ja ühtlasi õppetund Seefeldi MM-il läbi viidud politseioperatsioon "Aadrilaskmine", mille järelmid siiani leheveergudel kajastamist leiavad. Eesti lipp oli jälle kõrgel, aga kahjuks kuristikku kohal. Et ta ei langeks sellesse kuristikku, peame kõik hoolega tegutsema.

2019. aasta alguses kogunes kultuuriministri kutsel laiapähealine töörühm, kes ühe vastumeetmena pidas vajalikuks täiendada Eesti karistusseadustiku § 195, et karmimalt karistada dopinguga kasutamisele kaasaaitajaid ning seeläbi paremini võidelda dopinguvõrgustike ja nende tekkimise vastu. Need järeldused, mis tehti siis ja ka laiemalt, on jõudnud spordiseaduse eelnõusse, mida me täna siin saalis menetleme.

Teiseks alustas Eesti Olümpiakomitee koostöös Kultuuriministeeriumiga juba 2018. aasta sügisel reformi SA-s Eesti Antidoping, et kujundada see ümber asutuseks, mis tegeleks kogu spordi ausust ohustavate probleemidega. Reformi elluviimisel on lähtutud nii Soome kui ka Taani eeskujust. Soomes ja Taanis on dopinguga ja kokkuleppemängude vastane võitlus ühe asutuse ülesanne. Tänavu septembris asutas EOK uue sihtasutuse Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutus, mis hakkab tegelema kõigi spordi ausust puudutavate valdkondadega. Ühinemine SA-ga Eesti Antidoping viiakse lõpule 2019. aasta jooksul. Nimeks jääb Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutus. Sihtasutuse põhikirjaline eesmärk on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa dopinguga kasutamise ja spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele, samuti diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jms ennetamisele spordis, aidata kaasa spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele ning muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Reformi toetamiseks suurendas Kultuuriministeerium SA-le Eesti Antidoping antavat tegevustoetust 65 000 eurolt 187 000 euroni, millele kokkuleppemängude vastu võitlemiseks lisandub vastavalt 2018. aastal vastu võetud hasartmänguseaduse muudatusele 1,6% Kultuuriministeeriumi käsutusse minevast hasartmängumaksust. Vastavalt Euroopa Nõukogu konventsioonile spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta peab Eesti määrama spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitlemise kontaktpunkti ning arendama välja nii vastava uurimisvõimekuse kui ka haridus- ja koolitustegevused. Seetõttu lisatakse spordiseaduse muutmise protsessis eelnõusse uus säte, mis lubaks ka spordivõistlustega manipuleerimise vastase kontaktpunkti ülesanded anda halduslepingu alusel Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutusele.

Veel kiitis Vabariigi Valitsus spordi aususe valdkonnas 15. augustil heaks jalgpallivõistlustel ja teistel spordiüritustel turvalisuse, julgeoleku ja teenindamise lõimitud lähenemisviisi käsitleva Euroopa Nõukogu konventsiooni. Uue konventsiooni eesmärk on tõsta ausse ühine eri asutuste ja sidusrühmade vahel partnerlust loov lähenemisviis. Turvalisussammas peaks tagama ennekõike infrastruktuuri ja staadionide turvalisuse, julgeolekusammas aitab ära hoida huligaansusi ning teeninduse ülesanne on tagada sujuv ligipääs kõigile spordivõistlustes osalejatele: selged ja hästi nähtavad märgistused, tualettruumide kättesaadavus ning viisakas kohtlemine kogu ürituse jooksul. Vaat see on ka kultuuriküsimus.

Nüüd rahvusvahelistest spordisündmuste korraldamisest. Eestis toimub igal aastal sadu spordiüritusi, mis on laiemas regionaalses tähendusega ja avaldavad mõju ka piirkonna majandusele. Rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis toetavad peamiselt riik, aga ka kohalikud omavalitsused ja erasektor, samuti spordiorganisatsioonid ise. On spordisündmusi, mille puhul kaasneb korraldajale ka rahvusvahelise alaliidu toetus, aga on ka vastupidi: rahvusvaheliste spordiorganisatsioonide korraldatud võistlustel tuleb korraldusõiguse eest tasuda.

On tõsiasi, et rahvusvaheliste spordiürituste korraldamine suurendab toimumiskoha tuntust, soodustab turismi ja toob otseselt kasu piirkonna ettevõtjatele. Seepärast kiitis valitsus juba 2017. aastal heaks Kultuuriministeeriumi ettepaneku luua Eestis toimuvate rahvusvaheliste olulise majandusliku mõjuga kultuuri- ja spordisündmuste toetamiseks täiendav taotlusvoor, mille rahastamiseks näeb valitsus alates 2018. aastast ette 2 miljonit eurot. Taotlusvoorus eraldatava toetuse suurus on otseses seoses riigile laekuvate maksudega, võimalik on taotleda toetust alates 65 000 eurost. Ning kuna tegemist on riigieelarvele positiivselt mõjuva taotlusvooriga, ei ole eraldatavale toetusele maksimumpiiri kehtestatud. Taotlusvooru rakendab ning hindab Kultuuriministeeriumi komisjon, kuhu kuuluvad ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja Rahandusministeeriumi esindajad. Oma eksperdihinnangu annab Eesti Konjunktuuriinstituut. Senine tagasiside on olnud positiivne ning tõstnud spordiorganisatsioonide motivatsiooni kandideerida rahvusvaheliste võistluste korraldamise õigusele ning neid Eestis kõrgel tasemel teostada. Nagu mäletate, alles hiljuti me kandideerisime, aga korvpalli Euroopa meistrivõistlusi me ei saanud, kuid võrkpalli omad jälle saime. Nii et siin on olnud ka äraütlemisi, aga Eesti on rahvusvaheliste võistluste paik. Nii toetati 2018. aasta taotlusvoorus triatloni Euroopa meistrivõistlusi Tartus, Rally Estoniat, Ironmani täispikka triatloni Tallinnas ning kurlingu Euroopa meistrivõistlusi. Nende nelja sündmuse majandusliku mõju analüüs näitab, et võrreldes toetussummaga on otsene maksulaekumine olnud vähemalt 1,3 korda suurem. Lisaks kulutasid välisosalejad ja külalised siin kokku 8,6 miljonit eurot. 2019. aasta taotlusvoorus on toetatud Tallinna maratoni, maadluse juunioride maailmameistrivõistlusi, Ironmani, murdmaasuusatamise maailma karika sarja etappi Otepääl, 2020. aastal Tallinnas toimuvaid iluuisutamise juunioride maailmameistrivõistlusi. 2019. aastal toimunud sündmuste majandusliku mõju analüüsid – need sündmused iseenesest on juba läbi – ei ole selle aruande koostamise ajaks veel valminud. Protsess kestab ja selle aasta sündmuste mõju on võimalik tutvustada järgmise aasta aruandes.

Lisaks otsekontaktidele ja maksutulule on rahvusvahelistel suursündmustel oluline mõju ka Eesti kuvandile rahvusvahelisel meediamaastikul. Näiteks 2018. aastal toimunud Rally Estoniast jõudis info rohkem kui 20 miljoni inimeseni 90 riigis, Eestis peetud kurlingu Euroopa meistrivõistlused jõudsid Eurospordi vahendusel 10 miljoni televaatajani ning Otepääl 2019. aastal toimunud murdmaasuusatamise maailma karika etapi teleülekanDED jõudsid 30 miljoni inimeseni.

Lugupeetud Riigikogu! Kuna spordivaldkonda reguleeriva spordiseaduse muutmise on siin saalis täna esimesel lugemisel, siis sellest ma praegu pikemalt ei räägiks. Räägin aga Eesti koondisest ehk, nagu hellitavalt öeldakse, Team Estoniast. Edu suurvõistlustel hoiab Eesti spordi maailmakaardil, toob Eestile tuntust ning, mis ei ole ka vähetähtis, avaldab positiivset mõju inimeste sportimis- ja liikumisharjumustele ning rahva tervisele. Kahelt viimaselt taliolümpialt oleme paraku naasnud medalita ning viimasel kolmel suveolümpial oleme kokku võitnud vaid viis medalit, mis ei rahulda eelkõige sportlasi endid. Aeg on meie spordis teha struktuurseid muudatusi.

Team Estonia projekt on Eesti tippporti edendav projekt, mille eesmärk on aidata sportlasi toetades ja neile igakülgset ettevalmistust tagades neil olümpiamängudel ja teistel rahvusvahelistel tiitlivõistlustel poodiumikohtadele jõuda. Suuruselt Eestiga võrreldavate riikide Taani ja Sloveenia kogemused näitavad, et edu toob tippportlaste toetamise koondamine ühtsesse süsteemi, mis tagab tiimi kuuluvale sportlasele kõik vajalikud tingimused. Nii et ka Eesti koondise programmi suurimaid eesmärke on luua kõrgetasemeline jätkusuutlik spordi ja tugiteenuste tervik süsteem, mis kätkeb endas hästi korraldatud koostööd nii sportlastele, treeneritele kui ka tugiteenuste pakkujatele. Senises Eesti spordi rahastamise süsteemis laiutas noortespordi toetamise ja olümpiakomitee poolt tiitlivõistlustel juba edu saavutanud sportlaste toetamise vahel tühimik. Noortel tuli sportliku edu poole püüelda projektipõhiselt, erasponsorite ja lastevanemate toel. Programmi rakendamisel see tühimik kaob. Toetusmehhanismide sünergia loob loodetavasti peatselt positiivseid tulemusi andva terviku.

Kõnealuse programmi käivitumisel 2019. aastal on juba nüüd, esimesel aastal näha ka positiivsed tulemused. Nii Euroopa mängudelt kui ka Euroopa noorte olümpiafestivalilt võidetud viis medalit on otseses seoses Team Estonia esimese aasta rahastusega, millega lisaks saavutusspordi toetamisele

suurendati noorte sporditippude toetust ning hakati toetama ka treenereid. Kuid juba praegu on selge, et riigi eelarvestrateegia 2019.–2022. aastal ei ole väga helde ja summad ei pruugi olla saavutusspordi edendamiseks piisavad. Kultuuriministeerium püüab küll tagada omalt poolt – ja seda me võiksime siin Riigikogu saalis ka arutada –, et EOK kavandatud mahud ka rahastamisel realiseeruks. Siis saame mõõta, kas kogu see ülesehitatud süsteem ka planeeritult vilju kannab. Kui rahastamine toimub poolikult, siis võivad viljad olla mitte nii nähtavad. Aga rahastamisteemade lähim punkt on, et järgmise aasta eelarves on Eesti koondise programmile nähtud ette 3 miljonit eurot, nii nagu EOK ka taotles. Nii et vähemalt olümpia-aastal on selle programmi maht, nagu soovitud.

Lugupeetud Riigikogu! Riik on viimastel aastatel teinud mitmeid olulisi poliitilisi otsuseid spordivaldkonna arendamiseks. Eesti rahva tervise ja Eesti spordi konkurentsivõime tagamiseks on vaja jätkata spordivaldkonna toetamist, et luua spordiorganisatsioonidele ja spordis osalevatele inimestele soodne keskkond. Liikumisharrastuse edendamiseks käivitus 2019. aastal taas regionaalsete tervisespordikeskuste toetamise programm, mille eesmärk on parandada teenuste kvaliteeti ja liikumistingimusi vähemalt ühes tervisespordikeskuses igas maakonnas. Oluline on järgmistel aastatel programmi jätkata. Spordi infrastruktuuri arendamisel läheme edasi ka näiteks jalgpalli sisehallide rajamisega maakondadesse. Riigieelarves selleks ette nähtud summad läheksid Kultuuriministeeriumi ettepanekul kõigepealt pilootprojekti raames spetsialistide määratud omavalitsustele või kohtadesse. See saab toimuda siis, kui 2020. aasta eelarve ette nähakse. Samas on see multifunktsionaalsete jalgpallihallide puhul pigem alles algus, sest me peame nende riigi kaasfinantseerimisel olevate rajatistega – osa raha paneb ikkagi omavalitsus, võib-olla ka eraettevõtjad mõnel pool – jõudma kõigisse maakonnakeskustesse.

Selle kõrval on väga oluline pöörata tähelepanu, et avaliku ruumi planeerimisel peetaks oluliseks igapäevast liikumist soodustavaid lahendusi nii lastele kui ka täiskasvanuile, olgu nendeks siis asumitesisesed spordiplatsid, mänguväljakud, jooksurajad, välijõusaalid, terviklikult planeeritud rattateede võrgustik või rattaparklad ühistranspordisõlmedes ja koolide juures. Suurendada tuleb ka liikumisharrastuse laiendamisele suunatud sündmuste korraldamiseks ette nähtud toetusi.

Kultuuriministeerium on spordireformi jätkuna välja pakkunud Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali ümberkujundamise just eelkõige liikumisharrastuse toetajaks, jättes saavutusspordi suunitlusega projektide toetamise olümpiakomitee ja spordialaliitude pärusmaaks.

Lõpetuseks: iga riik vajab edulugusid, kangelasi, eeskujusid. Maailma paremiku tõusnud Eesti sportlased on seda rolli läbi aegade edukalt täitnud. Edu ja jõudu neile uuteks saavutusteks ja meile nende jaoks tingimuste loomisel! Aitäh tähelepanu eest!

15:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Teile on ka küsimusi. Kristiina Šmigun-Vähi, palun!

15:26 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mina armastan sporti väga ja mul oli väga hea kuulda, kuidas te oma ettekande alguses rääkisite spordi positiivsest mõjust ühiskonnale. Aga mul on tegelikult väga-väga suur mure, nimelt laste ja noorte vähene liikumine. Me teame, et "Liikuma kutsuva kooli" programm on väga hea ja see on juba käivitunud, ja me teame ka seda, et tegelikult selle rahastus tuleb suuremalt osalt Norra riigist. Ma olen asjaga päris hästi kursis. Olen külastanud eri koole ja tean, et mured, mis koolides on, on väga erinevad. Suured mured on need, et pole kas basseini või võimlat või staadioni. Samas jääb hästi palju kõlama seda, et pole lihtsalt spordivarustust. Mida meie riigina saame teha, et panustada ehk veel rohkem, kui Norra riik meie heaks teeb?

15:27 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Tähelepanu sellele peab muidugi olema. Kui me räägime võrkudest, pallidest ja kõiksugu muudest vahenditest, siis munitsipaalkoolide puhul on see omavalitsuse ülesanne, riigikoolide puhul riigi ülesanne. Uute keskkondade kohta ma võin öelda seda, et Norra fond aitab teatud kohtades projektipõhiselt midagi toetada, aga uute koolimajade rajamisel on projektis ette nähtud liikumiskeskonna arendamine ja selline huvitav koolikeskkond, kus saab ka siseruumis, kui vaja on, liikumistunde läbi viia. Ja seda mitte ainult võimlas või mõnes klassis, vaid terve kooli ulatuses. See on tähelepanu all. Koolide ehitamiseks ja sisustamiseks eraldatud summadest läheb liikumisharrastuse edendamiseks ka Eesti riigi ja omavalitsuste raha päris palju. Ausalt öeldes ma väga täpselt praegu ei

tea, kui suured summad haridusministeeriumil spordivarustuse hankimiseks täpselt lähevad. Aga ma tean, et haridusministeeriumil on olnud riiklikud programmid õppematerjali muretsemiseks, kaasa arvatud spordivarustuse tsentraalselt muretsemiseks, et omavalitsuskoole toetada. Mil määral need praegu eksisteerivad, mul on raske ütelda.

Aga on õige, et ei piisa ainult avaratest ruumidest, ka vahendid peavad olema. Ja muidugi juhendajad, kes tegevust jälgivad. Praegu on juba päris paljud koolid suutnud oma õppekava nihutada. Ligi 40 koolil on võimalus pakkuda liikumistundi läbi terve nädala ehk viiel päeval. Ja nendes tundides lihtsalt ei norutata ega toksita telefoni. Küsimus on väga palju ikkagi laste suunamises, juhendamises. Nii et jah, olen teiega nõus, teha tuleb veel palju.

15:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Signe Kivi, palun!

15:29 Signe Kivi

Aitäh, Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Soovin küsida, mis on teie arvates spordivaldkonnas see murekoht, mida pole seni ehk piisava tähelepanuga jälgitud ja lahendatud. Mis probleemi teie püüate oma ametiaja jooksul tõstatada ja ka vähendada?

15:30 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! See on tegelikult teatud voolule vastuseismine. Vool – see on inimeste mugavam elukeskkond ja ka laste tegevuste kardinaalne muutumine viimastel aastakümnetel. Liikumisharrastusele on see pannud päris kõva pitseri. Eesmärk peab olema laste liikumisharrastuse võimaluste ja harjumuse loomine, sest nemad kannavad selle oma lastele edasi. See on praegu võtmeküsimus. Inimkond on oma tegevustelt ja harrastustelt viimaste aastatega nii kardinaalselt muutunud, et me ei pruugi saada väga lihtsate vahenditega kunagist liikumisharrastust taastada, eriti kui meil ei ole igal pool häid juhendajaid, head suhtumist. Huvitegevus, sporditegevus peab olema infrastruktuuriliselt võimaldatud. Igal pool peavad olema spordiplatsid ja nendel, kes sinna kutsuvad, peavad olema vajalikud vahendid. Ning ühiskonna suunav mõju peab olema selline, et leitaks aega kooliväliseks liikumiseks.

Uuringud näitavad, et ka trennis käivate laste liikumine ei ole piisav, kuna kogu muu aja nad istuvad. See on selgelt kõige alus, et jääks liikumisharjumus ja et oleks vajalikud võimalused. Peale Sloveenia ja Islandi on teisigi riike, kes on tsentraalselt hakanud seda sportimist suunama, ja nad saavad näidata paremaid tulemusi kui meie. Ütleme ausalt, see number, mis ma enne nimetasin, on minu jaoks kõige õudsem number: vaid 7–11% meie lastest käib iga päev õues mängimas või end mingil muul moel liigutamas. See on ühe põlvkonnaga kardinaalselt muutunud.

15:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Šorin, palun!

15:32 Marko Šorin

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud minister! On olnud ääretult sümpaatne arutelu spordi teemal nii komisjonis kui ka siin suures saalis. Ja eriti sümpaatne on see, et te tänasite ka eelmist valitsust. Seda ei juhtu seal puldis just väga tihti, et teisi tänatakse.

Aga vahepeal, kui saal enne praegust päevakorrapunkti tühjaks läks, tekkis mul mõte, et võib-olla on nad lugenud spordi asestantsleri Tarvi Pürni artiklit, kus väidetakse, et istumine on uus suitsetamine.

Ehk läksid Riigikogu liikmed ennast liigutama. Võib-olla peaks siia hoovi peale autoparkimiskohtade asemel tegema hoopis korvpalliväljaku, et ka Riigikogu liikmed koolidele eeskujuga annaksid.

Aga küsimus on tegelikult selles, et me ka komisjonis arutasime, et just maapiirkondadest tulevad meie praegused tippsportlased. See on üks väheseid valdkondi, kus maapiirkondadel on tiheasustusalade ees eelis. Kas seadusandjal võiksid olla mingisugused hoovad, et seda diferentseeritust tasandada?

15:33 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Kõigepealt teie märkuse kohta, et ka Riigikogus või üldse asutustes võiks keskkonna muuta spordisõbralikumaks. Ehk võiks kollektiiv kollektiivselt sportimas käia. Kunagi olid siin korvpallivõistkond ja võrkpallivõistkond. Olid ka iganädalased korvpalli mängimise ajad, kus kohal käis ka muud vahvat

rahvast, mitte ainult Riigikogu liikmed. Näe, Indrek noogutab, ju siis on praegu ka nii. Nõnda et sportimisvõimalusi on.

Mis puutub regioonidesse, siis nagu ma ütlesin, see on ka üks suur miinus, et võimalused trennis käia on nii lastel kui ka täiskasvanutel linnas ja maal erinevad. Maal mingil määral keskkond toetab liikumisharrastust. Maalastel on õues tegevusi ehk üldiselt rohkem, aga juhendaja käe all millegi tegemine on raskendatud, sest ei ole infrastruktuuri. Selle tõttu on terviserajad, millest kõneldud sai, olulised. Need peaks olema valgustatud rajad, kus on võimalik ka treeningtunde läbi viia.

Või võtame sellesama jalgpallihallide kava, mis koalitsioonileppes kirjas on: et hakkaks igale poole jalgpallihalle ehitama. Võib-olla Kultuuriministeriumi sõnum omavalitsustele, kes selleks riigi toetust saavad, on see, et hall peaks olema multifunktsionaalne. Seal võiks saada ka kehalise kasvatuse tunde läbi viia, seal võiks olla jooksurajad, võib-olla mingeid asju veel. Need on regionaalsed ettevõtmised tegelikult. Ma praegu niivõrd Tallinna vajadusi ei rõhutanud, kuigi need on ka kindlasti olemas.

Suurlinnades on trenni minemise ja trenni tegemise võimalused tehniliselt olemas, aga siin on jälle teinekord rahalised takistused, eriti kui tegu pole olümpiaaladega. Nendes klubides, kes ei saa omavalitsustelt otsest toetust, on liikmemaksud ka lastel päris suured. Trenn võib huvi pakkuda, aga selle tasu võib Tallinnas takistuseks olla. Igal regioonil on omad probleemid. Sellega tuleb tegeleda.

15:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kaido Höövelson, palun!

15:36 Kaido Höövelson

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Ma saan aru, et olümpiasport on a ja o. See on igas riigis nii, see on kogu maailmas nii, ma saan sellest täiesti aru. Aga mul on küsimus: miks selles ülevaates on nii vähe tähelepanu pööratud individuaalspordile ja ka parasportlastele? Ka neil on olümpiamängud ja ma usun, et olnuks ilus ka neile üks väike peatükk jätta.

15:36 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Jah, väga hea tähelepanu juhtimine! Seda aruannet tehes me valisime välja konkreetseid teemasid, mille puhul võib öelda, et praegune aeg nõuab mingeid uusi samme, uuendusi, või kus on olnud mingeid väga ilmseid saavutusi. Jah, see aruanne ei hõlma kõike. Küll aga peaks rohkem tegevusi olema kirjas selles lisas, mis on teile ka kättesaadav. Seal on valdkondlikest tegevustest täpsemalt juttu. Võin ka ütelda, et Eestis ei tee kõiki neid otsuseid Kultuuriministerium ametkondlikul poliitilisel tasandil. Oleme andnud EOK-le n-ö professionaalse tellimuse niisuguste asjadega tegeleda. Eesti Olümpiakomiteel on juba nimi selline – paljud harrastatavad alad on olümpiaalad. Samas on harrastatavate alade hulgas näiteks ka võimlemine, fitness ja muud sellised lihtsalt liikumisega seotud alad, mis on isegi populaarsemad kui olümpiaalad, ja neist on rohkem juttu. Ka on meil umbes 60 alaliitu, kes tegutsevad väiksema toetusega ja kelle liikmeskond on väiksem. Need taotlevad kohalikult omavalitsuselt – ma tean, et Tartus on see teema ja Tallinnas on see teema – kogu aeg toetusi, aga saavad muidugi vähe. Nii et see on alatine küsimus, et niisugused eksklusiivsemad alad toetuvad rohkem inimese oma rahakotile ja üldisemad alad, mille puhul on omavalitsuse ja riigi vastutus selgelt määratletav, saavad rohkem toetust. Aga spordialaliitudel tuleks see omavahel selgeks rääkida.

15:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

15:39 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea kõneleja! Raport on läinud värvilisemaks ja ilusad pildid on tekkinud. Aga kui kultuuriminister oli Indrek Saar, siis ta tõi meile eeskujuks Aadu Musta, kolleegi, kes iga päev tatsab 10 000 sammu ja mitte vähem. Ja kurioosse näitena viitas ta meie tänasele kolleegile Raivo Tammele ja soovitas, et võiks tegelikult tööle jalgrattaga sõita või paar bussipeatusevahet jala kõndida. Minu küsimus on, kui palju sina päevas kõnnid. Ja teine asi: kui 90% lastest käib päevas korra õues, siis kui suur nende sammude arv keskmiselt võiks olla?

15:40 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Väga hea küsimus! Need on mõõdetavad kriteeriumid. Hea, et sa ei küsinud hinnangut kellegi teise kui ainult minu kohta. Hinnata kedagi teist lihtsalt kõrvalt vaadates ei ole üldse mitte meeldiv. Aga enda kohta võin öelda, et kui ma siit pääsen, siis kavatsen täna õhtul minna rahvatantsutrenni. Kui ei jõua – mul pole ka selle vastu midagi, kui me arutame siin pikemalt –, siis lähen teen homme mingit trenni. Mul graafikut ei ole ja samme ma ei loe, aga üldiselt midagi väga hullu ei ole. Nii et ma ei suutu asjasse väga tõsiselt, võtan liikumist loominguliselt. Vahel liigun rohkem, vahel vähem kui need 10 000 sammu. Laste kohta võin tõesti ütelda, et me kõik näeme, et osal lastest liikumine käibki niimoodi, et teeb kodus toas mõned sammud, auto on ukse ees, sõidab kooli ette, koolis teeb mõned sammud, siis on jälle auto ukse ees, ja koju. Isegi kui seal vahel on mingi trenn, viiakse laps sinna autoga. Nii vähene liikumine ei ole piisav. Jah, see mugavus on halb. Ma saan aru, et sellel võivad olla ka teatud põhjused, miks vanemad peavad lapsi autoga kohale viima, aga paljudes riikides on sellele leitud erinevaid lahendusi. Muidugi sellega ei maksa ka hulluks minna, aga ütleme, et bussipeatuspeatused küll on igaks juhuks olemas, aga lapsed pannakse enne kooli tükk maad varem maha, ei viida päris ukse ette. Selliseid poolsundmeetodeid võib ju kasutada. Igal juhul ma ütlen, et meie vanematena peame panema oma lapsed rohkem liikuma, võtma nad vati seest välja. Ja me peame silmas pidama ka seda, et me ei tohi ka ise kogu aeg telefoni näppida või muu ekraani ees olla. Kogu aeg kiirustades ei tohi unustada, et me peame ka liikumise suhtes lastele eeskujuks olema.

15:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Igor Kravtšenko, palun!

15:42 Igor Kravtšenko

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab Eesti meistrivõistlusi. Kas teie arvates olukord, kus me oleme sunnitud neid läbi viima mõnel suvisel olümpiaalal kuskil välisriigis, on aktsepteeritav? Või me peame ikka püüdlema sinna poole, et korraldada neid Eestis?

15:42 Kultuuriminister Tõnis Lukas

No nii, ma võiksin nüüd muidugi katsuda jätta endast intelligentse inimese muljet ja rahulikult vastata, et sain viitest aru. Ma oskan öelda, et jah, näiteks kelgutamise võistlusi kindlasti peab minema Läti pidama, aga millised suvised olümpiaalad tuleb viia mujale? (Saalist vastatakse.) Õige, jalgratta trekisõit tõesti, jah. Ala kandepind on seetõttu ahenenud, et meil seda trekki enam pole. Põhimõtteliselt Tallinna linnal on praegu riigiga läbirääkimised, kuidas ühiselt see trekk teha. Ja see tuleks multifunktsionaalne: kui see saab Pirital taastatud, siis peaks see olema teiste alade jaoks ka. Keskel saaks palli mängida ja mingeid muid võistlusi ka teha.

See on kahe otsaga asi. Jah, mõned sama kuulsusrikkad alad on meil välja surnud. Kas või kiiruisutamise ala, kus süstemaatilist tööd tehakse ikka väga vähestes kohtades. Me teame ju ainult ühte kohta, kus seda natuke tehakse ja kus peab treenima väljas. Väikestel rahvastel paraku on nii. Asi on ka teadmistes ja kõrghariduse omandamises, ja mõnda ala tuleb väljas harrastada. Pigem on nii, et kui kusagil on entusiastid, kes ala veavad, siis peaks ühiskond neile appi tulema ja katsuma toetada. Konkreetsete alade kohta ma ei oska öelda, aga nii palju ütlen, et kui me selle treki kunagi rajame, siis on see probleem lahendatud.

15:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Kruusimäe, palun!

15:44 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma küsin, kui kaugele on jõudnud läbirääkimised klubide vahetuse teemal. See puudutab jalgpalliklubide ja võib-olla ka tantsuklubide üleminekutasusid. Kas läbirääkimised on liiva jooksnud või on meil alust ikka veel optimistlik olla?

15:45 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Jah, see on väga huvitav küsimus. Mina tegelikult seda, kui palju riik saab kaasa aidata nendel läbirääkimistel, nende reeglite tegemisel, täpselt ei kujutagi ette. Ütleme nii, et laste inimkaubandust me saame muidugi keelata ja ka mingeid niisuguseid kriteeriume, et päris hulluks ei mindaks. Aga nende

reeglite seadmine on alaliitude klubide sisene asi. Olen ise mingil ajal kuulunud võistlustantsu liidu juhatusse ja käinud neid asju sättimas enne seda, kui see vahetus täiesti kaubanduslikuks muutus. Probleem on olemas. Aga ma pean ütleva, et ega ma väga täpselt, detailides üleminikusummasid, mis näiteks jalgpalliklubide vahel peetavates läbirääkimistes jutuks on, ei tea.

15:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Liina Kersna, palun!

15:46 Liina Kersna

Suur tänu, hea eesistuja! Austatud minister! Küsin teilt küsimuse, mida ma olen küsinud mitmelt teie eelkäijalt samuti. Mind teevad murelikuks puuetega laste sportimisvõimalused. On teada, et paljudes koolides lükatakse puuetega lapsed kehalise kasvatuse tundides kõrvale, öeldes, et nad nagunii midagi teha ei saa. Samas on ju olemas praktikad ja teadmine, kuidas ka neid liikumisse kaasata. Ja teiseks on probleem, nagu ma aru saan, treenerite puudulik väljaõpe. Treenerid ütlevad, et nad ei saa erivajadustega lastega hakkama. Kas selles valdkonnas on mingisugust edasiminekut? Kas on olemas plaan, kuidas erivajadustega laps paremini sportima saada?

15:46 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Seda ma tean, et treenerikoolituses on seda hakatud tõsisemalt käsitlema. See kuulub treenerite koolituse juurde. Nende n-ö lühikursustel on mingi plokk, kus käsitletakse erivajadusi või õigemini erinevaid vajadusi. Alati ei pruugi tegu olla nähtava erivajadusega klassikalises mõttes, kõik ei lähe invaspordi alla.

Samas, üks kord ma olen oma lühikese karjääri jooksul sellel teemal teile jõudnud juba vastata. Tegemine on fundamentaalse küsimusega, mis puudutab hariduslike erivajadustega laste ja ka muude erivajadustega laste suunamist erikoolist tavakooli. See on olnud hariduspoliitiline suund, aga sellele on hakatud mitte just tagasikäiku andma, aga see on ka rahvusvaheliselt pedagoogikas didaktilis-filosoofiliselt küsimärgi alla pandud. Niipalju kui mina tean erivajadustega laste koole, siis seal on spordibaaside ja juhendajatega asjad väga hästi. Ja mis põhiline: noh, ma ei taha öelda, et omasuguste hulgas, sest erisusi on seal ka palju, aga edulugusid, eduelamust saadakse neis koolides rohkem. On võistlused ka koolide vahel, neid tõstetakse esile. Tavaklassis nad ei ole esimese kolme hulga oma oskustega võib-olla kunagi, aga erilises keskkonnas on juhendamine, suhtumine, eduelamuste saamine hoopis teisel tasemel.

Selle tõttu mina ütlen küll, et sellest aspektist lähenedes tundub, et kui pedagoogide koolitus kaasa ei tule, siis on erikoolide kinnipanemine ja laste tavakoolidesse suunamine andnud teatud tagasilöögi. Nii et ma arutaks seda koostöös haridusministeeriumiga, aga ise ma suhtun sellesse tõsiselt ja kui ma saan kuidagi käe vahele panna, kui vaja, siis suhtun võrdset.

15:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Anti Poolamets, palun!

15:49 Anti Poolamets

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Me saime just uhkust tekitavad PISA testide tulemused. Minu küsimus on: kui palju on meil andmeid, et võrrelda end lähimate ja teiste Euroopa riikidega, millisel tasemel me oleme oma liikumisharrastuse osas?

15:49 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh, väga hea küsimus! Teatud andmed on olemas. Ma lugesin siin teile ette andmed, mis on mõõdetavad ja paljudes riikides olemas. Näiteks saab võrrelda õues olemist, aga mul seda tabelit praegu kaasas ei ole. Aga ma tõin võrdluses Sloveenia ja Islandiga näiteks nende laste liikumise ja spordi saavutustaseme, mis on riikliku tsentraalse spordipoliitika tulemus. Seal luuakse võimalusi, koolitatakse treenereid, ja tase on oluliselt tõusnud. Nende tase on meie omast parem, me peaksime nendelt õppima. Aga väga selgelt mõõdetavate näitajatega tabelleid mul siin praegu kaasas ei ole. Pärast ettekannet ma küsin, kus need olla võivad. OECD raames üldiselt mingit võrdlust tehakse ka kultuuri- ja spordivaldkonnas.

15:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

15:51 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea minister! Eelküsija puudutas juba spordi populaarsust ja teie vastasite Islandit ja Sloveeniat näiteks tuues, et need on enam-vähem sama suured riigid – rahvaarvult on Island meist oluliselt väiksem, Sloveenia natuke suurem, 2 miljonit –, aga seal tehakse midagi hoopis teistmoodi. Kuidas need kaks väikese rahvaarvuga riiki on spordis nii edukad, eriti Sloveenia? Ma arvan ise, et see hakkab pihta koolisüsteemist, koolis sportimisest. Kõik oleneb sellest, kui popp on koolisport, kui palju koolis sporti tehakse. Eestis ei rahulda meid kehalise kasvatususe tundide arv ilmselgelt ja sealt see kõik pihta hakkab. Kõik saab alguse lapsepõlves. Lastele spordipisiku süstimine on minu meelest eriti tähtis. Mida nad teevad teistmoodi?

15:52 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh küsimuse eest! Siin me oleme ühte meelt. Oma tagasihoidlikul moel ma ka enne mainisin, et kõik algab koolis. Lapsepõlve liikumisharjumused võetakse kaasa kogu eluks. Jah, tegu on spordibaaside rajamisega ja võimaluste andmisega. Kui on ainult spordibaas ja seda kasutada ei saa – noh, ma võin öelda, et meie oleme vigu teinud. Mingil perioodil me rajasime riiklike investeeringute toel Euroopa raha eest piirkondlikke võimlaid koolide juurde. See oli väga hea: ühendati kultuuri- ja haridusvaldkonna vajadused ja anti kogu regiooni inimestele võimalused. Ehitati küll kooli võimla, aga sellest võitsid kõik. Samas, sellega seotud nõuded ei olnud selged, need olid, ütleme, rohkem retoorilist laadi. Osa omavalitsusi käitus nii, et nad lõid eraldi sihtasutuse, kes hakkas seda kooli võimlat majandama. Põhjuseks toodi, et hoone peab end ära majandama ja kool üksi ei saa sellega hakkama. Ja siis hakati pileteid müüma ka nendele kooliõpilastele, kelle jaoks see sai ehitatud. Lapsed said ainult tasu eest seal peale tunde mängida või midagi muud teha. See on täiesti eesmärgivastane. Selliseid asju ei tohiks teha.

Mis toimub Islandil, me teame väga hästi. Sellest räägiti palju siis, kui nad jalgpalli Euroopa meistrivõistlustel hästi esinesid. Nendel on igas külas jalgpallistaadion. Pandi kokku suured riigi rahad ja ehitati igale poole staadionid. Kõik on pandud jalgpalli mängima – selline jalgpalliliidu projekt. See on üks asi, mida me kergelt püüame järele teha. Siin oli enne juba juttu, et selleks on järgmise aasta riigieelarves raha ette nähtud. Sloveenias on minu teada klubide süsteem kaasavam kui meil. Üks moment, mille ma võin tuua, on suhtumine spordikoolidesse. Meil tekkis vahepeal auk: osa spordikoole lammutati munitsipaalsüsteemis ära, õigemini saadeti laiali ja öeldi, et meile klubidest piisab.

Aga näiteks Tartu kohta ma võin öelda, et osa alasid, mida enne spordikoolis oli arendatud, jäi kiratsema. Sealt tekkis vahepeal väga tõsine signaal, et on vaja jälle hakata treenereid tsentraalselt koolitama ja nende tasustamist jälgima. Klubides mindi väga tihti välja ümbrikupalga peale, koolitused ei olnud piisavad, treenerid vahetusid kiiresti ja kogu tegevus käis alla, kui spordikooli tsentraalset vastutust enam ei olnud. Praegu on klubide süsteem mingil määral juba kosunud, on välja kujunenud toetustega tugevad klubid, kellel on ka oma noortesüsteem. Võib-olla me hakkame nüüd sellest lastehaigusest üle saama. Aga me oleme teinud selliseid vigu, mida mõned teised riigid ei ole teinud.

15:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

15:55 Indrek Saar

Täna! Hea kolleeg, ma väga tänan ettekande eest! Tahan kindlasti tunnustada Kultuuriministeeriumi spordiosakonda ja ministrit, et meil on nüüd olemas selline täitsa toekas vihikuke, kust iga spordipoliitikahuviline saab ülevaate, mis on teoksil ja mis on tehtud. Aga mul on kaks küsimust, mis ma üritan ühekorraga ära küsida. Mõlemad on teemadel, mida sa oma kõnes põhjalikult puudutasid. Üks on "Liikuma kutsuv kool". Ka mina arvan, et kui me ei saa oma lapsi liikuma, siis loota, et ühiskond on terve, on keeruline. Meil on selle liikumisega ühinenud 78 kooli. Siin toodi Islandi näide. On väga oluline, et ettevõtmisega kaasneks väga teadmispõhine ja pidev seire, andmete edastamine kohaliku kogukonnani, lapsevanemateni, keda sel viisil on ehk võimalik panna natukene teistmoodi mõtlema ja

tegutsema. Kas teil on haridusministeeriumiga sõnastatud "Liikuma kutsuva kooli" osas mingid selged eesmärgid, mida te soovitate lähiaastatel saavutada? Ja teine küsimus. Sa rääkisid treenerite rollist. Mis saab treenerite palkadest järgmisel aastal?

15:56 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Ma alustan teisest küsimusest, see vastus on lühike. Treenerite riiklik palgatoetus kasvab 2,5% võrra – selline on üldine kultuuritöötajate palgafondi suurendamise võimalus. Praegu on see palk 1000 eurot. Ma ei tea, kas ametiühingud kirjutavad alla, et näiteks 1025 eurot võiks see palk olla järgmisel aastal – see, mis omavalitsused ja riik kokku tagavad. Aga see ei tähenda, et see jääbki niimoodi. See tähendab, et riigi komponent, mis on umbes pool palgast, oleks selline. Aga omavalitsus ja klubi saavad ju alati juurde panna. Nii et täpselt seda summat praegu öelda ei oska.

Need konkreetset eesmärgid on jällegi põhiosas suunatud 2/3-le: et liikumisharrastus hõlmaks kõigis vanusegruppides 2/3 inimestest, see puudutab ka lapsi. Praegu on see näitaja 54%. Aga sinna poole me aastaks 2030 liigume. Kuidas me saame samme niimoodi sättida? No ma ei tea, ainult lisanduvate protsentidega seda kõike ise arvestada ja rõõmu tunda, see on ikka tühja hinge täitmine petliku rõõmuga. Ma arvan, et me võiksime üldiselt edasi liikuda. Kas nii, et eelmine aasta lisandus 1% ja tänavuni järgmine aasta ka 1% ja iga aasta 1%? Eesmärk võiks olla kogu aeg seda näitajat parandada. Loomulikult see võibki siis olla liikumine selle poole, et 2/3 osaleks trennides. Aga selle kõige juures on ka mittemõõdetav osa: kes käib kodus prügikämbrit välja viimas või kes kui kaugel koolimajast elab, kes sõidab sinna jalgrattaga või jääb kooli juurde veel pärast palli mängima. See on see osa, mida me peame suurendama, sest ainult trennis käimine ei ole piisav. Isegi kui laps käib viis korda nädalas trennis, mis on tema eas põhimõtteliselt nagu tippportlase tase, on vaja ka muud liikumist. Kui ta treenib viis korda näiteks tund või poolteist tundi, on see ikka alla kümne tunni nädalas. Kui muud liikumist ei ole, siis sellest ei piisa, isegi siis, kui ta justkui teeb trenni tiheda graafikuga.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

15:59 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Riigikogus on olemas selline tore toetusrühm nagu erivajadustega inimeste spordi ja liikumisharrastuse toetusrühm. Kui me kohtusime seal meie paralümpiakomitee ja Eriolümpia Eesti Ühendusega, siis nende esindajad avaldasid muret just kehalise kasvatusõpetajate oskamatus ja teinekord võib-olla ka sellise kergema vastupanu teed minemise pärast. Neid noori, kellel on erivajadus, aga kes õpivad tavakoolis, kaasatakse vähe nii võistlustele kui muusse tegevusse. Hea kolleeg Liina Kersna juba puudutas seda teemat ja ma mõistan, et te olete sellest probleemist teadlik. Kas me järgmine kord võime loota paremat ülevaadet, kus on puudutatud ka paralümpia ja eriolümpia teemasid?

16:00 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Jah, seda ma võin küll lubada. Ma ei tea, kes teeb järgmise aasta aruannet, aga põhimõtteliselt seda ma võin lubada. Praegust ülekannet vaadatakse ka Kultuuriministeeriumis ja ma palun, et järgmine aruanne kajastaks ka erivajadustega inimeste sporti.

16:01 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusi rohkem ei ole, nüüd me saame avada läbirääkimised. Ja läbirääkimistel saavad esineda fraktsioonide esindajad kõnepuldist või sõnavõtt kohalt jne. Nii, esimesena on sõnavõtuks registreerunud Raivo Tamm Isamaa fraktsioonist. Palun!

16:01 Raivo Tamm

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on suur rõõm ja suur au tulla teie ette kõnelema just spordipoliitika teemal. Saavutusport on loomulikult see, mis pälvib meedias suurt tähelepanu. Selle tõttu saavad rohkem tähelepanu ja jõudu juurde ka erinevad rahalised toetused ja stipendiumid meie tippportlastele ja on tervitatavad ka algatused, mis toetavad meie tippportlase ausust ja läbipaistvust. See on oluline, sest meie tippportlased on eeskujuks paljudele noortele – positiivsed

eeskujud aitavad kujundada nende harjumusi.

Ma olen väga seda usku, et eeskujud on olulised. Olen ise ka viimaste aastate jooksul teinud elus suhteliselt suure pöörde sportliku ja tervisliku eluviisi poole, hakates osalema Ironmani triatloni hea eeskuju projektis. Selle isikliku otsuse mõju on olnud vist palju suurem, kui ma alguses oodata oskasin. Eks minulegi oli varem nii mõnigi eeskuju silma jäänud, aga selles projektis osaledes on mul eeskujusid juurde tekkinud, eriti meie seeniorsportlaste hulgas, kellest väga paljud on ka maailmameistrid, kellest küll meedias kuigi tihti ei kuule. Eeskujud on olulised, seda eriti just meie noortele.

Uuringud näitavad, et meie lapsed ja noored ei liigu piisavalt. Kogu see kaasaegne tehnoloogia – nutiseadmed ja kõik muud sellised asjad – on paljude noorte jaoks esimene vaba aja veetmise valik. See tähendab, et lisaks eeskujudele on meil vaja soodustada ka selliseid algatusi nagu "Liikuma kutsuv kool", mis üritavad sisustada tunnid ja vahetunnid aktiivse liikumisega. Liikumisharjumuse tekitamine on üks põhiline eeldus, et lapsed jätkaksid tervislikku eluviisi ka täiskasvanuna. Endagi minevikule vaadates mõtlen ma praegu tihti, millised oleksid minu sportlikud tulemused praegu, kui oleksin suutnud peale kooli jätkata kas või minimaalseltki regulaarset sportimist ja nurjata sigarettide, viina ja kirglike naiste rünnakud peale oma keskkooli lõppu.

Hea meel on tõdeda, et viimase 15 aasta jooksul on meie noorte harrastussportlaste osakaal ligikaudu kahekordistunud. Pean silmas vanust 5–19. Nägin seda hiljuti ka oma 4-aastase pojaga Tallinna maratoni Mesikäpa jooksu starti minnes: meil tuli stardikoridoris väga kaua oodata, sest starti oli tohutu tung.

Tänu aktiivsetele kogukondadele, erinevatele toetustele ja kaasaegsele sporditaristule on sportimisvõimalused märkimisväärselt paranenud. Aga ka harrastusspordis torkavad silma regionaalsed erinevused, täpselt samamoodi nagu paljudes teistes valdkondades. Hajaasustusega piirkondades ei ole sportimisvõimalused kuigi head ja me peame pingutama selle nimel, et Eesti noortele oleksid tagatud võrdsed võimalused. Ma arvan, et kui tõesti ära kaardistada kõik Eesti tippsportlased, kes on jõudnud maailma tippude sekka, siis võime leida, et märkimisväärne osa neist on just pärit maapiirkondadest. Seega ma pean oluliseks, et korralikud sportimistingimused on tagatud kõigile, mitte ainult suurlinna lastele. Elagu sportlik Eesti, terve Eesti! Aitäh!

16:06 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Järgmisena kutsun kõnetooli Dmitri Dmitrijevi Keskerakonna fraktsiooni esindajana.

16:06 Dmitri Dmitrijev

Austatud aseesimees! Lugupeetud ministrid! Head Riigikogu liikmed! Sport õpetab ausalt võitlema, sport õpetab väärikalt kaotama. Niisiis õpetab sport kõike, ta õpetab elu. Nii on öelnud Ernest Hemingway. Kuulsa kirjanikuga on raske mitte nõustuda – spordil on isiksuse kujunemisel täita oluline roll. Kuid kas sport on Eestis piisavalt väärtustatud? Kui suur on spordi tähtsus ühiskonnas? Kas peaksime panustama tippspordile või rahva- ja tervisespordile? Olen seisukohal, et spordil on oluline roll Eesti rahva püsijäämises. Eesti naised ja mehed elavad küll järjest kauem, kuid tervena elatud aastate arv püsib meil sama. Tervena elavad mehed keskmiselt 52,8 ja naised 55,6 eluaastat. See tähendab, et meie elutee viimane osa möödub peamiselt tablette manustades või halvemal juhul haiglavoodis. Ja sellega ei saa rahul olla. Skandinaavias ja Kesk-Euroopas reisides vaatan kadedusega elurõõmsaid pensionäre, kes kepikõndi teevad või rattaga sõidavad. Ka meie pensionärid vääriksid sellist elulaadi.

Tervise Arengu Instituudi läbiviidud uuring näitab, et laste ülekaalulisus on kasvav trend. See on teravas vastuolus teadmisega, et Eestis ei ole kunagi olnud nii palju jõusaale, staadione ja terviseradu. Jooksjate peale mõeldi isegi Reidi tee ehitamisel, kuhu rajati pehme kattega rada. Suur küsimus on, miks Eesti inimesed ei kasuta olemasolevaid võimalusi piisavalt. Toitumiseksperptide sõnul on laste ülekaalulisus ühiskonna heaoluga kaasas käiv probleem, mida saab ennetada, kui hakata teemaga tegelema juba lapseeas. Võrdleksin sportimisharjumust hambapesuga: kui tegevus saab harjumuseks maast-madalast, jääb see inimest saatma elu lõpuni. Ülekaalulisuse probleemi lahendamiseks ja rahva tervise seisukohalt on võtmetähtsusega suunata lapsed sporditeele juba lasteaias. Nõustun Eesti Olümpiakomitee presidendi Urmas Sõõrumaaga, kes ütles eile "Aktuaalse kaamera" spordiudistele antud intervjuus, et laste ülekaalulisus on probleem, mida tuleb püüda lahendada koolispordi abil. Eeskuju saab võtta edukalt käivitunud ujumise algõppest.

Head kuulajad! 2020. aasta riigieelarve eelnõu on läbinud kaks lugemist. Kavandatavatest

spordiinvesteeringutest tahan esile tõsta Keskerakonna üht valimislubadust, jalgpallihallide rajamist. Praeguste kavade kohaselt ehitatakse väljapoole Tallinna neli halli. Tahan rõhutada, et see ei ole kaugeltki piisav, kuid vähemalt on hädavajaliku projektiga algust tehtud. Riigikogu jalgpalli toetusrühma juhina seisan hea selle eest, et me läheme projektiga edasi: jalgpallihalli on vaja vähemalt igasse maakonnakeskusesse.

Eestis on palju räägitud turismist ja Tallinna linnahalliga seotud konverentsi- ja turismipotentsiaalid. Minu meelest on aga vähe tähelepanu pööratud sporditurismile. Eestis korraldatakse lastele järjest rohkem jalgpalliturniire ja muid spordiüritusi, mis toob kaasa ka külalisi välismaalt. Lastega reisivad üldjuhul kaasa ka vanemad, kes jätavad siia märkimisväärse rahasumma. Suurim Eesti spordisündmus on kahtlemata Rally Estonia. Mul on hea meel, et riik jätkab selle suurepärase ürituse toetamist. Riigieelarves on selleks ette nähtud 1 miljon eurot. See on võimas vaatepilt, kui sajad tuhanded rallifännid Lõuna-Eestis hingestatult oma lemmiktiimile kaasa elavad. Rally Estonia korraldajad on välja öelnud, et nende sihiks on lähiaastatel korraldada WRC sarja etapp. Neid püüdlusi tasub kindlasti toetada, kuid tuleks mõelda veel suuremalt.

Palun kaks minutit lisaega!

16:10 Aseesimees Siim Kallas

Palun, kaks minutit lisaega!

16:10 Dmitri Dmitrijev

Tuleks mõelda veel globaalsemalt. Miks mitte taotleda õigust korraldada kuulsaima jalgrattavõistluse Tour de France esimesi etappe? Investeeringud miljonid tulevad mitmekordselt kindlasti tagasi. Järgmisel aastal toimuvad Tokyos olümpiamängud. Alates 2000. aastast oleme igal suveolümpial võitnud vähemalt ühe medali. Olümpia on iga nelja aasta tagant toimuv spordipidu ja samas ka verstapost, mille põhjal antakse hinnang tehtule. Eesti Olümpiakomitee järgmise aasta eelarve on rekordilised 14,4 miljonit eurot, mis on 15% rohkem kui tänavu. Kõige enam suurendab EOK tippspordi rahastust, mis kasvab 2 miljoni euro võrra, kokku 7 miljoni euroni. See annab kindlustunde, et meie tippportlased saavad korralikult olümpiaks valmistuda.

Mulle meeldib ütlus, et terves kehas on terve vaim. Eile saime teada, et PISA testide põhjal on Eesti koolilapsed Euroopa parimad. Hoiame seda edukust! Spordisõbrana pakun välja uue suure eesmärgi: et Eestis elaksid ka maailma kõige sportlikumad ja tervemad inimesed. Aitäh!

16:12 Aseesimees Siim Kallas

Järgmisena palun kõnetooli Kristina Šmigun-Vähi Reformierakonna esindajana. Kolm minutit lisaega.

16:12 Kristina Šmigun-Vähi

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! "Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030" – see kõlab väga uhkelt. Aga küsimus on, kas need põhialused seisavad ikka tugevatel treenitud jalgadel. Kui ma süvenesin numbritesse, siis teate, mul tekkis hirm, et meie spordi tulevik tegelikult seisab ... Kuidas seda öeldagi? Kooliajal, mäletan, öeldi mõnele, et su jalad on nagu keedetud makaronid. Järsku seisab meie spordipoliitika keedetud makaronidel?

Jah, see on tõsi, et tippspordil läheb üsna hästi, aga kas nendel noortel, kes tippporti pürgivad, on ikka kõik väga hästi? Ma tean, et Eesti Olümpiakomitee teeb kõik selleks, et meie potentsiaalsed medalivõitjad saavad maailmatasemel harjutada. Neil on täpselt samasugused tingimused nagu teiste riikide tippudel. Aga need sportlased, kes veel ei ole jõudnud tippu, kas nendel on ikka kõik hästi? Ja teate, mulle tuli ühel hetkel silmade ette pilt enda lapsepõlvest. Ma mäletan, et Eestis oli täpselt samasugune talv nagu tänavu ja meil oli vaja raha, et minna lumele treenima. Meile öeldi, et kõigepealt näita tulemusi, ja siis saad raha. Ja loomulikult me läksime ja treenisime suuskadega saepurul. Tegelikult on praegu täpselt samasugune olukord.

Aga mul on teinegi mure, mitte ainult see, millest ma just rääkisin. Palju suuremgi mure on meie noored ja lapsed. Me oleme uhked, et sporti tegevate laste ja noorte arv on järjepidevalt kasvanud, aga tegelikult vaid 24% lastest ja noortest on kehaliselt piisavalt aktiivsed. Mida siis need 76% teevad? Või veelgi hirmuäratavam teadmine: vaid kümnendik 10-aastastest ja vanematest lastest veedab oma vaba aega õues aktiivselt tegutsedes, ja seda iga päev. Siin tekib küsimus, mida siis need ülejäänud 9 last 10-st või 90 last 100-st või 900 last 1000-st teevad.

Me oleme jõudnud olukorda, kus liikumine kahjuks ei ole igapäevaelu loomulik osa. Tallinna Ülikooli teadlaste uuringust selgub, et Eesti õpilased liiguvad päevas värskes õhus vähem kui vangid vanglas. Siin ei ole küsimus ainult spordis, küsimus on ka hariduses, sest kehvast füüsilises vormis lapsed jaksavad vähem. Ja see on ka sotsiaalne küsimus, sest kehvast füüsilises vormis lapsed on tihedamini haiged. Tegelikult on see valdkondadeülene probleem, mis vajab sekkumist, juba täna, nüüd ja kohe. Tartu Ülikooli "Liikuma kutsuva kooli" programmi on esimestel aastatel toetatud Norra finantsmehhanismidega ja see jätkub ka järgmisel aastal. Ma nüüd küsin, kas see ei tee meid järsku laisaks. Kas me ei peaks ise palju rohkem, lausa poole rohkem sellesse panustama? Kui Norra toetab meid, siis sellest ju ei piisa. Ma arvan, et me peaksime mitmeid kordi rohkem seda programmi toetama, sest see annab aluse täisväärtuslikuks ja terveks eluks.

Ma olen selles täiesti veendunud, et me peame riigina looma tingimused, et kõik inimesed, aga ennekõike lapsed sooviksid jala kõndida, rattaga liikuda, mänguväljakutel mängida. Me peame tõstma noorte ja laste teadlikkust, et nad nad teaksid, et liikumine on tervisele väga oluline, samuti peame tõstma lastevanemate teadlikkust. Ja me ei tohi ka riigina seda ära unustada.

Suurt muret tekitab see, et paljudes koolides on suur probleem spordivarustuse puudumine. On koole, kus ei ole isegi piisavalt palle või ei luba meie enda loodud reeglid kas või vahetunni ajal pallidega mängida. Vahetunnis joosta ei tohi mitte mingil juhul. Ma ei ole neid lugusid ise välja mõelnud. Need kõik on koorunud kohtumistest koolilastega, õpetajatega, kehalise kasvatuse õpetajatega. Need on lood elust enesest. Lood sellest, kuidas kell kuus pannakse koolistaadion kinni, sellepärast et tööaeg saab valvuril läbi.

Mõni medal tippvõistlustelt võib meile palju rõõmu teha, aga see ei ole kõige tähtsam. Kui me esimesel võimalusel ei loo uuele põlvkonnale piisavalt võimalusi liikumiseks ja sportimiseks, siis on aastal 2030 Eesti rahva tervise ja seeläbi ka jätkusuutlikkuse pilt oluliselt nukram kui täna. Me vajame väga selget visiooni juba aastaks 2020, rääkimata aastast 2030 ja silmas pidades veel suuremat pilti – aastat 2050. Ma kutsun üles, et ärme jääme siin seisma. Meie võimalus on muuta, teha asju paremaks. Me tegelikult ju kõik näeme, mis toimub. Ma mõnikord mõtlen, kas meil on vaja neid neljarealisi maanteid, selleks et tasuta bussidega vedada haigeid inimesi Tallinnast Tartusse. Kas see on see, mida me tahame? Ma olen täiesti veendunud, et kui me täna mõtleme suuremalt, siis on meil tulevikus tervemad inimesed. Olen kindel, et kui lapsed saavad lapsepõlvest kaasa harjumuse, et liikumine on normaalne ja tervislik elu osa, siis me tagame meie majandusele, meie teadusele ja seeläbi kogu meie riigile väga eduka arengu. Eile ...

16:21 Aseesimees Siim Kallas

Lugupeetud kõneleja, aeg liigub!

16:21 Kristina Šmigun-Vähi

Ma ütlen oma viimase lause. Eile ütles eestikeelse kõrghariduse tuleviku arutelul Mihhail Lotman oma viimast slaidi esitledes väga õiged sõnad: poliitikute ülesanne on keele arenguks soodsate tingimuste loomine. Ja täna ütlen mina oma kõne lõpetuseks, et poliitikute ülesanne on vaimselt ja füüsiliselt tervete inimeste arenguks soodsate tingimuste loomine. Ja lisan veel: kohe nüüd, kohe praegu ja täna. Aitäh teile!

16:21 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Nüüd on järjekorras Indrek Saar sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel.

16:21 Indrek Saar

Lugupeetud kolleegid! Austatud minister! Kõigepealt: selleks, et kõik ausalt ära rääkida, ma pean ütleva, et Tõnis on täna rollis, kus ta peab poolenisti andma aru minu tegude eest. Tegelikult on pool sellest perioodist minu süül selline, nagu see on olnud. Ja ma tänan, et Tõnisel jagus ka hea sõna oma eelkäija kohta. Aga kõige rohkem tahan ma tänada spordivaldkonda ennast – minu arvates on spordivaldkond ise viimastel aastatel muutunud järjest ja järjest süsteemsemaks. Tegutsemine selles suunas, et tippspordis saavutada tulemusi ja teiselt poolt luua vajalik baas ehk siis liikumisharrastust teadlikult edendada, on rõõmustavalt süsteemne ja holistlik. See vaade tõepoolest jõuab vundamendist päris tipuni välja, mille üle on väga hea meel. Ja selle peale on ka võimalik mingeid positiivseid trende üles ehitada. Loomulikult ma tänan ka ministrit ja Kultuuriministeeriumi väikest spordiosakonda, kes

spordipoliitikat on kujundanud ja sellest ka aruande meile kokku pannud.

Kõigepealt, mul on väga hea meel, et endiselt suhtutakse ülimalt tõsiselt ausa spordi reeglitesse. Dopingu puhul ei saa olla mitte mingit sallivust, mitte mingit tolerantsi. Seda ei tohi andeks anda. Vastasel juhul ei ole vähimatki õigustust, miks riik peaks üleüldse mingeid summasid tippspordiks eraldama. Ainuke õigustus saab olla see, et me õpetame mingeid väärtushinnanguid, toetame eeskujulist andmist. Ja see ei ole võimalik, kui häid tulemusi saavutatakse kõverteid pidi. Mul on hea meel, et selles suhtes on jätkuvalt väga selge positsioon nii ministeeriumil kui ka spordiorganisatsioonidel ja et sellele teemale pannakse järjest süsteemsemalt rõhku, eraldades selleks ka vahendeid.

Teiseks, vaadates seda halli ambitsioonitut eelarvet, mille Vabariigi Valitsus on meile esitanud, näeme seal siiski ka asju, mille üle saab rõõmu tunda. Mul on hea meel, et üks nendest asjadest kuulub spordivaldkonda. Märksa ambitsioonikamana torkab silma, et Team Estonia rahastamise suurendamine kolme miljonini on toodud aasta võrra ettepoole, mis tähendab täiendavalt kaks miljonit eurot. Selle eest väga suur tunnustus ministrile, et ta on selle raha välja võidelnud. See läheb kindlasti õigesse kohta, sest süsteem ise on valdkonnas korralikult läbi mõeldud.

Mul on väga hea meel, et rahvusvaheliste spordisündmuste toetamise süsteem toimib. Kui see loodi, oli kahtlejaid. See on ennast väga edukalt tõestanud, sellega minnakse edasi, tekivad järjest uued võimalused võistlusi Eestis korraldada. Ma loodan, et see, mida minister ministeeriumi nimel Helmen Kütile vastates lubas – ta küll seadis kahtluse alla oma võimekuse prognoosida, kes teeb selle ettekande järgmisel aastal –, saab teoks. See puudutab Eesti Paralümpiakomiteed ja Eriolümpia Eesti Ühendust. Loodan, et sellele tööle, mida nemad teevad, tuues erivajadustega inimesi spordi juurde, pööratakse järjest süsteemsemalt spordivaldkonda kureerivas ministeeriumis väärilist tähelepanu. Alates 1. jaanuarist meil on uus olukord: need ühendused saavad rahastatud Kultuuriministeeriumi eelarve kaudu. Nad on toodud sinna, kus nad on tahtnud juba aastaid olla, nad on saanud spordivaldkonna loomulikuks osaks, mis peabki nii olema. Nii saavutatakse kindlasti ka paremaid tulemusi. Ma loodan, et ministeerium seda tööd oma järgmise aasta aruannetes süsteemseltselt kajastab ja sellega tegeleb. Lisaks on vahendid sel aastal kahekordistunud, järgmisel aastal kasvavad need 200 000 euro võrra, mille üle on loomulikult hea meel.

Ma palun kolm minutit lisaega!

16:26 Aseesimees Siim Kallas

Kolm minutit eraldatakse.

16:26 Indrek Saar

Aitäh! Aga mul on ka mõned kriitilised märkused, mida ma olen sunnitud teiega jagama. Tõnis Lukas rääkis väga ilusti treenerite rollist ühiskonnas. See oli ka Eesti eesistumise prioriteetne teema, sellel teemal sai rahvusvahelisi konverentse korraldatud, et probleemist laiemalt rääkida. Treeneritel on väga oluline roll. Nad on lisaks sellele, et nad peavad suutma meie lastele anda tehnilisi oskusi, ka inimesed, kes peavad aru saama, kuidas toimib lapse organism. Neil peavad olema meditsiiniteadmised ja nad peavad olema pedagoogid. Me eeldame, et nad on eeskujulist andjad ja tihtipeale koduste probleemide mahendajad, kordasättijaid. Eeldada, et nad teevad oma tööd ilma selle eest motiveerivat palka saamata, ei ole ilmselt adekvaatne. Ma olen väga kurb, et kui me kahel viimasel aastal saime treenerite palkadega astuda suure sammu edasi, siis nüüd käib ka treenerite palkade kohta see, mida ma ütlesin siin üldiselt eelarve kohta: see on hall ja ambitsioonitu. Treenerite palkade 2,5%-line kasv jääb vähemalt kahekordselt alla keskmise palga kasvule. Me püstitasime eesmärgi liikuda keskmise palga suunas, aga nüüd teeme sammu tagasi võrreldes eelmise kahe aastaga, mil treenerite palk kasvas vastavalt 33% ja 18%. Loodan, et järgmine aasta toob selle koha pealt kaasa midagi rõõmustavat.

Ma kindlasti loodan, et liikuma kutsuva kooli programmi elluviimine muutub järjest süsteemsemaks. See ei puuduta ju ainult laste, vaid ka täiskasvanute liikumist. Just lapseas tekib liikumisharjumus. Aga see eeldab seda, et me jõuame sinnamaani, et haridusministeerium ütleb selgelt välja, et iga Eesti kool peab olema liikuma kutsuv kool. Ei tohi olla nii, et meil on vaid mingite projektirahade toel välja valitud koolid, mida me eeskujuks toome: vaata, kui tore see on! Iga Eesti kool peab olema liikuma kutsuv kool, kui me tõesti tahame laste liikumisharjumust muuta. Ma väga loodan, et selle valitsuse kultuuri- ja haridusminister kenasti käsikäes esitlevad meile varsti mingit plaani, kuidas me tegelikult sinnamaani jõuame. Sellega loomulikult peaks kaasnema professionaalne teaduslik seire ja tagasiside kogukonnale, lapsevanematele. Meie lapsevanematena oleme ju pärit ajast, kus neid asju ei räägitud piisavalt

süsteemselt lahti, ka meid on vaja koolitada ja harida. Aga see eeldab seiret ja selle seire tulemuste rakendamist. Ka peame aru saama, mille jaoks on hea, kui tööandjal on võimalik maksuvabalt toetada meie osalemist spordiringis. Ja aeg-ajalt võiks sinna ka lapse kaasa võtta. Sellestki ma unistan. Aga mul on väga hea meel, et täna on meil päevakorras ka spordiseaduse muutmise ehk siis mitu aastat ja põhjalikult ette valmistatud teema. Juba vana mure! Ma loodan, et muudetud spordiseadus annab lõpuks oodatud lahenduse, et meie tipp sportlaste ja tipp sportlaseks saada soovivate noorte stipendiumid ja töö tasustamine saavad lõpuks normaalselt reguleeritud. Loodan, et see arutelu tuleb konstruktiivne. Jõudu kultuuriministrile, jõudu spordirahvale!

16:30 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem läbirääkimistes osalemise soovi ei ole registreeritud. Arutelu lõpetuseks teeb juhataja, mida ta ei tohiks teha. Ta ütleb, et lause "Terves kehas terve vaim!" on kadunud Hardi Tiiduse väitel vale. Tegelik antiikajast pärit lause täpselt tõlgituna on: "Tuleb teha kõik, et terves kehas oleks terve vaim!" Ma loodan, et te ei pahanda. Ja ma rohkem ei tee.

---

11. 16:31 Meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (56 SE) teine lugemine

16:31 Aseesimees Siim Kallas

Nüüd läheme 11. päevakorrapunkti juurde ja see on Vabariigi Valitsuse algatatud meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56 teine lugemine. Ettekandjaks palun proua Heljo Pikhofi, õiguskomisjoni liikme.

16:31 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! 18. novembril arutas Riigikogu õiguskomisjon Vabariigi Valitsuse algatatud meretöö seaduse ja meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 56. Esimese ja teise lugemise vahel eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Komisjonis tehti järgmised menetlusotsused: otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda k.a 4. detsembril, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ning teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kõik komisjoni liikmed olid sellega nõus, otsused võeti vastu konsensuslikult.

16:32 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Ettekandjale on küsimus, esialgu üks. Jah, Avo Kokk.

16:32 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja!

16:32 Aseesimees Siim Kallas

Ai, vabandust, Aivar Kokk!

16:32 Aivar Kokk

Võib-olla sa paari sõnaga ütled, mis selle seaduse sisu on. Kui ühtegi ettepanekut ei tulnud, siis tähendab, et oli väga hea seaduseelnõu. Paari sõnaga.

16:32 Heljo Pikhof

Aga seda me sel korral komisjonis ei arutanud, see sai meil eelmisel korral läbi arutatud. Aitäh!

16:32 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, Aivar Kokk! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Kas on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste avamise soovi ei ole. Muudatusettepanekuid selle eelnõu kohta ei esitatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 56 teine lugemine lõpetada. Niisiis on teine lugemine lõpetatud ja me läheme päevakorraga edasi.

---

12. 16:33 Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu (98 SE) teine lugemine

16:33 Aseesimees Siim Kallas

Läheme 12. punkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu 98 teine lugemine. Ettekandjaks sotsiaalkomisjoni aseesimees Helmen Kütt. Palun!

16:33 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Selleks, et meenutada, millest see seaduseelnõu räägib, annan ma väikese ülevaate nimelt sellest, et eelnõu eesmärk on luua õiguslikud alused, millest lähtuvalt hüvitada 2020. aastast alates arst-residentide tööjõukulud Eesti Haigekassa eelarvest. Eelnõu kohaselt rahastatakse residentuuri korraldamise, teoreetilise koolituse ja residentuuri baasasutuse korraldamise kulusid riigieelarvest. Arst-residentide tööjõukulud hüvitab edaspidi haigekassa, seni on kõik residentuurikulud kaetud Sotsiaalministeeriumi kaudu riigieelarvest. Põhimõttelise otsuse hüvitada alates 1. jaanuarist 2020 arst-residenti tööjõukulud haigekassa kaudu tegi Vabariigi Valitsus juba 21. septembril 2017 peetud istungil, kui vaadati üle haigekassa tulubaasi laiendamise võimalused. Tollal otsustaski valitsus viia osa riigieelarvest rahastatavaid teenuseid etapiviisi üle haigekassale, et vähendada rahastamise killustatust ja seeläbi suurendada tervishoiusüsteemi tõhusust. Vabariigi Valitsus algatas Tartu Ülikooli seaduse ja Eesti Haigekassa seaduse muutmise seaduse eelnõu k.a 21. oktoobril. 22. oktoobril määras Riigikogu juhatus eelnõu juhtivaks komisjoniks sotsiaalkomisjoni. Esimene lugemine toimus selles saalis 12. novembril ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 18. november kell 17.15. Riigikogu liikmed, komisjonid ja fraktsioonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Sotsiaalkomisjon palus esitada kaasatud huvigruppide arvamused 7. novembriks. Eesti Haigekassa esitas oma arvamuse ja tegi ettepaneku selguse huvides täiendada Tartu Ülikooli seaduse § 7² lõike 7 sõnastust. Komisjon otsustas seda ettepanekut toetada. Komisjon otsustas selle eelnõu teisele lugemisele tuleku kahel istungil. Üks neist toimus 19. novembril, siis kuulatigi siin ära Eesti Haigekassa ettepanek. See oli just nimelt – nagu ma eelnevalt ka mainisin – haigekassa ettepanek täiendada selguse huvides Tartu Ülikooli seaduse § 7² lõike 7 sõnastust. Sotsiaalministeeriumit esindanud Vootele Veldre teatas, et nad on sellega nõus, ja seda ettepanekut arvestati täielikult. Täpselt samal põhjusel, õigusselguse huvides, asendati sõna "ülikooliseadus" sõnadega "Vabariigi Valitsuse seadus". Sotsiaalkomisjon langetas sellel istungil ka menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 4. detsembril; teha ettepanek teine lugemine lõpetada; kui teine lugemine lõpetatakse, siis teha ettepanek saata eelnõu 11. detsembril kolmandale lugemisele ja viia läbi eelnõu lõpphääletus. Kõik need otsused olid konsensuslikud. 2. detsembri sotsiaalkomisjoni istungil otsustati kiita heaks eelnõu teise lugemise menetlusdokumendid. Ka see otsus oli konsensuslik. Aitäh! Vastan hea meelega Aivar Koka küsimusele.

16:37 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Tõepoolest, teile on küsimus Aivar Kokalt. Palun!

16:37 Aivar Kokk

Aitäh väga sisuka ettekande eest! Aga äkki sa oskad natukene täpsustada parandusettepanekut nr 1. Sinna on nüüd pandud juurde "Eesti Haigekassa nõukogu ettepanekul". Kes siis muidu oleks selle ettepaneku teinud kui mitte Eesti Haigekassa nõukogu? Või oli see volitus äkki juhatusel? Või kellel see volitus oleks olnud? Ma saan aru, et see täpsustus on oluline ja et see jääb nõukogu pädevusse.

16:38 Helmen Kütt

Aitäh selle küsimuse eest, mis puudutas ühte nendest muudatusettepanekutest! Nii nagu muudatusettepanekute loetelust ja seaduseelnõu juurde kuuluvast seletuskirjast on näha, on esimene punkt see, et sinna, kus eelnevalt oli kirjas ainult "valdkonna eest vastutava ministri määrusega", tuleb nüüd juurde "Eesti Haigekassa nõukogu ettepanekul". See muudatus tehakse õigusselguse mõttes.

Teine punkt on see, et kuna 1. septembril 2019 jõustus uus kõrgharidusseadus ja vana ülikooliseadus tunnistati kehtetuks, siis asendatakse sõna "ülikooliseadus" sõnadega "Vabariigi Valitsuse seadus". Need on need kaks muudatust.

16:39 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Aivar Kokk, teine küsimus, palun!

16:39 Aivar Kokk

Aitäh vastuse eest! Ma korra lihtsalt täpsustan. Kas ma sain õigesti aru, et varem võis seda teha minister oma määrusega, kuid edaspidi on see haigekassa nõukogu otsus?

16:39 Helmen Kütt

Jah, niimoodi seda küsimust meil sotsiaalkomisjonis ei tõstatatud. Nii tarka küsimust, nagu sina siin saalis esitasid, ei esitanud komisjoni liikmetest keegi. Aga ma saan samamoodi aru.

16:39 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei näi olevat. Seega aitäh ettekandjale! Nüüd on meil aeg avada selle päevakorrapunkti läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole registreeritud. Sellisel juhul on meil tarvis läbi arutada muudatusettepanekud, mida on kaks. Üks ettepanek on muuta eelnõu § 1 punkt 4, millega muudetakse ... Mulle öeldakse, et ärgu ma lugegu tervet muudatusettepanekut ette. Ma siis ei loe. Igatahes, esimene muudatusettepanek – selle muudatusettepaneku on esitanud sotsiaalkomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Kui keegi ei protesti, siis läheme edasi. Siin on teine muudatusettepanek. Sellegi on esitanud sotsiaalkomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Kuna keegi ei protesti, on need muudatusettepanekud arvesse võetud ja eelnõu 98 teine lugemine lõpetatud.

---

13. 16:41 Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse (valimispäeval valimisagitatsiooni piirangu ja välireklaami keelu kaotamine) eelnõu (51 SE) teine lugemine

16:41 Aseesimees Siim Kallas

Läheme edasi 13. päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse (valimispäeval valimisagitatsiooni piirangu ja välireklaami keelu kaotamine) eelnõu 51 teine lugemine. Ettekandja on põhiseaduskomisjoni liige Hanno Pevkur. Palun!

16:41 Hanno Pevkur

Ma tänan, austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Selle eelnõuga on põhiseaduskomisjon päris palju tööd teinud ja isegi piike murdnud. Aga ma püüan teile järgnevalt ülevaate anda, mis meil komisjonis esimese ja teise lugemise vahel toimus. Kõigepealt üks tehniline täpsustus: esialgu leppis komisjon kokku, et selle eelnõu kannab täna ette Andrei Korobeinik, aga kuna Andrei tundis rohkem huvi õigusteemade vastu, siis suundus ta õiguskomisjoni ja seetõttu oli põhiseaduskomisjonil vaja leida uus inimene, kelleks sai siinkõneleja.

Ütlen meenutuseks, et Vabariigi Valitsus algatas selle eelnõu juba 9. septembril. 25. septembril toimus siin saalis esimene lugemine ja tollal määrasime muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 9. oktoobri. Tähtajaks laekus üks muudatusettepanek, selle esitas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Ma tulen selle juurde natukese aja pärast tagasi, aga enne räägin, mis meil vahepeal veel toimus. Me kuulasime ära huvirühmad. Meile saabus informatsiooni erakondade rahastamise järelevalve komisjonilt, õiguskantslerilt, Turundajate Liidult, Eesti Meediaagentuuride Liidult, Eesti Välimeediaettevõtete Liidult, riigi valimisteenistusest ning erakondadelt. Saime ka arvamuse õiguskantslerilt ja osalt eespool nimetatud liitudelt.

Arutasime seda eelnõu põhiseaduskomisjonis kolmel korral, 11., 12. ja 19. novembril. Esimesena kuulasime ära Turundajate Liidu. Nimelt tegi liit ettepaneku, et valimispäeval peaks valimisagitatsioon olema siiski keelatud. Peamise märkusena tõi Turundajate Liit välja, et valimispäeval valimisagitatsiooni tegemine mõjutaks negatiivselt turundus- ja valimiskampaania mainet ning häiriks valijaid. Nende hinnangul annaks see poliitikutele võimaluse kasutada valimispäeval ka ebaeetilisi võtteid, mistõttu peakski nende arvates valimiskampaania ja kogu agitatsioon olema valimispäeval keelatud.

11. novembril teist lugemist ette valmistades arutasime esimest korda läbi ka sotsiaaldemokraatide ettepaneku. Nimelt puudutas sotsiaaldemokraatide ettepanek Vabariigi Valitsusele ettepaneku tegemist ja see oli sõnastatud valimiskulude piiramise analüüsi paragrahvi lisamisena seadusesse. Selle ettepaneku kohaselt peaks Vabariigi Valitsus koostama 1. septembriks 2020 analüüsi ja selle põhjal esitama Riigikogule ettepanekud valimistel kasutatava raha mõju ja raiskamise vähendamiseks. Komisjoni liikmed pidasid seda ettepanekut sellises sõnastuses eelnõusse ja seadusesse pigem mitte sobivaks. Kuivõrd tegemist on Vabariigi Valitsusele ettepaneku tegemisega, siis selleks on olemas eraldi võimalus – Riigikogu otsuse eelnõu. Seetõttu komisjoni valdav enamus, välja arvatud sotsiaaldemokraatide esindaja Lauri Läänemets, seda muudatusettepanekut ei toetanud. Kuna ettepanek sai komisjonis ainult ühe toetushääle, siis vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele see ettepanek täna siin saalis hääletamisele ei tule.

Seejärel arutasime kahte põhimõttelist seisukohta. Esimene oli see, kas aktiivne valimisagitatsioon või mis tahes muu valimisagitatsioon peaks valimispäeval olema lubatud või mitte. Reformierakonna fraktsioonist pidasime nii mina, Taavi Rõivas kui ka Vilja Savisaar õigeaks, et valimispäeval ei peaks aktiivne valimisagitatsioon ega mis tahes muu valimisagitatsioon olema lubatud ehk see peaks olema keelatud, nagu on praegu kehtivas õiguses. Koalitsioonis oli esialgu samasugune arvamus. Seega oli meil selline seis, et 11. novembril otsustas komisjon teha eelnõusse ühe muudatusettepaneku, millega jääks aktiivse valimisagitatsiooni keeld valimispäeval kehtima. Seda pooldasid Lauri Läänemets, Marek Jürgenson, Oudekki Loone, Vilja Toomast – vabandust, ma enne ütlesin Vilja Savisaar, ma palun vabandust –, Hanno Pevkur ja Taavi Rõivas. Vastu olid Paul Puustusmaa, Siim Kiisler ja Kalle Grünthal. Sellisena läks see komisjonipoolse ettepanekuna ka muudatusettepanekute tabelisse.

Järgmisel päeval, teisipäeval, 12. novembril tuli aga see teema uuesti üles. Sellel istungil jäi meil konkreetset see küsimus veel lahtiseks ja lükkus edasi 19. novembrisse. 19. novembril oli komisjonis väga palju asendusliikmeid: Siim Kiisleri asendusliikmena Heiki Hepner, Oudekki Loone asendusliikmena Kalev Kallo, Taavi Rõivase asendusliikmena Erkki Keldo, Kalle Grünthali asendusliikmena Kert Kingo. Sellel komisjoni koosolekul tegi esimees ettepaneku, et selle varem tehtud muudatusettepaneku võiks tagasi lükata ehk mitte esitada seda Riigikogu suurele saalile, nii et valimisagitatsioon oleks valimispäeval lubatud. See muudatusettepanek varem tehtud muudatusettepaneku väljavõtmiseks läks hääletusele. Kolm häält anti valimisagitatsiooni keelamise poolt ja viis häält vastu. Protokollis huvides olgu öeldud, et valimispäeval valimisagitatsiooni keelamise poolt olid Vilja Toomast, Hanno Pevkur ja Erkki Keldo ning vastu olid Paul Puustusmaa, Heiki Hepner, Marek Jürgenson, Kalev Kallo ja Kert Kingo. Hääletustulemuse põhjal otsustas komisjon, et seda muudatusettepanekut ei esitata. Sellest tulenevalt seda ettepanekut muudatusettepanekute loetelus ka ei ole ja valimispäeval – juhul, kui Riigikogu seda eelnõu toetab – on agitatsioon lubatud.

Kolmanda suurema teemana, mida me arutasime, oli laual küsimus, kus võib valimisagitatsiooni teha. Nimelt näeb kehtiv õigus ette, et ka valimisruumi ees olevates ruumides või valimisruumi viivates ruumides ei tohi valimisagitatsiooni teha, aga kuivõrd see on suhteliselt ebaõnnestunud konstruktsioon, siis oli laual valik, kas keelata valimisagitatsioon selles hoones, kus asub valimisruum, või jätta ainult valimisruum. Pikkade debattide tulemusel, mida me komisjonis pidasime, jäime pidama valimisteenistuse selgitustel, millega valimisteenistus ütles, et kehtivas õiguses on valimisruum nende jaoks tõlgendatav ja arusaadav selle kaudu, et valimisruum on alati eraldi ruum ja kui eraldi ruumi ei ole – näiteks kaubanduskeskuse aatriumis –, siis on ta eraldatud ajutiste seintega. Seetõttu jäi eelnõu muutmata ehk edaspidi on valimisagitatsioon keelatud valimisruumis. Toon mõne näite. Kui valimisjaoskond on kusagil kultuurimajas, siis selles kultuurimaja ruumis, kus valimisjaoskond asub, näiteks kultuurimaja suures saalis, on valimisagitatsioon keelatud, aga kultuurimaja fuajees ei ole keelatud. Sama lugu on kaubanduskeskuste aatriumitega. Kui valimisruum asub kusagil aatriumis, siis piiravad valimisteenistus ja valimisjaoskonnad valimisruumi seintega ja väljaspool selliselt piiratud valimisruumi on valimisagitatsioon lubatud.

Need olid kolm põhimõttelist teemat, mis esimese ja teise lugemise vahel põhiseaduskomisjonis

suuremat tähelepanu pälvisid. Formaalsete otsustena sai otsustatud, et teine lugemine on täna ja komisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Tehti ettepanek ka eelnõu kolmandale lugemisele saatmiseks k.a 11. detsembril, juhul kui teine lugemine lõpetatakse. Aitäh!

16:52 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

16:52 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei saa aru, mida selle eelnõuga tahetakse saavutada. Aga teie ettekandest lähtudes ei saa sellest aru ka põhiseaduskomisjon, kui see muudab meelt vot niiviisi. (Teeb sõrmenipsu.) Mul on üks versioon ja palun öelge, kas see on vale ettekujutus või on see tõsi. Kas see ei ole mitte selline nostalgiline eelnõu nendest aegadest, kui valimas käis 99,8% valijatest, jagati mandariine ja viinereid ning koos olid tantsukollektiivid – väga ilus valimispäev? Kas see on see, mida selle eelnõuga tahetakse lõpuks saavutada?

16:53 Hanno Pevkur

Aitäh! Härra Stalnuhhin! Ma usun, et kõigepealt peaksite seda, mis see soov on, koalitsiooni sees omavahel arutama. Ma tõesti siiralt loodan, et selle eelnõu vastuvõtmise tagajärjeks ei ole see, et viimasel valimispäeval, mis on kõikidest valimispäevadest või valimist võimaldavatest päevadest kõige aktiivsema osavõtu ja kontsentreerituma valijate hulgaga, ei hakka me nägema inimesi tasuta ühistranspordiga või – mis veel hullem – eraldi bussidega valimisjaoskondadesse veetamas ja neile mandariine jagatamas. Ma väga loodan seda, ma tõesti loodan seda. Ja selles mõttes ma natukene jagan teie muret, et valimispäeval agitatsiooni tegemine on probleem. Me väljendasime seda muret komisjonis ja lisaks meile väljendas seda, nagu ma ütlesin, ka Turundajate Liit. Aga kuna komisjoni või täpsemalt öeldes valitsusliidu soov oli siiski valimisagitatsioon valimispäeval uuesti lubada, otsustas komisjon tõepoolest ümber. Aga kuna selle kohta ei olnud ühegi fraktsiooni ettepanekut, vaid see tuli komisjoni ettepanekuna, mille komisjon ise tagasi võttis, siis kahjuks ei saa ka Mihhail Stalnuhhin praegu väljendada ei poolehoidu ega vastuseisu sellele, kas valimisagitatsioon on valimispäeval lubatud või keelatud. Seda sellepärast, et sellist muudatusettepanekut Riigikogu suure saali ees lihtsalt ei ole, kuna komisjon seda ei esitanud. Nii et kui on veel soovi seda kuidagi muuta, siis on ainukene variant, et keegi fraktsioonidest teeb teise lugemise katkestamise ettepaneku ja suur saal toetab seda. Sel juhul oleks võimalik see teema põhiseaduskomisjonis uuesti lauale võtta, muud võimalust hetkel ei ole. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis läheb see eelnõu kolmandal lugemisel vastuvõtmisele sellisel kujul, et välireklaami- ja muud reklaamipiirangud on kadunud, mis iseenesest on mõistlik – selles asjas ei tekkinud põhiseaduskomisjonis küll kordagi ühtegi küsimust, et see võiks kuidagi vale mõte olla. Seda toetasid ka kõik komisjonis külas käinud külalised ja need, kes saatsid arvamuse kirjalikult. Aga nagu ma ütlesin, oli suurema aruteluna laual kolm teemat: sotside ettepanek ja see ettepanek, kas valimispäeval peaks valimisagitatsioon olema lubatud või mitte, ning see, kuidas on sätestatud valimisruumi mõiste. Need kolm teemat olid laual. Muus osas pidas põhiseaduskomisjon õigeks just nimelt valitsusest tulnud eelnõu toetada.

16:57 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Aivar Kokk, küsimus palun!

16:57 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Tänu selgituste eest komisjonis toimunu kohta! Ma loen seletuskirja ja mul tekib küsimus. Riigi valimisteestuse esindajad selgitasid, et kaubanduskeskuste aatriumites on hääletamisruum eraldatud muust ruumist lükandseintega jne. Ja siis loen ma siit veel, et komisjonidele on saadetud juhendid, kus on kirjas, et hääletamiseks kasutatav osa peab olema muust ruumist eraldatud ja et sealt ei tohi läbi liikuda kõrvalisi isikuid. Nendes juhendites pole aga kusagil kirjas, et peavad olema lükandused. Kas järgmistel valimistel on kõik aatriumites olevad valimisruumid tehtud lükandustega? Kas riigieelarves on vaja arvestada sellega, et tuleb teha lükanduksi, või kuidas seda mõista?

16:58 Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Seda tuleb mõista nii, nagu seaduses on kirjas: valimisruumis on valimisagitatsiooni tegemine keelatud. See, kuidas sisustada valimisruumi mõistet, on tõepoolest antud valimisteenistuse pädevusse. Valimisteenistus annab valimisjaoskondadele juhendid, kuidas valimisruum piirata, eelkõige nendes kohtades, kus valimisruumi on raske piirata füüsiliste, n-ö olemasolevate seintega. Kui räägime näiteks koolimajadest või kultuurimajadest, kus valimisjaoskonnad tavaliselt on asunud, siis seal ei ole küsimustki. On ta klassiruum või miski muu – nende puhul on selge, et tegemist on valimisruumiga, ja siin ei ole küsimustki. Küsimus tekib tõepoolest eelkõige kaubanduskeskuste aatriumite ja seal asuvate valimisjaoskondade korral. Need põhjendused ja selgitused, mis komisjon valimisteenistusest sai, tekitasid arusaamise, et jutt ei käi mitte lükandustest, vaid ajutistest teisaldatavatest seintest, mida ikka kasutatakse. Kujutage ette messibokse, seal on neid kasutatud. Valimisruum piirataksegi sellise kerge teisaldatava seinaga.

16:59 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Aivar Kokk, palun teine küsimus!

16:59 Aivar Kokk

Aitäh väga sisuka vastuse eest! Ma küsiks veel sellesama teema kohta. Loen siit seletuskirjast sellesama teema juurest ka veel sellise lause, et jaoskonnakomisjone on vastavalt juhendatud. Ma loodan, et siin ei ole mõeldud seda, et meil on juba ette teada, millised jaoskonnakomisjonid järgmistel valimistel on, vaid et juhendatud on ikka eelmisi komisjone ja tulevikus juhendatakse uusi komisjone.

16:59 Hanno Pevkur

Aitäh! Te olete väga õigesti aru saanud. Tõepoolest, riigi valimisteenistuse ülesanne on tagada valimistel seadusest kinnipidamine. Samamoodi on see ka valla ja linna valimisjaoskondade ja valimiskomisjonide ülesanne. Ja loomulikult ei puuduta see mitte olemasolevaid komisjone, vaid ikka tulevaste valimiste omasid.

17:00 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusi rohkem ei ole. On võimalik avada läbirääkimised. Raimond Kaljulaid, palun! (Raimond Kaljulaid selgitab midagi.) Aga selles punktis, teisel lugemisel saab igaüks rääkida. Kas kõneleja tahab sotsiaaldemokraate esindada?

17:00 Raimond Kaljulaid

Ma soovin seda väga.

17:00 Aseesimees Siim Kallas

Lisame protokollile volituse, et Raimond Kaljulaid esindab siin sotsiaaldemokraatlikku fraktsiooni.

17:00 Raimond Kaljulaid

Mul on tõeline au esindada sotsiaaldemokraate. Kõigepealt ma soovin, Hanno Pevkur, tänada teid selle eest, et see ülempiiri küsimus, ma saan aru, jäi ainult vormistuse ja läbitöötamise astme taha. Kui sotsiaaldemokraadid täpsema eelnõuga saali tulevad, siis ma loodan teie toetusele. Nii sain ma teie selgitusest aru ja ma arvan, et see on oluline samm edasi. Ma arvan, et kindlasti on ka Reformierakond huvitatud sellest, et valimistel oleksid tagatud võrdsemad võimalused.

Ma olen inimene, kes on valimiskampaaniatega läbiviimisega olnud mõnevõrra seotud 2002. aastast alates, ja võin tõesti kätt südamele pannes tunnistada, et ma ei mõista, miks Riigikogu tahab valimisreklaami valimispäeval lubada. Ma arvan, et on hea tava, et seda pole seni tehtud, ja selle lõpetamiseks puudub vajadus. Ma arvan, et tegelikult on ka enamik selle Riigikogu koosseisu valinud inimestest sama meelt. Ja tegelikult ma kahtlustan, et väga paljud siin saaliski olevatest poliitikutest ei sooviks valimispäeval kampaaniat teha. Mina ei ole 20 aasta jooksul kohanud ühtegi inimest, kes nõuaks rohkem valimisreklaami.

Me kõik kujutame ette, mis saama hakkab. Ma arvan, et kolleeg Mihhail Stalnuhhinil on absoluutselt õigus. Tekibki võimalus sakutada valimispäeval valijaid varrukast, suruda neile pihku pastakaid ja komme, miks mitte ka viinereid ja mandariine. Raadio- ja tele-eeter on täis reklaami. Hea mõte see ei

ole. Eelmistest valimistest on meil ju hoiatav näide olemas. Teatavasti lasid kaks tänase valitsuse ministrit raadios eetrisse oma propagandasaaate ja selle ümber oli suur poleemika. Ma arvan, et me ei peaks sellist käitumist seadustama.

Ma juhiks tähelepanu veel kord sellele, et ka need ettevõtjad, kes võiksid sellest muudatusest kasu saada, on selle vastu. Nad ütlevad, et palun ärge andke meile seda raha, me ei soovi seda reklaami teha. Sellega seoses on mul hea meel anda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt üle selle eelnõu katkestamise ettepanek. Ja nagu Hanno Pevkur väga õigesti tähelepanu juhtis, on teil katkestamisettepanekut toetades võimalik välistada see, et valimispäeval hakataks kodanikele tegema aktiivset valimisagitatsiooni. Ma loodan, et te kõik toetate meie ettepanekut. Aitäh!

17:03 Aseesimees Siim Kallas

Nii, meil on katkestamisettepanek, aga läbirääkimised tuleb enne lõpule viia. Kas Hanno Pevkur võtab sõna Reformierakonna fraktsiooni nimel või iseenda nimel?

17:03 Hanno Pevkur

Ma võin selle eelnõu puhul rääkida kõigi nimel, ei ole probleemi. Head kolleegid! Selle eelnõu puhul, tõepoolest, on sisu see, mille üle erakonnad tegelikult ei peaks väga palju vaidlema, sellepärast et kõik erakonnad osalevad valimistel – ka need erakonnad, keda siin saalis praegu ei ole. Seetõttu oleks selle eelnõu puhul konsensuse leidmine äärmiselt vajalik. Loomulikult on valitsuskoalitsioonil võimalik oma tahet peale suruda, kui kõik nende liikmed ühtviisi hääletavad ja kõik sellest ühtmoodi aru saavad. Ma mõistan ka valitsuse soovi toetada justiitsministrit, kes selle eelnõu siia saali tõi.

Iseenesest on 95% või isegi enam selle eelnõu sisust väga mõistlik. Tõepoolest, valimisreklaami selline piiramine ei ole kuidagi põhjendatud ja kõik saavad aru, et see on sisuliselt õige. Ainukene koht, mis Reformierakonnale selle eelnõu puhul jäi arusaamatuks või, ütleme, muret tekitavaks, on tegelikult – kuna muid valimisteemasid selles praegu ei käsitleta – ikkagi valimispäev ja valimispäeval tehtud agitatsioon. Ma mõistan valimisteemistuse juttu sellest, et tegelikult on meil ju valimispäevi rohkem ja valimised algavad juba varem. Aga see pühapäevane valimispäev on kontsentreeritud päev, kui valijaid on kõige rohkem ja elektrooniliselt hääletada ei saa, mis tähendab, et ainukene võimalus valida on minna jaoskonda. Kujutage nüüd ette ühte kultuurimaja, mille suures saalis on valimisjaoskond ja valimisruum ning kultuurimaja fuajees on kõikide erakondade vastava ringkonna kandidaadid ja igaüks annab midagi. Ma arvan, et sellega me saavutame seda, et valimisaktiivsus väheneb, sest inimesed ei kiida seda tegelikult heaks. Eelhääletamise ajal on igaühel õigus ise otsustada, kas ta valib elektrooniliselt, läheb mõnda muusse jaoskonda. Ta ise valib hetke, millal ta läheb jaoskonda. Aga valimispäeval on see nii kontsentreeritud ja seal sellise meeletu ajupesu lubamine oleks minu arvates vale. See võimaldab just nimelt nende puhul, kes ei pea lugu heast valimistavast ja valimisreeglitest, sellist käitumist, et nad võtavad kellegi auto või bussi peale, pakuvad mandariini – nagu härra Stalnuhhin ütles – ja viivad valima. Mingis mõttes on Eestis olnud heaks valimistavaks ja heaks traditsiooniks, et valimispäeval on linnapilt puhas ja valimisjaoskondade esised kandidaatidest puhtad. Ma ei tea, võib-olla oleks tõepoolest mõistlik praegu teine lugemine katkestada. Sotsid selle ettepaneku tegid, nii et hääletamisele see läheb. Veel kord, suuremale osale selle eelnõu sisust Reformierakond vastu ei ole, kindlasti mitte, aga valimispäeva agitatsioon tasuks minu arvates kindlasti ära keelata ja jätta valimispäev puhtaks. Aitäh!

17:07 Aseesimees Siim Kallas

Mihhail Stalnuhhin, palun! Läbirääkimised.

17:07 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei esine siin fraktsiooni esindajana, selge see, vaid inimesena, kes on oma elus üle elanud 18 valimiskampaaniat, nii et teatud kogemus mul siiski on. Vaadake, ma ei tea kohe, millest alustada. Siin on tuhat asja, millest valimispäeva agitatsiooniga seoses tasuks rääkida. Esiteks, miks seda muudetakse? Esimesel lugemisel jäi kõlama, et need, kes valimispäeval korra eest vastutavad, ei saa oma tööga hakkama ja nende jaoks on seda olukorda vaja kergendada. Kui see nii on ja kui me põhimõttelised oleme, siis peaksime ka teisi seadusi muutma. Kui näiteks üks või teine organisatsioon ei suuda lõpuni viia võitlust narkootikumide vastu, siis lubame narkootikumide kasutamise. Kui kõik haiglas terveks ei saa, siis milleks ravida – nagunii surevad ära? Jne. See on

kummaline. On kummaline astuda tagasi, loobuda korra loomisest sellepärast, et teha kellegi elu mugavamaks. Kõige ülejäänuga selles seaduses võib nõustuda, aga mitte valimispäeva agitatsiooni lubamisega.

Kolleeg Aivar Kokk leidis, nagu tavaliselt, nõrga koha – kaubanduskeskuse aatriumi. Sinna pannakse üles ajutised seinad. Mina lähen ja panen teise korruse rõdule oma valimisagitatsiooni, sellise 6 × 12 m plakati, nii suure, et te ei pääse selle eest mitte kuskile. Ja mina ei ole üks, kõik ülejäänud teevad sedasama. Tähendab, ma olen valimistoas, siin on agitatsioon keelatud, aga mitte keegi ei saa seda keelata väljaspool. Kas te hakkate valimisruumi kõrgust mõõtma ja kas see ruum hakkab teil ülevalt laienema või? Ma arvan, et mitte asjatult ei juhtunud niiviisi, et põhiseaduskomisjonis võeti kord vastu üks otsus, kord teine. Inimestel on ju kogemusi ja nad saavad aru, millise rumalusega on tegemist. Mina tegevpoliitikuna, kes saab aru, millise jamaga me siin kokku võime põrgata, teatan isiklikult, et ma toetan sotside ettepanekut. Mitte sellepärast, et ma sotse endid toetaks – see on välistatud –, aga nende ettepanekut toetan ma kindlasti.

17:10 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem läbirääkimistel osalemise soovi ei ole. Meile on laekunud ettepanek Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt katkestada eelnõu 51 arutamine. Me teeme seda siis, kui oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Muudatusettepanekuid on üks. Selle on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, aga kuna juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata, siis vastavalt meie kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 ei kuulu see ettepanek hääletamisele. Nii et muudatusettepanek jääb kõrvale. Aga nüüd läheme katkestamissettepaneku juurde.

Head kolleegid! Kutsungi aeg on läbi ja ma panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse, rahvahääletuse seaduse ja karistusseadustiku muutmise seaduse (valimispäeval valimisagitatsiooni piirangu ja välireklaami keelu kaotamine) eelnõu 51 teisel lugemisel katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Katkestamissettepaneku poolt oli 20 Riigikogu liiget, vastu oli 50. Järelikult eelnõu arutelu ei katkestata ja teine lugemine on lõpetatud.

---

14. 17:15 Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (8 SE) teine lugemine

17:15 Aseesimees Siim Kallas

Järgmine punkt meie arutelus on ... (Sumin saalis.) Tšš! Järgmine punkt meie päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 8 teine lugemine. Ettekandjaks on rahanduskomisjoni esimees Aivar Kokk.

17:16 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 8 oma 28. mai, 4. juuni, 23. septembri ning 11. ja 21. novembri istungitel. Eelnõu eesmärgiks on tugevdada rahapesu andmebüroo pädevust loamenetluses ja järelevalve teostamisel ning sätestada täiendava tegevusloa taotlemise nõuded äriühinguteenuse pakkujatele, finantseerimisasutustele ning virtuaalvääringu teenuse pakkujatele. Nende teenusepakkujatega seotud riskide maandamiseks võetavad meetmed võimaldaksid nende tegevusvaldkondade üle kontrolli taastada ja hoida turult eemal ettevõtted, kes Eestis realselt ei tegutse ning kelle üle ei ole võimalik Eestis järelevalvet teostada. (Sumin saalis.)

17:17 Aseesimees Siim Kallas

Kuulge, auväärsed kolleegid! Sumin läheb nii suureks, et auväärt ettekandja ei saa oma sõnumit kuidagiviisi kohale toimetada. Palun vaikust!

17:17 Aivar Kokk

Kooskõlas Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega saadeti eelnõu arvamuse avaldamiseks huvirühmadele, kes olid kaasatud eelnõu ettevalmistamisse. Arvamused laekusid Finantsinspeksioonilt, FinanceEstonialt, Eesti Krüptoraha Liidult. Asjasse puutuvatest huvirühmadest osales komisjoni 28. mai istungil enamik kutsutuid. 23. septembri istungil kommenteerisid oma arvamust eelnõu kohta Eesti Pangaliidu esindajad. Lisaks sellele toimusid täiendavad kohtumised eri osapooltega ning tutvuti Soomes seda valdkonda reguleeriva analoogse seadusega. Komisjon küsis 18. novembriks ka arvamust komisjoni ja algataja esindajate koostöös koostatud muudatusettepanekute kavandi kohta. Eelnõuga seotud arvamused on leitavad Riigikogu veebilehelt eelnõukaardilt. Mõningaid huvirühmadelt laekunud ettepanekuid komisjon toetas ja need kajastuvad muudatusettepanekute loetelus.

Rahandusministeerium on ette valmistamas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, millega võetakse üle Euroopa Liidu rahapesu tõkestamise direktiiv. Nimetatud eelnõu Riigikogus arutamise raames saab huvirühmadelt laekunud ja sel korral käesolevas eelnõus arvestamata jäetud ettepanekuid uuesti arutada. Samuti on koostamisel eelnõu väljatöötamiskavatsus, milles kaalutakse virtuaalväeringute järelevalve tervikuna üleviimist Finantsinspeksiooni alla.

Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 3. juuniks kella 17.15-ks Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Rahanduskomisjon koostöös eelnõu algatajaga koostas kümme muudatusettepanekut. Muudatusettepanekute selgitused on esitatud muudatusettepanekute loetelus vastava ettepaneku juures.

Juhtivkomisjon tegi ka mitu menetluslikku otsust ja ettepanekut. Rahanduskomisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda k.a 4. detsembril. Komisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis on komisjoni ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda k.a 11. detsembril ja viia läbi lõpphääletus. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

17:19 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja. Kas keegi soovib midagi küsida? Jah, soovib. Jürgen Ligil on küsimus.

17:20 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra ettekandja! Kas nüüd lõpuks on selle rahapesuga lõpp? Ja kas süüdlasi saab karistada ka tagantjärele?

17:20 Aivar Kokk

Aitäh, Jürgen, väga hea küsimuse eest! Sa oled sellesse eelnõusse süvenenud ja kindlasti tead, et siin on rohkem juttu virtuaalraha teemadel. Me oleme väga selgelt täpsustanud virtuaalrahaga tegelejate õigusi ja kohustusi. Nagu sa tead, on Eestis virtuaalväeringus oleva raha liigutamise teenuse pakkujaid üle tuhande, samas kui Soomes on neid alla kümne.

17:20 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. On võimalik alustada läbirääkimisi. Kuna läbirääkimiste soovi ei ole keegi ilmutanud, siis läbirääkimisi ei avata. Nüüd on meil vaja avaldada suhtumist muudatusettepanekutesse. See ei ole väga keeruline ülesanne, kuna muudatusettepanekuid on kokku kümme, kõik ettepanekud on teinud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on neid täielikult arvestanud. Seega on justkui põhjust eelnõu 8 ... Nüüd aga öeldakse mulle, et ma pean kõik muudatusettepanekute numbrid ikkagi ette lugema, et kõik saaksid täpselt jälgida. Mis? Ühesõnaga, esimese muudatusettepaneku on teinud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Ka teine muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt ja sedagi on täielikult arvestatud. Kolmas muudatusettepanek – rahanduskomisjonilt ja arvestatud täielikult. Neljas muudatusettepanek – rahanduskomisjonilt ja arvestatud täielikult. Viies muudatusettepanek – tegijaks rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Kuues muudatusettepanek – samuti rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Seitsmes muudatusettepanek – rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Kaheksas muudatusettepanek – taas rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Üheksas muudatusettepanek – samuti rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Lõpuks kümnes muudatusettepanek –rahanduskomisjonilt ja mõistagi on juhtivkomisjon arvestanud seda täielikult. Parandasin ennast ja lugesin kõik numbrid ette,

kuigi muidu oleks me selle asja palju rutem läbi saanud, aga selline on kord. Eelnõu 8 teine lugemine on lõpetatud.

---

15. 17:23 Tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (106 SE) teine lugemine

17:23 Aseesimees Siim Kallas

15. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 106 teine lugemine. Ettekandjaks on rahanduskomisjoni esimees Aivar Kokk.

17:23 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse k.a 12. novembril algatatud eelnõuga luuakse neljandas kvartalis sünnitus- või koondamishüvitise saanutele võimalus lükata osa oma hüvitisest maksustamise mõttes järgmisesse aastasse, et kasutada oma maksuvaba tulu senisel tasemel. Eelnõuga võetakse üle vastav Euroopa Liidu direktiiv, millega muudetakse direktiivi kolmandate riikidega seotud maksustamise ebakõlade osas. Eesmärk on vältida topeltmittemaksustamist. Samuti vabastatakse tulumaksust riigieelarvest makstavad toetused lasterikka pere elamistingimuste parandamiseks ja väikeelamu energiatõhususe suurendamiseks. Ühtlasi sätestatakse, et täiendav maksuvaba tulu lapse eest ei vähene, kui laps saab toitjakaotuspensioni või rahvapensioni toitja kaotuse korral. Täiendav maksuvaba tulu lapse eest suureneb alates kolmandast lapsest 100 euro võrra kuus. Lisaks tagatakse residendist füüsilise isiku välismaalt saadud tulule, sh pensionile Eestis saadud tuluga võrdväärsed maksustatavad tulust tehtavad mahaarvamised. Samuti pikendatakse tuludeklaratsiooni esitamise tähtaega 30. aprillini ning tulumaksu tasumise ja tagastamise tähtaega 1. oktoobrini.

Eelnõu läbis esimese lugemise 18. novembril ja muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 28. november.

Menetluse käigus pöördus komisjon järgmiste algataja poolt eelnõu ettevalmistamisse kaasatud huvigruppide poole: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Maksumaksjate Liit, Eesti Tööandjate Keskliit, Audiitorkogu ja FinanceEstonia. Komisjonile saatsid oma arvamuse kolm huvigruppi. Audiitorkogu palus mitte lisada eelnõusse tulumaksuseaduse § 50 lõike 1¹ muudatust, kui selline ettepanek peaks laekuma. Sellist muudatusettepanekut ei ole komisjonile esitatud. Algselt sisaldas Rahandusministeeriumi ettevalmistatud eelnõu nimetatud sätte muudatust, mille kohaselt oleks edaspidi saanud Euroopa majanduspiirkonnast ja Šveitsist saadud dividende maksuvabalt jaotada juhul, kui saadud dividendid on olnud maksustatud. Muudatus võeti Vabariigi Valitsuses eelnõust välja enne, kui see Riigikogusse saadeti. Eesti Tööandjate Keskliit palus laiendada tööandja erisoodustusmaksust vabastamist tervishoiuteenustele ja ravimitele.

Tähtjaks laekus Riigikogust üks muudatusettepanek, see oli Riigikogu liikmelt Helmen Kütilt. Selle muudatusettepaneku kohaselt oleks residendist füüsilisel isikul õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata need kulud, mis ta on tasunud maksustamisperioodil enda abivajava alaneja või üleneja sugulase, kes ei ole võimeline ennast ise ülal pidama, eest väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse eest. Komisjoni arutelul avaldati arvamust, et tulumaksusoodustus ei pruugi adresseerida kõige suuremaid abivajajaid, sest maksude mahaarvamine toetab neid, kellel on suurem sissetulek, ja väikese sissetulekuga inimesed sellest kasu ei saa. Samuti ei ole kõnealuse probleemi lahendamine maksuseaduse küsimus, vaid pigem toetuste ja elukohajärgse kohaliku omavalitsuse küsimus.

Rahandusministri ettepanekul tegi komisjon muudatuse eelnõus sätestatud tuludeklaratsiooni esitamise tähtaja pikendamise seoses (muudatus nr 3) ja seda on selgitatud muudatusettepanekute loetelus. Lisaks tegi rahanduskomisjon eelnõus mitu normitehnilist täpsustust, mis puudutavad viitamist ja normi asukohta.

Komisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele k.a 11. detsembril. Tahan rõhutada, et selle eelnõuga lahendatakse väga paljud

mured, mille kohta ka opositsioon riigieelarvesse parandusettepanekuid tegi – need on täna siin sees. Esmaspäeval leidis rahanduskomisjon riigieelarvest ka katteallikad, et seaduseelnõus lubatud teemad oleks eelarves kajastatud. Aitäh!

17:28 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, härra ettekandja! Küsimusi on. Helmen Kütt, palun!

17:28 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Küsin stenogrammi huvides ja selleks, et inimesed, kes seda kuulavad, saaksid teada: kas te selgitaksite mõne lihtsa näitega seda pensioniteemat, mis puudutab välismaalt pensioni saamist ja Eestist pensioni saamist ja selle maksustamist? Kas siinse eelnõuga kaotatakse see ülekohus ära?

17:28 Aivar Kokk

Kui eri riikides on erinev maksukohustus, siis kõigil Eestis elavatel pensionäridel, kes saavad eri kohtadest pensioni, on tulumaksu määr samasugune nagu kõikidel teistel Eesti pensionisaajatel.

17:29 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Algab läbirääkimiste voor. Kas keegi soovib läbirääkimistel osaleda? Helmen Kütt, palun!

17:29 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Ma arvan, et see ongi väga hea eelnõu. Sellega lahendatakse mitmed probleemid ja inimeste elu muutub seeläbi paremaks. Lahendatakse ka vastuolud, mis esinesid ühe või teise seaduse osas. Ma tahaksin aga hetkeks peatuda teemal, mis puudutab hooldekodukulusid. Kuna tõepoolest selleks, et muudatusettepanek komisjonist suurde saali hääletusele tuleks, olnuks vaja kahte häält ja meie ühest liikmest komisjonis jäi siinkohal väheks – mistõttu seda ettepanekut hääletada ei saagi –, siis pidasin ma vajalikuks põhjendada, miks ma selle ettepaneku tegin.

Järgmise aasta riigieelarve ei sisalda mitte midagi omasteholdajatele. See ei lahenda probleemi, mis puudutab hooldekodutasusid, lastele ja lastelastele tihti üle jõu käivaid kohustusi. See ei lahenda ka olukorda, kus toetuse või teenuse saamine sõltub inimese elukoha omavalitsuse võimalustest – ka sellest, et omavalitsused on tihti alarahastatud – ja prioriteetidest. Minu ettepanek ei oleks muutnud midagi muud kui seda, et neil inimestel, kes maksavad hooldekodukulust selle osa, milleks pensionist ei piisa, oleks tekkinud õigus esitada tuludeklaratsioonis taotlus 20% tagasisaamiseks. Me oleme siin väga mitmeid asju laiendanud ja see on õige, näiteks laste puhul. See kõik on õige. Aga oma eakatele oleme võlgu. Pension suureneb 1. aprillist, kuid on teada, et hooldekodukoha tasu suureneb mitmes omavalitsuses juba 1. jaanuarist. Me teame, et keskmine pension kasvab 45 eurot – nagu siin armastatakse öelda –, aga eks sellest läheb nii mõnelgi inimesel ka tulumaks maha. Seevastu on teada, et hooldekodukoha tasu suureneb 100 eurot, mõnes kohas 130 eurot – summad on väga erinevad – ja seda juba jaanuarist. Sellest tulenevalt saigi see ettepanek esitatud.

Mul on kahju. Ma loodan, et siin saalis oleks see headelt kolleegidelt saanud võib-olla mõne toetushääle. Igal juhul pidasin ma vajalikuks selgitada, milline minu ettepanek oli. Ja nüüd lihtsalt arvudest: aasta-aastalt me näeme, kuidas perekonnaseaduse järgi on lähedaste kohustus suurenenud – 2010. aastal oli lähedastel vaja maksta 65%, seevastu 2018. aastal 79%. Omavalitsuste kulud on aga tunduvalt kahanenud, ka selle osaluse osas, mis nad on maksnud, vaatamata sellele et riik on omavalitsustele vahendeid eraldanud. Aga jah, kahtlemata ei piisa neist kõikide otsuste tegemiseks, mis omavalitsustele on kohustusena pandud. Mul on hästi kurb, et ükski minu ametikaaslane selles komisjonis – kuigi ma austan neid, igaühel on õigus valida ja otsustada – ei andnud seda puudujäävat häält, et selle ettepaneku oleks saanud saalis hääletusele panna. Aitäh!

17:33 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Nüüd tulevad muudatusettepanekud ja neid on kolm. Siin on esimene muudatusettepanek, selle on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult

arvestanud. Teine muudatusettepanek on Helmen Kütilt ja selle on juhtivkomisjon arvestamata jätnud. Kuna, nagu lugupeetud kõneleja ka ise ütles, sai see komisjonis vaid ühe hääle, siis vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 ei kuulu see ettepanek hääletamisele. Kolmas muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt ja seda on juhtivkomisjon täielikult arvestatud. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud ja juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 106 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

---

16. 17:34 Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (80 SE) teine lugemine

17:34 Aseesimees Siim Kallas

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde ja see on 16. päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 80. Mul on rõõm tervitada siin ettekandjat, rahanduskomisjoni esimeest Aivar Kokka. See on teine lugemine.

17:34 Aivar Kokk

Aitäh, juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas 25. septembril alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse ning sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Eelnõu sisu on järgmine. Piirikaubanduse ohjeldamiseks langetatakse sigarettide 2020. aastaks planeeritud aktsiisitõus 10%-lt 5%-le ja nähakse ette 5%-lised aktsiisitõusud aastateks 2021–2023. 2021. aastal tõstetakse suitsetamistubaka aktsiisi ligikaudu 8,3%, et see moodustaks 2/3 sigarettide minimaalsest aktsiisisummast, samuti nähakse ette 5%-lised aktsiisitõusud aastateks 2022 ja 2023. Aastaks 2020 kehtestatud aktsiisitõusu ei muudeta. Peale selle tõstetakse väikeõlletootjate aktsiisisoodustuse kohaldamiseks õlle tootmismahu piiri 0,6 miljonilt liitrit 1,5 miljoni liitri aastas. Samuti täpsustatakse kuumutatavate tubakatoodete määratlusega seonduvat. Kuumutamise teel kasutamiseks mõeldud tubakatoodetele ei kehtestata konkreetset definitsiooni, kuniks selles küsimuses ei ole täiendatud aktsiisivaldkonna direktiivi. Muudatustega jäetakse sigarettide ja suitsetamistubaka definitsioonis ära viide kuumutatavale tubakatootele ning lisatakse lõige, mille alusel kohaldatakse kuumutamise teel tarbimiseks mõeldud tubakat sisaldavatele tubakatoodetele aktsiisiseaduses suitsetamistubaka kohta sätestatud. Õigusselguse huvides täpsustatakse aktsiisikauba maksumärgistamise põhimõtteid. Alkoholi- ja tubakatoodete maksumärgistamise reeglite täpsustamine aitab kaasa paremale maksulaekumisele ja kergendab järelevalvet.

Eelnõu läbis esimese lugemise 22. oktoobril ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 5. november. Rahanduskomisjon pöördus tagasiside saamiseks eelnõu ettevalmistamisse kaasatud 11 huvirühma poole ja enamik neist tagasisidet ka andsid. Seda on võimalik näha Riigikogu kodulehel eelnõu 106 kaardil. Arvamused puudutasid peamiselt järgmisi teemasid: e-sigarettide täitevedeliku senisest väiksemas mahus aktsiisiga maksustamine, eelnõu vastuvõtmise ja jõustumise vahelise tähtaja piisavus sigarettide maksumärkide tellimiseks, väikeõlletootjate aktsiisisoodustuse laiendamise eesmärgid ja vajalikkus, maagaasi ja vedelgaasi aktsiisi alandamine ning intensiivse gaasitarbimisega ettevõtete aktsiisisoodustuse kohaldamine laiemale ettevõtete ringile, sh katmikaianditele.

Rahanduskomisjon arutas eelnõu pärast esimest lugemist kolmel korral: k.a 12. ja 21. novembril ning 2. detsembril. 12. novembri istungil kohtus komisjon viie huvigrupi, Rahandusministeeriumi ja Maaeluministeeriumi esindajatega, et arutada gaasiaktsiisi alandamise ja intensiivse gaasitarbimisega ettevõtete aktsiisisoodustuse kasutusala laiendamise küsimust ning väikeõlletootjate aktsiisisoodustuste teemat. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks laekus üks muudatusettepanek 12-lt Riigikogu liikmelt ning see puudutas e-sigarettide ja täitevedelike aktsiisiga maksustamist.

Muudatuse kohaselt maksustatakse nikotiini sisaldavaid e-sigarettide vedelikke edaspidi lähtuvalt nikotiinisalduse määrast sarnaselt Lätiga. Sama teemat käsitlesid ka mitme huvigrupi pöördumised. Komisjonis tõdeti, et praegune hinnaerinevus Lätiga võrreldes on suur, kuid nikotiinisalduse määrast lähtuvat maksustamist on maksuametil ebaproportsionaalselt keeruline ja kulukas kontrollida. Sellele

viitab ka tänane Läti praktika. Rahanduskomisjoni muudatusettepanekut ei toetanud. 2020. aasta alguses analüüsib Rahandusministeerium e-sigarettide täitevedeliku maksustamisega seonduvat ja komisjon ootab sellekohast seadusalgatust.

Rahanduskomisjoni tege rahandusministri ettepanekul eelnõu kohta konsensuslikult kaks muudatusettepanekut. Muudatusega nr 2 täpsustatakse reeglit, mille eesmärk on aktsiisimäära vähendamise tingimustes muuta majanduslikult mõttetuks aktsiisikauba ajutine vedu teise liikmesriiki, et rakendada madalamat aktsiisimäära. Muudatuse nr 4 kohaselt ei ole erandina vaja vanu maksumärke tagastada enne 2018. aastat maksumärgistatud sigarite ja sigarillode puhul, kui neile kinnitatakse uued maksumärgid. Mitmed komisjoni laekunud pöördumised puudutasid ka intensiivse gaasitarbimisega ettevõtete gaasiaktsiisi soodustuse kohaldamist laiemale ettevõtjate ringile, eeskätt katmikaianditele. Komisjoni tege eelnõus muudatuse, mis võimaldaks intensiivse gaasitarbimisega ettevõtete aktsiisisoodustust kohaldada ka nendele ettevõtetele, kelle põhitegevusala ei ole elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine, kuid kes toodavad oma põhitegevusalal toodetavate toodete tootmiseks elektri- ja soojusenergiat kõrvalproduktina. Komisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, on komisjoni ettepanek võtta eelnõu kolmandaks lugemiseks täiskogu päevakorda k.a 11. detsembril ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

17:40 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Küsimusi on. Tarmo Kruusimäe, palun!

17:40 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Mul on küsimus, et kuidas täna üldse aktsiisi arvestatakse. Kes selle üle arvet peab ja kes aktsiisi tasub? Küsin õigusselguse huvides.

17:41 Aivar Kokk

Aktsiisi tasub maaletooja ja aktsiisiraha korjab kokku Maksu- ja Tolliamet.

17:41 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Tarmo Kruusimäe, teine küsimus.

17:41 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Rahandusministeeriumi inimesed kartsid seda, et maaletoojad võivad toodangu sisse panna hoopis midagi muud või see on kangem. Toome lihtsa näite: 40-kraadise viina asemel on 58-kraadine Viru Kange. Kas selle kohta on tõendeid leitud, et siin Eestis pannakse lahjemate vedelike pähe kangemaid? Või on see ametnike hirm asjatu?

17:41 Aivar Kokk

Aitäh hea küsimuse eest! Ma pean sulle vastama, et komisjonis seda teemat küll üles ei võetud. Ma saan aru, et see oli arutelu all ministeeriumis, kui kokku said eelnõu algatajad ja ministeeriumi inimesed. Aga komisjonis oli küll selge seisukoht, et jaanuarikuus tuleb selle eelnõuga edasi minna, ja pakuti välja kompromissettepanek, et maksustamine ei toimu tubakasisalduse järgi – õigem on küll öelda "nikotiinisalduse järgi" –, vaid kõigile nikotiini sisaldavatele vedelikele kehtestatakse üks määr. Lätis on kõrgeim määr 11 senti, kui ma õigesti mäletan. Eestis võiks see keskmiselt olla 10 senti, sõltumata nikotiinisaldusest. Ma saan aru, et enamik ettepaneku esitajaid on valmis seda kompromissettepanekut ka toetama.

17:42 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Nüüd on võimalus osaleda läbirääkimistel. Tarmo Kruusimäe, palun, kõnetool on teie!

17:43 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Head töökaaslased! Need, kes juba teavad, oskavad meenutada, et alles 13. veebruaril, suisa äsja menetlesime siin tubakadirektiivi ülevõtmist ja nn *track-&-trace*-eelnõu.

Suitsuvaba Eesti toetusrühm ning meie mõttekaaslased tegid mitmeid ettepanekuid, millest üks puudutas ka tubakaaktsiisi. Me lähtusime kahest asjast. Esiteks, ei ole eetilise maksustada asja puhul seda, mida ta ei sisalda. Tundub kõigile arusaadav. Teine asi on see, et kui nikotiin on sõltuvust tekitav aine, siis peaksime tarbijaid mingil määral motiveerima kasutama mõnda vähem ohtlikku ainet ehk lahjemat nikotiini. Rahandusministeeriumist tuli aga mõte, et kõike võiks maksustada ühelaadselt. Arvamus oli selline, et ka baasvedelikku ehk glütseriini, mida baasvedelikuna kasutatakse, tuleks maksustada nikotiini tõttu, kuigi vedelik ise seda ei sisalda. Põhjenduseks toodi asjaolu, et inimesed kasutavad seda nikotiini lahjendamiseks. Neile, kes seda mõtet jälgida ei jõudnud: paljud inimesed lahjendavad alkoholi vee, limonaadi, tooniku, mahlaga – maksustame ka need alkoholiaktsiisiga, sest nendega lahjendatakse alkoholi. Täpselt nii nagu alkoholisõltuvuse puhul, võiksime ka nikotiinisõltuvuse puhul toetada ikkagi seda, et inimesed tarvitaksid väiksema nikotiinisaldusega tooteid. See väike pudel maksab täna 9 eurot. (Näitab väikest pudelit.) Selles pudelis on umbes 90% glütseriini, siin sees on ka natukene nikotiini ja – mis meil täna Eestis ei ole muidugi lubatud – lõhna- ja maitseaineid. See pudel maksab üldjuhul 15 eurot. (Näitab suurt pudelit.) Ja see on riskisutuses, nii õlletööstuses, parfümeerias kui ka mujal. See pudel maksab 15 eurot. 1. juulist 2018 oleme me maksustanud selle 2000%-lise aktsiisiga, nii et see pudel peaks maksma 255 eurot, kuigi ta maksab meil täna hoopis 15 eurot. Ja see väike pudel siin maksab 9 eurot. Oleme piltlikult öeldes tekitanud musta turu. Must turg koosneb kahest komponendist. Teine selle peamine põhjus on maitseainete keeld, aga sellest loomulikult juba seaduseelnõu 9 raames.

Me oleme keelamisega, ülereguleerimisega tekitanud äärmiselt huvitava olukorra. Me oleme teinud noorte jaoks atraktiivseks täiskasvanutele mõeldud seadme, milleks on e-sigaret. Noored, kes ei olnud nikotiinist sõltuvuses, ei saanud aru, miks vanemad inimesed lihtsalt tossu teevad. Täna aga on see mässumeelsuse sümbol. Igasse kooli on tekkinud nn veebimaffia, kus ühed alaealised müüvad teistele alaealistele sellise maitse, kanguse ja hinnaga vedelikku, nagu nad ise tahavad. Kurjad keeled räägivad, et Poola hulgilaost musta turu jaoks ostes on selle vedeliku hind mitu korda odavam kui ametlikele, legaalsele e-sigaretipoodidele ostes. Me oleme teinud ja valla päästnud mingi monstri – asja ees, teist takka. See oli selge ka 2018. aasta 1. juulil, kui me siin nii otsustasime. Ja mitte ükski rahvasaadik ei saa tunda end siinkohal vastutavana, sest meile esitati eksitavaid andmeid. Üldiselt võime öelda, et see on eelmise koosseisu jama. Täna aga oleme me siin ja saame aru, et meil on võimalik seda olukorda muuta.

Hea meelega võtaksin kolm minutit juurde.

17:47 Aseesimees Siim Kallas

Ikka saab! Kolm minutit juurde.

17:48 Tarmo Kruusimäe

Aitüma! Peetud on lihtsaid vestlusi Rahandusministeeriumi ametnikega, nendega, kes esindavad võib-olla puritaanlikku suunda: kui mingi asi on juba peale väänatud, siis las ta olla – kõik, mis ei tapa, teeb tugevaks! Täna teeme me tugevaks enda noori, tekitame neis kunstlikult nikotiinisõltuvuse, sõltuvuse, mis on tegelikult täiskasvanutel. Me oleme üle reageerinud.

Kompromiss, millest rääkis hea komisjoni esimees, ei sündinud kergelt. Suitsuvaba Eesti toetusrühma liikmed ja meie mõttekaaslased leiavad, et peame motiveerima inimesi tarbima lahjemaid nikotiinitooteid. Selleks ongi vaja see pudel vabastada, teha nii, et see oleks täiskasvanutele kättesaadav legaalses kohas, mitte et nad peaksid ostma seda parklast alaealiste käest hõlma alt või seaksid sammud Lätti. Turism on tore, aga me nimetame seda piirikaubanduseks.

Me olime peaaegu jõudnud kokkuleppele, aga ikka teatasid puritaanid, et nad on vastu. Siis sündis nn kokkulepe. Heake küll, et keelajad saaksid oma keelamisnaudingut, siis maksustame laias laastus kõik, aga tundub, et 2000%-line aktsiis on palju. Aivar Kokk rääkis meil siin 8,2%-st ja 5%-st. Ma räägin teile, et täna on 2000% – tõmbame selle siis vähemalt 1000 peale. Ka see ei sobinud. Seega öelda, et meie, Suitsuvaba Eesti toetusrühm ja meie aatekaaslased, oleksime seda meelt, et me ei taha kompromisse, on igati väär.

Head saadikud! Eelmise aasta 13. veebruarist oli see informatsioon teada. Seaduseelnõu 9 kohta andsime me 12. juunil sisse samasuguse muudatusettepaneku, mille me andsime ka eelnõule 80. Ja nüüd ütleb Rahandusministeerium, et nad ei suuda arvutada. Nad ei suuda arvutada isegi mitte seda, et viia aktsiis 2000 pealt 1000 peale. See on vastasseis. Ja väide, et äkki nüüd toimub

Rahandusministeeriumi ametnike peas mingi selginemine-helginemine ja nad hakkavad tööle – seda ei ole. Kordan, et ametnikud on head ja et kõikse puritaansemad ametnikud ja nende suguvõsad võiks töötada samal ametipostil elu lõpuni ning nende auks võiks igale poole ministeeriumide ette teha kullatud kujud, aga ma arvan, et meie, rahvasaadikud, oleme oma otsustes vabad. Seega, ma palun toetada muudatusettepanekut, mis sai komisjonis kaks häält, sest ma ei usu neid väiteid. See, mis on käes, see on käes. Varblane katusel on varblane katusel. Palun muudatusettepanekut toetada! Aitäh!

17:51 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Madis Milling, palun, kõne!

17:51 Madis Milling

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Võib-olla kindlasti – "võib-olla kindlasti" on hea väljend – tundub paljudele kolleegidele siin saalis, et alternatiivsete tubakatoodete teema on mingi kitsa friigigrupi asi. Miks me ikka peame sellise tegevusega tegelema? Tegelikult on asi oluliselt laiem. Juba täna on alternatiivsete tubakatoodete tarbimine tehtud kallimaks ja keerulisemaks kui tavasigaretide suitsetamine.

Nagu ma ütlesin, see teema on väga lai ja igal aspektil ma kindlasti peatuda ei jõua, aga toon paar võrdlust või kujundlikku paralleeli, mida olen siin kõnepuldis juba mõni aeg tagasigi maininud. Kas või seesama aktsiis, mida on rakendatud ka baasvedelikele ehk nikotiinivabadele vedelikele. Toon sellega seoses kujundliku paralleeli, et sel juhul peaksid alkoholiaktsiisiga olema maksustatud ka alkoholivaba õlu ja alkoholivaba siider, sest need on ju alkoholilaadsed tooted. Või kas või seesama maitseainete keelamine. Kas sel juhul poleks mõistlik keelata ära ka šampanja, vein ja liköör ning müüa poes ainult haljast viina? See oleks ju samalaadne võitlus, mida e-sigaretide puhul peetakse vedelike maitseainete vastu.

Aga mitte sellel ei taha ma peatuda. Ma kutsun üles mõtlema, kuidas mitte toetada tavasigaretide tarbijaid, kuidas mitte teha tavasigaretide tarbimisest loobumine kordi keerulisemaks ja kallimaks – veel kallimaks, kui see täna on –, sellepärast et on ju olemas mitmeid alternatiivseid ja oluliselt kahjutumaid meetodeid oma tervist rikkuda, kui seda on tavasuitsetamine. Ega ükski neist pole hea, aga küsimus on selles, mis kahjustab tervist vähem. Minagi kutsun teid kõiki üles muudatusettepanekut toetama. Aitäh!

17:53 Aseesimees Siim Kallas

Ka Aivar Kokk soovib läbirääkimistel osaleda. Palun!

17:54 Aivar Kokk

Aitäh! Ma saan kahe eelkõneleja puhul aru, et neil mõlemal on mure olnud, et pikemat aega on tegeldud sellega, et üleminek suitsetamiselt mittersuitsetamisele on eesmärk. Aga ma saan komisjoni esimehena lubada, et kui jaanuarikuus Rahandusministeeriumilt kompromissettepanekut ei tule – seda, mida ma enne mainisin, et kõikidele nikotiini sisaldavatele vedelikele kehtestatakse ühtne aktsiis 10 senti –, siis me võtame komisjonis selle teema üles. See teema oli meil komisjonis selle eelnõu arutelu ajal üleval ja selle kokkuleppe me seal tegime. Kui seda ettepanekut ei tule, siis sa võid – võite mõlemad – veebruarikuus tulla ja küsida, kus see eelnõu on, ning meie komisjoniga n-ö norida, kakelda ja vaielda. Aga olgem ausad, kõikide eelnõude puhul on oluline ka see – kui me vaatame aktsiisilaekumisi ja kõike muud –, et need oleksid mõistlikud. Ei ole võimalik kontrollima hakata – nagu sa ise siin näitasid neid suuremaid ja väiksemaid ampulle –, kui palju need nikotiini sisaldavad või ei sisalda. Me kehtestame määra, mis piirikaubandust ei tekitaks. Ja need ampullid on täna, ma saan aru, tootjatel ka olemas, et ei oleks ka seda solkimist. See oleks ka tervisele ohutum. Nii et ma saan selle lubaduse täna siin anda ja järgmise aasta alguses saab see saal eelnõu parandust kindlasti ka hääletada.

17:55 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Niisiis läheme muudatusettepanekute juurde. On kolm muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on meil rahanduskomisjonilt ja juhtivkomisjon on seda mõistagi täielikult arvestanud. Teine muudatusettepanek on samuti rahanduskomisjonilt, ka seda on juhtivkomisjon täielikult arvestanud. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud grupp Riigikogu

liikmeid: Tarmo Kruusimäe, Üllar Saaremäe, Madis Milling, Heiki Hepner, Marko Šorin, Kalle Grünthal, Signe Riisalo, Urmas Espenberg, Urmas Reitelmann, Aadu Must, Katri Raik ja Eerik-Niiles Kross. Juhtivkomisjon on otsustanud selle arvestamata jätta. (Keegi saalist: "Paluks hääletada!") Nii, muudatusettepaneku esitajad paluvad seda punkti hääletada ja neil on selleks täielik õigus. Auväärsed Riigikogu liikmed, palun tähelepanu! Panen hääletusele eelnõu 80 kohta rühma Riigikogu liikmete poolt tehtud muudatusettepaneku, mis kõlab järgmiselt: "Täiendada eelnõu § 1 uue punktiga pärast punkti 17 (algse numeratsiooni järgi) ja sõnastada see järgmiselt: "paragrahvi 56 lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgnevalt: "(5) Nikotiini sisaldava tubakavedeliku aktsiisimäär on 0,008 eurot ühe milligrammi nikotiini kohta."" Selline ettepanek. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Hääletus on lõppenud. Selle ettepaneku poolt hääletas 28 Riigikogu liiget, vastu oli 33 Riigikogu liiget. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Aga meil on ka veel neljas muudatusettepanek, mille on esitanud rahanduskomisjon ja mida juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 80 teine lugemine lõpetada ja teine lugemine ongi lõpetatud.

---

17. 18:01 Spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (105 SE) esimene lugemine

18:01 Aseesimees Siim Kallas

Läheme järgmise päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud spordiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 105 esimene lugemine. Esimese lugemise ettekandeks palun kõnetooli kultuuriminister Tõnis Lukase!

18:02 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Spordivaldkonda reguleerib Eesti spordiseadus, aga ühiskonnas toimuvad muutused mõjutavad ka seda valdkonda. Ja viimase aja arenguid arvesse võttes on juba mõnda aega välja töötatud muudatuste paketti, mis on nüüdseks nii valmis, et valitsus julges selle Riigikogu ette tuua. Muudatused käsitlevad järgmisi teemasid: esiteks, sportlastele stipendiumi ja toetuse määramise põhimõtted, teiseks, sporditulemuste andmebaas, kolmandaks, sporditulemuste avalikustamine, neljandaks, spordivõistlustega manipuleerimise ja keelatud ainete vastu võitlemine. Sportlaste stipendiumi ja toetuse määramine on üldisel tasemel kaua jutuks olnud. Segadused sellega on põhjustanud ka konflikte, mida on omavahel lahendatud Maksu- ja Tolliamet ning klubid ning mõnikord alaliidud ja klubid. Konfliktide põhiliseks aineseks on olnud stipendiumide vale või eesmärgipärase kasutamise. Meie eesmärk peaks olema sportlastele garantiide loomine, nii et nad saaksid oma tegevuse eest tasu, kui nad on professionaalsed sportlased. Ka peaksid neil olema sotsiaalsed garantiid. Stipendiumid ei ole tihti piisav tasu, aga mis põhiline: stipendiumiga ei kaasne kõiki tööõiguses ettenähtud õigusi ja sotsiaalseid garantiisid.

Eelnõu järgi seatakse sporditegevusega seotud stipendiumi maksmisele aastane piirmäär, milleks on kuni 12-kordne kuu töötasu alammäär. Praegu oleks see 6480 eurot. Kui jõustub alammäär, milles on praeguseks tööandjate ja töövõtjate vahel kokku lepitud, siis on see 7008 eurot aastas. Maksu- ja Tolliameti analüüs on näidanud, et üle eelnimetatud piirmäära said stipendiumi veidi vähem kui 200 sportlast. Paksu verd on tekitanud see, et mõnikord on stipendiumi maht olnud väga suur.

Kõigile on selge, et stipendiumid peaksid ettevaatavalt toetama kellegi arenemist, soodustama õpinguid või ka tegevust. Põhiliselt võiks need olla mõeldud noorsportlastele. Samas on seda põhimõtet tegelikult väänatud ja kasutatud stipendiume sisuliselt profisportlastele tipp-palkade maksmiseks. See on tihti riivanud inimeste õiglustunnet ja pannud maksuameti klubidega vaidlema.

Kehtima jäävad praegused tulumaksuseadusest tulenevad stipendiumi määramise eesmärgid ja põhimõtted. Muudatus korrastab senist stipendiumide maksmise korraldust. Lisaks on võimalik, ütleme, samal aastal, kui stipendiumi on sportlasele makstud, minna üle palga maksmisele, töötasu maksmisele. Nii et on võimalik, et pool aastat on makstud stipendiumi ja siis järgneb tööleping. Aga üheaegselt töölepingu alusel sportlasele palka maksta ja stipendiumi maksta ei ole võimalik.

Tööseadustikku tehakse veel järgmised sportlasi puudutavad muudatused. Kuna see on spetsiifiline

tegevusala, siis ei ole seal teiste aladega sarnaselt võimalik käsitleda öötööd ja ületunnitööd. Sportlane on iseseisev töövõtja, kes on pädev ise oma tööaja regulatsiooni määrama, tehes seda loomulikult koos klubi ja treeneriga. Aga jah, see ei allu n-ö tavatööõiguse sätetele. Teiseks, sportlaste puhul on võimalik tähtajalisi töölepinguid pikendada aasta-aastalt viie aasta raamides. Te teate, et tavatöötajatel on tähtajalist töölepingut võimalik pikendada kaks korda ja siis see leping läheb automaatselt juba tavaliseks töölepinguks üle. Sportlaste puhul on võimalik teha tähtajaline tööleping kuni viis aastat või tähtajalisi töölepinguid pikendada selle viie aasta sees.

Nüüd, uus asi, mille me selle eelnõu kohaselt looksime, on sportlasetoetus, mis on selline vahepealne liik. Sportlasetoetust saab sportlasele maksta juhul, kui tal on ka tööleping klubiga. Töölepingu maht peab olema, selleks et sportlasel oleks õigus sportlasetoetust saada, vähemalt kuutöötasu alammäär ulatuses. See tähendab, et töölepingu maht peab järgmisest aastast olema 584 eurot ja sinna võib lisada sportlasetoetuse, mis võib olla kuni 2 alammäärat kuus ehk siis aastas võib sportlasetoetuse ülemäär olla järgmisel aastal 14 016 eurot. Sportlasetoetuse omapära on, et see on maksuvaba. Nii et tegelikult see annab töölepinguga sarnaseid hüvesid, aga on ka maksuvaba. See on siis vastutulek spordivaldkonnale kui spetsiifilisele eluvaldkonnale. Seda on arutatud kaua aega ja see spetsiifiline lahendus on nüüd heaks kiidetud nii spordiringkondades kui ka maksuametis ja Rahandusministeeriumis. Töötasu määr üheaegselt sportlasetoetuse maksimisega võib olla ükskõik kui suur, aga see ei tohi olla alla kuu miinimummäär. Nii et palga ülemäär professionaalsetele sportlastele ette ei kirjutata ja piirmäärade järgimiseks ja seaduses sätestatu rakendamiseks tuleb info stipendiumide ja toetuste kohta jooksvalt sisestada spordiregistrisse.

Teine plokk on sporditulemuste andmebaasi loomine Eesti spordiregistri koosseisu alamandmekoguna. Sinna läheksid sisse kõik Eesti ja rahvusvaheliste tiitlivõitlustel saavutatud sporditulemused. Kogutakse kolme võistlustel parema tulemuse näidanud sportlase tulemused, harrastusspordi, liikumisharrastusega seotud konkurents sinna registrisse ei lähe. Nii et eesmärk on, et neid tulemusi saaks siis töödelda, kasutada, tulevikus nad oleks kättesaadavad, sõltumata ajast ja osaleja soovist. Siit lähemegi järgmise punkti juurde: sporditulemuste avalikustamine. Spordiseadusesse lisaksime sätte, mille kohaselt võib teatud juhtudel sporditulemusi töödelda ilma andmesubjekti nõusolekuta. Meil on olnud vaidlusi, et andmekaitse põhimõtetele või isikuandmete kaitse põhimõtetele toetudes on üks või teine võistlustel osaleja nõudnud või soovinud oma sporditulemuse eemaldamist avalikust registrist, selle mitteavaldamist. Ja alati on siis tulnud enne võistlust sõlmida lepingud. Vahel see käib mitte kuigi tseremoniaalselt, mõnikord lihtsalt registreerid end ja pisikeses kirjas kirjutad alla, et oled tulemuste avalikustamisega nõus, või siis mitte, aga igal juhul on see täiendav menetlustoiming. Arvame, et sporditulemused on üks osa sotsiaalsest inforingist ja ühiskonna toimimisest. Võistluskalendrisse kantud spordiühenduste, spordiliitude organiseeritud võistluste puhul peaks olema võimalik avaldada kõik tulemused ja selleks ei peaks sportlastelt nõusolekut küsima.

Ja lõpuks, spordivõistlustega manipuleerimise ja keelatud ainete kasutamise vastu võitlemise punkt. Siin on uus säte. Manipuleerimisest teadaandmine võib olla seotud delikaatse infoga või vähemalt delikaatse olukorraga, kui teataja ei taha, et tema isik oleks avalikkusele teada. Selleks luuakse tulevikus spetsiaalne kontaktpunkt, kuhu sporditulemustega manipuleerimisest teada antakse ehk siis viilet puhutakse, kui soovite. Selle kontaktpunkti õigused tõenäoliselt saab endale Eesti Olümpiakomitee asutatud Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus. Selle punkti tegevust rahastatakse Kultuuriministeeriumi eelarvest.

Sporditulemustega manipuleerimise valdkonna alla kuulub ka keelatud ainete või keelatud võtete kasutamine, tulemustega manipuleerimine. Täpsustatakse, et dopinguga ei mõeldaks mitte ainult ravimit, mis seni oli peamine dopinguga mõiste sisustaja. Dopinguna võib ka muid sportlase tervist mõjutavaid menetlusi kasutada. Karistusseadustikus muudetakse konkreetseid karistuse määrasid, aga eesmärk on ikkagi kaitsta sportlast. Kui sportlane on mingil põhjusel oma tulemuste muutmiseks, manipuleerimiseks kasutanud keelatud võtteid, siis tema karistused jäävad ikkagi seniste n-ö sportlike karistusviiside piiridesse – võistluskeeld ja muud niisugused asjad. Kui ta on tegutsenud üksi, siis tema tegevust täiendavalt ei kriminaliseerita, aga teda kaitstakse sellega, et kõik, mis tema ümber toimub – tema taustajõud, treeneri tegevus, võimalik meditsiinitöötajate tegevus –, on täiendava luubi all. Kui sellega kaasneb sportlase kallutamine dopingut kasutama või dopinguna käsitatavate ainete või meetodi määramine või dopinguvahendite üleandmine või nende kasutamisel abistamine kas või meditsiinitöötaja poolt, siis selle eest karistatakse tulevikus rahalise karistusega või kuni kaheaastase vangistusega. Seni piirdus selliste tegevusgruppide puhul karistuse võimalik määr üheaastase

vangistusega. Ka paar nädalat tagasi sõlmitud kohtuliku kokkuleppe puhul määrati karistuseks üks aasta tingimisi, see ongi see n-ö ülemmäär. Tingimisi või mittetingimisi, see on juba kohtu otsus. Nüüd sellist laadi otsuste puhul põhimõtteliselt karistuse ülemmäär tõuseb, see saab olema kaks aastat. Kui aga on tegemist alaealise kallutamise või dopingut tarvitama või tema abistamisega selle juures või organiseeritud kuritegevusega ehk grupiviisilise tegevusega dopinguinete valdamisel või transportimisel, siis võib tulevikus karistada ka rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega. Loodame, et kõik need meetmed, mida spordiseadust muutes kavandatakse, aitavad spordil puhastuda ja kaitsevad sportlast, et tema ümber ei tekiks sellist negatiivset välja, inimesi, kes teda hukutavad. Loodetavasti selle kõige seoses sport muutub ja on tulevikus ikkagi jälle täiesti kindlalt noortele eeskujuks, mitte millegi laiduväärse kehastuseks. Need punktid, mis ma välja tõin, oleks põhilised. Täna teid tähelepanu eest!

18:17 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh ettekandjale! Ja nüüd, lugupeetud kolleegid, on teil võimalus esitada küsimusi. Esimesena Tõnis Mölder, palun!

18:17 Tõnis Mölder

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Kõigepealt ma tahan kiita selle eest, et see eelnõu on lõpuks siia suurde saali saabunud. Eelkõige räägin ma täna siin pallimänguvõistkondade esindajate nimel. Tõesti, tegemist on hea eelnõuga, mis seaduseks saanuna loob kogu selles süsteemis teatava selguse. Siiski ma küsin siinkohal selle kohta, et me teame, et rahvusvaheliselt kõrgel tasemel esindatud pallimeeskonnad palkavad aeg-ajalt endale väga tugeva rahvusvahelise klassiga mängijaid. Kas on olnud arutelu selle üle, et kui mõni pallimängumeeskond osaleb väga kõrgetasemelistel turniiridel, kas neile võiks veel mingisugust maksu erisoodustust rakendada? Midagi, mida siin seaduseelnõu sees ei ole? Kas seda on arutatud?

18:18 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Kahtlemata seda arutati, sest ettepanekuid kooskõlastusringil tehti. Näiteks korvpalliliit tegi ettepaneku, et sportlasetoetuse määr oleks kuni kolmekordne palga alammäär. Eelnõus on see sees kuni kahekordne kuupalga alammäär, aastas siis korrutades 12-ga. Jah, kindlasti on tegu spetsiifikaga, aga spetsiifikat on eelnõus minu hinnangul juba piisavalt käsitletud. Kujutage ette, et me loome tegelikult mõnes mõttes valdkondliku maksuparadiisi. Ei saa ju näiteks teadusinstituudid, mis tegutsevad samuti suure tippkonkurentsi tingimustes, niisuguseid erisusi ja toetusi taotleda. Nii et sellega peab väga ettevaatlik olema. Ma arvan, et see kokkulepe on praegu piisav. Ja küsimus ei ole ju maksuerisustes. See on ikkagi töö. Selle eest saadakse palka, sealt pealt tuleb maksta maksud, ka klubil tuleb maksta maksud. Samas on sport soodustatud, nagu me praegu rääkisime. Küsimus on, kas konkreetsel klubil on piisavalt toetajaid, kas tal on piisavalt omavalitsuse toetust – mõnel pool omavalitsused maksavad klubidele –, kas ta saab tugineda omanike rahakotile. Need asjad loevad. Meil on tihti, jah, tõesti küsimus selles, et klubi pistab rinda endast 10 või 20 või 100 korda rikkamate klubidega, ja siis tal tekib tunne, et teda piisavalt kodumaal ei austata. Aga jah, me ei saa lõputult seepärast maksuseadusi väänata. Nende rahakoti probleem peab kuidagi teistmoodi olema lahendatud.

18:20 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Toomas Kivimägi, palun!

18:20 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kui küsid teisena, siis on juba risk korrata. Nii see paraku on. Ka mina tegelikult tunnustan, et see päris suur segadus, mis sportlastele stipendiumide ja palga maksmisel on olnud, saab suures osas likvideeritud tänu sellele eelnõule, mis meil täna laual on. Muudatused kindlasti on igati sobilikud, ma arvan, amatöörkлубidele, kes mängivad Eesti liigas või Eesti-Läti liigas või Eesti-Soome liigas – sellistes ühisliigades. Aga ilmselgelt jääb probleem püsima tippklubide jaoks, kes suuremate klubidega rahvusvahelisel areenil tõsiselt rinda pistavad. Ma isegi ei vaidle vastu sellele, et jõuda eesmärgini, mis siin eelnõus kirjas on, ka suurte klubide puhul. Aga kas te ei kaalunud

seda, et võiks olla mingi pikem üleminekuperiood? Näiteks et need toetused või stipendiumid peaksid vähenema tasemeni, mis siin eelnõus kirjas on, viie aasta jooksul, et järk-järgult see piir tuuakse allapoole? See annaks klubidele võimaluse selleks end ette valmistada. Ja kuidas on korraldatud stipendiumide maksmine näiteks Soome sportlastele? Kas te olete sellega kursis?

18:21 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh kahe küsimuse eest! Kõigepealt, klubidele on ettevalmistusaega siiski antud päris piisaval määral. Vaidlused nii Rapla klubiga kui põhimõtteliselt ilmselt ka Kalev/Cramoga, mis siin mõni aasta tagasi käisid, on olnud päris pikaajalised. Et sellekohane regulatsioon tuleb, oli pikemalt ette teada. Ma küsin nüüd vastu, kas me peame siis klubide võimaliku rahvusvahelises konkurentsis alarahastatuse lahendamiseks olema nõus sellega, et kõik professionaalsed sportlased, kes mängivad näiteks NBA-s või kuskil mujal, saavad meil stipendiumi. Tegelikult me astume päris suure sammu klubidele vastu. Me loome praegu tegelikult maksuvaba palga. Ma ei hakka siin välja mõtlema, kui suured need palgad võivad olla, aga jah, see tähendaks klubide eelarves alates järgmisest aastast päris olulist muutust. Selle probleemi peaks ikkagi lahendama toetustega, sponsorite abil, võib-olla mingil muul moel. Mis puutub üleminekuperioodi, siis see eelnõu on teil siin Riigikogus menetluses. Praegu on esimene lugemine. Kui Riigikogu arvab, et peaks olema mingi üleminekuperiood, siis printsiibis on see ju täiesti arutatav lahendus. Aga praegu valitsus ei ole üleminekuperioodi ette näinud, kuna väitlused stipendiumi olemuse üle on ikkagi juba aastaid käinud. Nüüd, palun väga vabandust, aga selliseid erisusi, nagu me oleme tööseadustikus sportlastele teinud, ma Soomes ei tea. Aga ega ma kõiki Soomes tehtud erisusi ei tea ka. Ent nad saavad palka. Minu teada allub see põhimõtteliselt sellises ametiühinguriigis ikkagi tööseadustikule palju selgemalt kui meil.

18:23 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kai Rimmel, palun!

18:23 Kai Rimmel

Aitäh, austatud koosoleku juhataja! Austatud minister! Milline on teie isiklik seisukoht? Kui sportlane saab aastaid riigipoolset toetust, siis aga jääb vahele dopinguga seotud faktiga või kahtlusega, kas ta ei peaks toetusraha ikkagi tagasi maksma? Kedagi ei saa ju vägisi kallutada dopinguga kasutamisele, ta peab seda ka ise tahtma ja nõus olema.

18:24 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Jah, põhimõtteliselt võib ütelda, et täiskasvanud inimese puhul on suhteliselt tõendamatu, et ta justkui vastu tahtmist dopingut tarvitas. Üldiselt on ta seda tahet väljendanud ja vastutab täie naha ja karvadega. Meie praegu oleme lähtunud sellest, et kui tipp sportlane on dopinguga vahele jäänud, siis tegelikult tema elu totaalselt muutub. See karistus on juba piisav ja ettepanekut tagantjärele stipendiume tagasi nõudma hakata me teinud ei ole. Me pole ette pannud määrata sportlasele täiendavaid karistusi, mis ületaksid ühe konkreetse juhtumi piire ja vaataks ka ette, nii et ta enam ei saa üldse spordivõistlustel osaleda. Seda me eelnõus ette pannud ei ole. Ma isiklikult mõtlen, et ta jääb ilma mingist osast oma aust – see on kindel. Ta saab selle asemele häbi. Kui tegu on preemiaga, näiteks aasta sportlase tiitliga seotud preemiaga või muu sellisega, siis seda karistust võiks tegelikult kaaluda. Kõigi stipendiumide ja kogu ära söödud toidu ja üldse laagrite eest raha tagasi nõudmist ma ei pea praegu esimese hooga mõttekaks.

18:26 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Aivar Kokk, palun!

18:26 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma tsiteerin siin viimaseid spordiudiseid. Rapla Korvpallikooli tegevjuht Jaak Karp kirjutab, et arvestades viimastel aastatel valitsenud segadust selles valdkonnas, ta hindab eelnõu pigem positiivselt. Mängijatele tekib ravikindlustus ja süsteem korrastub. See osa on väga hea. On teada, et eelnõu väljatöötamisel tehti statistikat, millest lõpuks piirmäärade kehtestamisel ka lähtuti. Jah, tõsi, see lahendabki suure enamiku klubide mured, kindlasti aga mitte nende omasid, kes

tahavad püüelda muu maailmaga konkureerimise poole. Ilmselt ei kõnele ma siinkohal ainult korvpallist. Sama on märkinud ka Kalev/Cramo omanikud: suure tõenäosusega on nii, et kui see eelnõu ilma muutmata seaduseks saab, siis nad sulgevad uksed. Kas sa oskad öelda, mis nende suurte klubide jaoks võrreldes praeguse olukorraga muutuks?

18:27 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Tõenäoliselt muutub see, et kui nad peavad iga aasta võitlema oma sponsorite ringi eest ja neil on eelarve, mida on raske kasvatada, ja samas nad on taustsüsteemis, kuhu kuuluvad nendest kümme või sada korda enam finantseeritud klubid – oleneb, kui kaugele nad on jõudnud –, siis tekib jõuetuse tunne. Isegi kui nad tõstavad oma taset, siis ikkagi klaaslagi on ees, sellepärast, et nad ei saa enam vägevaid ameeriklasi endale appi kutsuda. See võib niisugune tunne olla. Sest nende eelarvet tabab järgmisel aastal see muutus, et ma nüüd täpselt ei oska ütelda, aga kindlasti peaks seda paarkümmend protsenti kasvatama, et maksud ära maksta. Nad on ka praegu teadnud, et see pole päris aus stipendiumi maksmine, kui näiteks 7000 eurot kuus stipendiumit maksad, aga see on olnud vaidlusalune. Nüüd enam selle üle ei vaielda. Nüüd fikseeritakse asi seaduses konkreetset, määratakse ära. See tähendab, et neil on selleks, et jääda täpselt samasse mahtu samade sportlastega, vaja lisaraha leida. Ma klubi peale ei oska täpselt öelda, aga 10–20% on juurde vaja. Ja ega kõik kulud ei ole sportlastega seotud, üldse palkadega seotud. See tekitab neile peavalu.

Aga ma ütlen veel kord, et spordiringkonnad on selle ettepaneku heaks kiitnud. Jalgpalliliit on toetanud, korvpalliliit ja võrkpalliliit ei ole midagi halba ütelnud. Siin on kõlanud kahe klubi nimed, nemad vaidlesid riigiga juba enne ka. Jah, kindlasti nad on raskemas seisus, aga kahtlemata nad suudavad olukorraga kohaneda. Ja nad ei ole raskemas seisus kui teised, lihtsalt neil võib-olla ambitsioonid on olnud teised – ma ei oska öelda.

18:29 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kert Kingo, palun!

18:29 Kert Kingo

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Ma tahaksin veel natuke küsida dopingu kasutamise eest vastutuse kohta. Praegu on olnud selline olukord, et nende üksikute juhtumite puhul, kus tarvitamine on tuvastatud, on treener pandud vastutama. Ometigi endale nime ja reklaami riigile teeb sportlane oma tulemustega. Ma nüüd loen sellest seaduseelnõust näiteks sportlase stipendiumi kohta. Siin on väga selgelt välja toodud, et see on tulevikku suunatud toetus, mida makstakse spordiga seotud teadmiste või oskuste omandamise ning võimete arendamise soodustamiseks. Kui konkreetne sportlane otsustab selle asemel, et oma võimeid ausal teel arendada, tarvitada mingeid lisaaineid, siis kas ei oleks otstarbekas ikkagi panna see sportlane kuidagi vastutama oma otsuste ja nende tagajärgede eest? Ei saa ju piirduda ainult sellega, et ta on häbistatud. Tunnustuse on ta ju kätte saanud ka preemiana.

18:30 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh küsimuse eest! Ega see sport päris imedemaa ei ole, nii et rüüpad pudelist, ja kohe musklid kasvavad ja tulemused tulevad. Musklid võivad kasvada, aga tihti ainult näiliselt. Tippsportlased teevad trenni igal juhul. Teatud ajaks vormis oleku timmimine on üks osa tööst. Nii et kindlasti ei asenda nad selle süstimise või rüüppamisega oma treeningtegevust ja pingutavad ikkagi. Ma ütlen, et nad saavad karistuseks avaliku häbi, nende elu üldjuhul muutub. Ma ei oska seda protsenti öelda, aga suur osa nendest katkestab. Traagika on ka selles, et kui see toimub noores eas, siis neil ei ole alternatiivset tegevust. Nad on ju lõivu maksnud ka hariduse omandamisel. Nii et nad saavad karistada igal juhul. Ning nad on mingil perioodil raudselt pingutanud ja dopingu tarvitamine ei pruugi olla kogu selle aja jooksul toimunud. Nii nagu me mõnikord anname inimestele andeks, nii on ka praegu meie ettepanek anda andeks, mitte keerata asju tagasi. Siin on ju tõenäoliselt võimalik juriidiline võrdlus paljude muude valdkondadega ka. Kas me siis peaksime hakkama üle vaatama kõike, mis inimene seni on teinud: kus ta on käinud spordilaagris, mida treenerile maksnud, mida söönud. Kõik keeratakse nagu tagasi ja raha nõutakse sisse. Kui seda laiendada teistele valdkondadele ka, siis säärane trahvimine võib viia tupikusse, ütlemele, süsteem võib minna iga pidi umbe. Ma praegu piirduksin ikkagi sellega, sportlastelt tagantjärele stipendiume tagasi nõudma ei hakata.

18:32 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Toomas Kivimägi, palun!

18:32 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Tänapäeva moodne märksõna on kaasamine. Sellest samast märkuste tabelist ma leidsin nelja spordiorganisatsiooni nimed. Teiegi mainisite neid juba: korvpalliliit, kergejõustikuliit, jalgpalliliit ja Tartu spordiklubi. Kas see oligi see spordiorganisatsioonide ring, kellega te seda arutasite ja kooskõlastasite? Näiteks ei näinud ma Eesti Olümpiakomitee seisukohta. Kas nad ei pidanud vajalikuks oma arvamust öelda või te ei küsinud seda? Ja teiseks: milline on selle eelnõu mõju riigieelarvele? Kui palju te loodate saada täiendavat maksutulu? Kui ma ei eksi, siis te mainisite, kui palju on neid sportlasi, kes n-ö ei mahu selle eelnõu raamesse. Võib-olla ma eksin, aga minu arust te ühe numbri ütlesite. Kui suur see täiendav oodatav tulu riigieelarves on? Ja sellega seoses on ka ettepanek: kas ei oleks mõistlik esimesel paaril-kolmel aastal suunata see tulu tagasi tippklubidele, et anda neile n-ö üleminekuaega?

18:33 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Ma võin eksida, aga ma pigem arvan, et seda tuluna riigieelarvesse küll arvestatud ei ole. Me räägime ikkagi mingist piiratud ringist inimestest ja seda niimoodi täiendava tuluna võtta ei saa. Ütleme, tulu saamine ei ole selle seadusmuudatuse eesmärk ja seletuskirjas pole öeldud, kui suure konkreetse summaga on arvestatud. Seda ei ole.

Olümpiakomitee ühendab klubisid, tegeleb nendega. Kokkulepe on selline, et olümpiakomitee toetab eelnõu. Muidugi on ta kogu aeg kaasatud olnud erinevatesse inforingidesse ja eelnõu väljatöötamise. Aga kokkulepe on selline, et olümpiakomitee ei ole selle eelnõu puhul klubidega suhtlemisel vahendaja. Klubidega suheldakse otse, et klubid saaksid paremini kaasatud. Vastutab ikkagi ju ministeerium selle asja eest. Kergejõustikuliit on oma arvamuse avaldanud ja on teinud ettepanekuid või jäänud neutraalseks. Üldiselt oli eelnõu kõigile saadetud, vastulauseid ei ole öeldud, nii et ikkagi on poolt ka alaliidud.

Ma kasutan praegu võimalust, et tunnustada meie sportlasi ja klubisid, ka neid klubisid, kes on oma perspektiive seades vastu vaieldud. Kalev/Cramo on meile valmistanud palju rõõmu ja kindlasti nõuab nii kõrgele tasemele tõusmine ka palju raha. Nii et tunnustus igal juhul. Samas tuletan meelde, et mingit korda praeguses suhtelises korratuses me pidime taotlema, ja siin on leitud kompromissvariant. Põhimõtteliselt me loome, nagu ma ütlesin, ühele tegevusvaldkonnale maksuparadiisi. Me oleme valmis valitsusena kaitsma seda, et võimaldada seda ka teistele valdkondadele, kes võivad samamoodi seda küsida, kuna tegutsevad rahvusvahelise konkurentsi tingimustes. Ma mõtlen muusikuid ja teadlasi. Aga esialgu on langetatud selline otsus. Ja see on tegelikult juba kompromiss. Kui seda pannakse tähele, siis minu arvates ollakse ka valmis muutuma ja klubid saavad mingi aja jooksul uue olukorraga kohaneda.

18:36 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Tõnis Mölder, palun!

18:36 Tõnis Mölder

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Ma küsin uuesti Toomas Kivimäe esitatud küsimuse. Kas te oskate öelda seda numbrit? Ma saan aru, et Maksu- ja Tolliameti statistika järgi 2018. aastal sai alla selle piirmäära 80% ja üle selle 20%. Aga kui palju meil numbriliselt on neid persoone või sportlasi, kes said üle selle piirmäära? Teine küsimus on see, kuidas te siis julgustate neid korvpalliklubisid, jalgpalliklubisid ja võrkpalliklubisid, kes peaksid järgmistel aastatel oma eelarvet ca 20% või 30% suurendama, et uue seaduse nõuetega toime tulla. Andke neile mõni nipp, kuidas oma eelarvet kasvatada. On teil mõni hea nipp varuks?

18:37 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Seletuskirja kohaselt on neid, kes said stipendiumi üle kõnealuse määra, veidi alla 200. Minul rohkem andmeid ei ole. Me võime katsuda seda täpsustada. Ministeeriumi ametnikud kuulevad mind praegu. Nad võivad selle memo koostada ja teile saata, kui on midagi lisaks öelda. Aga praegu ma

täpsemalt ei oska seda ütelda.

Jällegi, minu arvates kompromiss seisneb selles, et kõik saavad aru, et olukord oli vaja lahendada. Nüüd on mingites reeglites kokku lepitud ja loodud erisus, just austamaks professionaalse spordi valdkonda. Neil on võimalik teatud määra ulatuses maksuvabalt toimetada. Kas see määr on piisav, sellesse kindlasti inimesed suhtuvad erinevalt. Spordi rahastamine üldiselt, omavalitsuste tugi, sponsorite kaasamine, võib-olla kaudseltselt ka metseenluse ja sponsorluse maksu soodustamine võib olla üks võimalus, mis annab klubidele võimaluse rohkem kaasata sponsoreid. Aga need võiks olla legaalsed, maksupoliitilised sammud. Veel mingit erirühma, kuhu kuuluksid klubid, kelle puhul kehtiks mingi eri maksusüsteem, minu arvates riik looma ei peaks hakkama.

18:39 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Aivar Kokk, palun!

18:39 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! See spordiregister ja andmekogu ja selle pidamine – kui sa loed neid ridasid, siis näed, et siin on igasugu huvitavaid asju, mida hakatakse kokku korjama. Mis on kogu selle asja mõte? Ma saan aru, et mingil osal on vaja saada informatsiooni, mis ja kus on. Ma ei leia enam seda kohta üles, aga siin olid isegi sees klubi kulud ja tulud. Ettevõtte ja organisatsiooni need andmed peaksid tulema maksuametist automaatselt sisse. Me oleme ju kokku leppinud, et kaks korda ühte ja sama asja küsida ei tohi. Kas see andmekogu ja ülejäänud registrid on ühendatavad?

18:40 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Kindlasti oleks normaalne need ühendada. Ma kinnitan, et ma olen kogu aeg olnud seda meelt, et andmed peavad olema ristkasutuses või, ütleme siis, risttäituvuses. Andmeid tuleks anda ainult üks kord ja pärast seda tuleks saada neid kasutada. Miks neid kogutakse? Sest sellest sõltuvad toetused ja kontroll hea juhtimistava üle, millest klubid peaksid juhinduma. Neil on ikkagi ka suur ühiskondlik vastutus. Selleks kogutakse neid andmeid. Igat andmeringi ma eraldi praegu siin kaitsma ei hakka, nendega tuleb eraldi tegeleda. Eks ma ise arvan ka, et mõnikord kogutakse andmeid liiga palju, aga see ei ole see koht. Sellega me ei muuda spordiregistris oluliselt midagi, see toimib juba praegu. Selle seadusega me loome sinna uue alamandmekogu.

18:41 Esimees Henn Põlluaas

Indrek Saar, palun!

18:41 Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud minister, kõigepealt palju õnne! On kindlasti olnud suur töö veenda muu hulgas Rahandusministeeriumi, et selle seaduseelnõuga võiks jõuda Riigikokku. Tunnustan teid selle töö eest! Aga sa mainisid oma vastuses Tõnis Möldrile ka seda, et võiks ka mõelda selle peale, kuidas leida rohkem sponsoreid ja metseene spordi toetamiseks. Üks võimalus, millest on palju aastaid räägitud, aga mis on põrkunud Rahandusministeeriumi järjekindlale vastuseisule, on kultuurkapitalile tehtud annetuste vabastamine tulumaksust. Kas teil on selle protsessi raames või mingil muul põhjusel olnud mingit edulootust, et me ükspäev võiksime jõuda selleni, et selged annetused kultuurkapitalile ja sealt omakorda spordile, aga ka laiemalt kultuurivaldkonda, võiksid saada tulumaksuvabastuse?

18:42 Kultuuriminister Tõnis Lukas

Aitäh! Niisuguste maksuvabastuste ja maksuerisuste teema on meie sõbralikus vabariigis olnud suhteliselt tundlik teema. Praegu on kokku lepitud, et me tegeleme võimalike soodusgruppide väljaselgitamisega. Käib kultuuritöötajate maksusoodustuste või sotsiaalsete garantiide süsteemi ja võimalike käibemaksumuudatuste väljatöötamine. Ma lähen nüüd küll sporditeema piiridest välja, aga kultuurkapital ongi laiem teema – ma ei hakka kõiki neid alateemasid siin praegu nimetama. Ühesõnaga, võimalike erisuste teema peab kokku võtma niimoodi, et märtsis-aprillis oleks enam-vähem selge, millega see valitsus läheb edasi, millega mitte. Ja tõesti, kultuuri spondeerimise maksusoodustus oleks üks Kultuuriministeeriumi ettepanek, millega edasi minna. Mil määral, see on ka natuke rahanduspoliitiline küsimus, aga kindlasti võiks seda teha.

Samas, kui nüüd selle teema juurde naasta, siis selle teema puhul oleks meil nagu mitte just vastupidine, aga teises suunas minek. Me ju tahame tippspordi anda hoopis EOK kureerida ja kultuurkapitali jätta tervise- ja rahvaspordi peale. Aga ka seda võib loomulikult spondeerida, ka see võiks olla maksuvaba. Ühesõnaga, maksuvabastused võiksid olla nendes valdkondades, kuhu see aitab täiendavat raha juurde tuua ja seega ka ühiskonna rikkust tegelikult suurendada. Aga aitäh! Seda seadust on ka enne minu aega välja töötatud. See on nüüd viimane vint, mis meil siin on.

18:44 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, härra minister! Rohkem küsimusi ei ole. Järgmisena palun kõnepulti kultuurikomisjoni esindajana Kristina Šmigun-Vähi!

18:44 Kristina Šmigun-Vähi

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! 14. novembril arutati kultuurikomisjonis eelnõu 105. Eelnõu käisid tutvustamas kultuuriminister Tõnis Lukas, ministeeriumi spordiosakonna nõunik Margus Klaan ja õigusnõunik Siiri Pelisaar. Ma vaatan teile praegu otsa ja kinnitan, et ma ei hakka protokollilt otsast lõpuni ette lugema. Täpselt seda, mida täna, ja veel põhjalikumalt rääkis kultuuriminister ka komisjonis, selgitades, mida eelnõu endast kujutab. Aga kui lubate, siis ma annan lühikese ülevaate sellest, mida kultuurikomisjoni liikmed küsisid.

Küsimusi täpsustavalt, mis erinevus on stipendiumil ja sportlasetoetusel. Saime teada, et sportlasele võib maksta kas stipendiumi või toetust, mõlemat korraga maksta ei saa. Toetuse eelduseks on leping, mille puhul on makstud maksud vähemalt miinimumpalga ulatuses. Küsimuse tekitas mõiste "iseseisva otsustuspädevusega töötaja". Seda selgitati hästi põhjalikult, aga ma ütlen teile oma sõnadega, et see inimene on vaba otsustama oma töötaja üle. Eelkõige on see mõeldud kohalduma individuaalsportlaste puhul. Me tundsi huvi veel selle vastu, kas see eelnõu toob juurde bürokraatiat seoses riikliku kontaktpunkti loomisega. Härra minister ütles, et eelnõu eesmärk pole tekitada juurde uusi organeid ning täiendavat ressursivajadust ei ole oodata. Me küsisime ka, kas spordiregistrid on juba valmis ja toimivad. Vastuseks saime, et andmebaas on olemas ning praegu tõstetakse seda ringi, muutes selle eraõiguslikust andmebaasist avalik-õiguslikuks andmebaasiks. Lisakulutusi ka sellega ei kaasne. Veel puudutati huvigruppide kaasamist. Saime teada, et kaasatud on kümme suuremat noortega tegelevat spordiklubi ning Eesti Olümpiakomitee koos oma 107 liikmega.

Lõpuks otsustati konsensuslikult teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Aitäh!

18:47 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh ettekandjale! Teile on ka küsimusi. Kai Rimmel, palun!

18:47 Kai Rimmel

Suur tänu, hea koosoleku juhataja! Hea ettekandja! Meil on mitmed noorsportlased juunioride klassis tulnud isegi Euroopa meistriks ja võitnud karikaetappe, täiskasvanute klassi jõudnult nende head tulemused kuidagi kaovad. Mis te arvate, milles on probleem? Miks neil täiskasvanute klassis enam tulemusi ei tule?

18:48 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, väga hea küsimus! Pean tõdema, et kultuurikomisjonis me seda teemat ei arutanud. Ma ei tea, kas mul on õigus siin vaid ennast esindada ja oma arvamust avaldada. Mis mulle selle peale öeldaks?

18:48 Esimees Henn Põlluaas

On ikka õigus. See on huvitav teema kõigile.

18:48 Kristina Šmigun-Vähi

See on jah säärane keeruline teema. Vanemana tekib palju erinevaid huvisid, tihti on ka vanemate surve, et tuleb rohkem haridusele pühenduda. On hästi palju erinevaid asju, mis võivad olla takistuseks.

18:49 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Merry Aart, palun!

18:49 Merry Aart

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Mulle läks väga hinge teie hästi emotsionaalne sõnavõtt meie ees eelmises küsimuses. Mulle on jäänud mulje, et te olete hästi suure empaatiavõimega, teile on omane sage kahjutunde tundmine, te olete mures laste vähese liikumise pärast. Olen sada protsenti sellega nõus. Te olete küll öelnud, et te tulite Riigikogusse kaitsma oma mehe ärihuvisid, aga minu küsimus on selline. Kas te olete ka mõelnud selle peale, kuidas teie isiklikult saaksite laste liikumisprobleemi lahendamise heaks midagi ära teha? Küsin seda täiesti ilma igasuguse õeluseteta. Teie isiklik eeskuju on ju fantastiliselt hea baas.

18:49 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh küsimuse eest! See on väga hea küsimus. Kõigepealt teen täpsustuse, et see oma mehe ärihuvide kaitsmine ei vasta tõele. Tegelikult minu eesmärk, miks ma siia tulin, ongi püüda teha midagi laste ja noorte liikumise huvides. See on vist esimene kord, kui Riigikokku on sellise motiiviga tulnud. Mul on südamest hästi hea meel, et te tunnustasite minu etteastet ja ma sain tõesti täna julgustust, et ma olen õigel teel. Ja tegelikult mitte mina üksi – üksi ma ei tee mitte midagi. Kõik 101, kes me siin oleme, me peame looma tingimused, et meie noored oleksid terved. Aitäh teile!

18:50 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Andres Metsoja, palun!

18:50 Andres Metsoja

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kas te selle eelnõu kontekstis arutasite ka seda kurioosumit, millele kehalise kasvatuse õpetajad on viidanud isikuandmete kaitse seadusest tulenevalt? Konkurentsiväljatoomine spordis võiks nagu võtta uue kuju. Põhimõtteliselt justkui ei tohi edetabelisse kirjutada muud kui esimest, teist ja kolmandat kohta või kui kirjutatakse muudki, siis teatud kohad jäetakse tühjaks, nime taga olla ei tohi. Kas see teema oli arutelul ja kui polnud, siis milline on teie arusaam selles küsimuses? Kuidas me siis üldse midagi möödame ja kuidas me eeskujusid kujundame?

18:51 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh teile küsimuse eest, ka see on väga hea küsimus! Komisjonis me seda ei arutanud. Aga kui lubatakse, siis ütlen jälle oma seisukoha. Ma tean, et andmetesse saab alati märkida – ma pean silmas täiskasvanud harrastajate sporti –, kas soovitakse oma andmed avaldada. Toon näite: Tartu maratonil käijad teevad enne maratoni väikese linnukese vastavasse kasti: kas soovitakse, et nende andmed avalikustatakse, või mitte.

18:52 Esimees Henn Põlluaas

Raivo Tamm, palun!

18:52 Raivo Tamm

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud ettekandja! Mulle jäid kõrva kaks küsimust ministrile seoses dopinguga vahele jäänud sportlastelt kõikvõimalike toetuste ja stipendiumide tagasinõudmisega. Küsiksin teie arvamust selles küsimuses. Vahest on seda ka komisjonis arutatud? Kas peaks tagasi nõudma kõik varasemad toetused ja stipendiumid?

18:52 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh küsimuse eest! Järjekordselt väga hea küsimus. Seda komisjonis ei arutatud. Ma tegelikult jääksin ühele arvamusele kultuuriministriga. Samas võiks mõelda, et kui seda teha, siis kuidas oleks õiglane seda teha.

18:53 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Nüüd on võimalus avada läbirääkimised. Kas fraktsioonide esindajatel on kõnesoovi? Tundub, et ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 105 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 18. detsembri kell 17. Aitüma!

---

18. 18:54 Kogumispensionide seaduse, tulumaksuseaduse ja väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (91 SE) esimene lugemine

18:54 Esimees Henn Põlluaas

Ja nüüd läheme tänase päevakorra viimase punkti juurde, milleks on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kogumispensionide seaduse, tulumaksuseaduse ja väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 91 esimene lugemine. Palun kõnepulti algatajate nimel esinema Riigikogu liikme härra Andres Suti!

18:54 Andres Sutt

Hea juhataja! Head kolleegid! Mul on väga hea meel ja suur au sellel nädalal teist korda siin auväärses kõnetoolis rääkida pensionisüsteemi teemal. Nagu ma esmaspäeval ütlesin: pensionisüsteemi reform on selle Riigikogu koosseisu kõige olulisem või vähemalt üks kõige olulisemaid valikuid ja teemasid, mida me siin arutame. Ja seepärast on hästi oluline, et me vaataksime otsa pensionisüsteemile kui tervikule ega keskenduks ainult üksikutele detailidele.

Mis on meie eelnõu eesmärk? Meie eelnõul, mille me koos sotsiaaldemokraatidega oleme esitanud, on hästi lihtne eesmärk. Me soovime sellega parandada nii praeguste kui tulevaste pensionäride heaolu. Me soovime, et pensionisüsteem oleks jätkusuutlik ehk võtaks arvesse rahvastiku vananemisest tulenevaid väljakutseid. Ja need on väga olulised asjad. Lisan siia juurde, et on ühepalju tähtis, et me räägime ka põlvkondadevahelisest õiglusest: praegused ja tulevased pensionärid peaksid olema võrdselt koheldud.

Meie eelnõu kohane seadus teeb Eesti pensionisüsteemi paremaks. Ta ei lammuta seda, vaid käsitleb kitsaskohti, mis praeguses süsteemis on. Mitte ükski pensionisüsteem ei ole kunagi valmis, alati on midagi, mida saab paremaks teha. Tahan praegu lihtsalt teile meelde tuletada, et on väga palju rahvusvahelisi hinnanguid, mis tunnustavad Eesti pensionisüsteemi sellisel kujul, nagu see on. Kindlasti ei ole meie eelnõus mitte ühtegi punkti või elementi, mis peaks silmas lühiajalist kasu. Meie ainuke eesmärk on, et süsteem saaks paremaks. Ja süsteem saab vananeva rahvastiku korral paremaks ainult siis, kui me säilitame kohustusliku kogumispensionid. Me ei soovi tuua ohvriks teise sambasse kogunenud sääste, selleks et täita lühikeseks ajaks riigikassat ja anda katteta pensionilubadusi, justkui saaks selle abil pensioneid tõsta.

Samamoodi oluline on see, et me säilitame kindlustunde ja usalduse, mis 17 aasta jooksul seda pensionisüsteemi kasutades on loodud. Halvim, mida me saame riigina teha, on murendada usaldust kodanike silmis. Kohustused, mis riik on kunagi võtnud, võidakse nagu igal suvalisel ajahetkel tagasi võtta. Ma arvan, et Eesti rahvas, meie valijad, ei ole meile kunagi sellist mandaati andnud.

Aga nüüd täpsemalt sellest, mida me oma eelnõuga soovime lahendada. Praeguses pensionisüsteemis on kolm suurt kitsaskohta. Neist esimene, ja see on ehk ka kõige teravam probleem, puudutab teise samba jäika väljamaksete süsteemi. Selle me tahame muuta vabamaks ja paindlikumaks. Teine, samamoodi suur puudus on teise ja kolmanda samba väljamaksete maksustamine. Me soovime taastada seda regulatsiooni algsel kujul ehk see, mida kunagi on inimestele lubatud, kehtiks ka edaspidi. Kolmas eesmärk võib tunduda väikese asjana, aga minu arvates on sellel tegelikult väga suur kaal. Usun, et sellel probleemil on väga oluline roll selles, miks meil see arutelu pensioniteemadel on olnud suurel määral emotsionaalne, usupõhine. Nimelt, me soovime kõvasti parandada inimeste informeeritust sellest, millised on nende pensioniga seotud õigused, näiteks millised on pensioni väljamaksmise võimalused.

Meie eelnõu kohaselt saavad inimesed valikuvabaduse, kuidas kogutud pensionivara pensioneas kasutada. Väljamaksete jäikus on selgelt kõige suurem mure, mida inimesed on viimasel ajal väljendanud. Jah, me oleme rääkinud nii praegu kui ka varem samuti tootlikkusest, kõrgetest tasudest, investeerimispiirangutest. Need kõik on seadusandluse tasandil juba lahendatud. Need sai lahendatud eelmise Riigikogu koosseisu ajal, kui võeti vastu eelmise aasta parim seadus. Nii et seda süsteemi on juba parandatud, aga ma arvan, et me peame seda ka edaspidi parandama.

Praegu on väljamaksete puhul võimalik ainult kindlustusleping ja selle üle on inimesed väljendanud palju pahameelt. Kindlustusseltsid võtavad ära liiga palju raha, nii et see mure on igati õigustatud. Ma arvan, et palju annab tunda ka vähene informeeritus, ja selle tõttu me pakume välja, et lisaks

kindlustuslepingule saab inimene edaspidi valida ka fondipensioni, ühekordse osalise või täieliku väljamakse vahel. Neid valikuid võiks saada ka omavahel kombineerida ehk me anname päriselt inimestele vabaduse. Samamoodi oleme ette näinud, et erandkorras on võimalik teise samba raha enne pensioniiga kasutusele võtta, kui inimesel on tekkinud täielik töövõimetus, kui inimene on jäänud töötuks eelpensionieas või kui inimest on tabanud raske haigus ja ta soovib seda raha kasutada selle haiguse raviks. Kõik väga inimlikud põhjused.

Veidi ka maksustamisest. Me soovime, et maksustamisperioodi tulust arvatakse välja kõik kolmanda samba väljamaksed ning teise samba väljamaksed, mis on kas eluaegsed, tähtajatud või enam kui 15-aastase tähtajaga. Praegu lähevad need maksed täies ulatuses maksustatava tulu arvestusse. Ja kes selle tõttu kõige rohkem kaotab? Kaotavad need inimesed, kes teenivad keskmist sissetulekut: keskklass ehk siis inimesed, kelle kuu keskmine sissetulek jääb 1200 ja 2100 euro vahele. Kui nemad otsustavad oma raha välja võtta, siis see tuluvahemik saab maksustatud 31%-ga. Ei ole mõistlik. Raha, mis on kogutud pensioniks, peaks olema pensionieas paremini kasutatav.

Viimane suurem muudatus, mille me ette paneme, on anda Pensionikeskusele ülesanne, et inimesel oleks lihtsal ja arusaadaval moel kättesaadav ülevaade tema kogunenud pensioniga seotud õigustest ja valikuvõimalustest. Inimene peab teadma kõikidesse pensionisammastesse kogutud õiguste ja varade suurust, seda, milline on olnud tootlus eri perioodidel ning võrrelduna valitud fondide vastava tuluindeksiga, kui suur on olnud tasutud haldustasu, millised on väljamaksete võimalused ja milline on pensioniprognos. Vahest keegi teist on proovinud otsida seda ühte kohta, kust te saate teada, millised on teie pensioniõigused tänase seisuga ja millised need võiksid teatud eelduste puhul olla 10, 15, 20 aasta pärast. Mina olen otsinud, aga ei ole sellist ühte kohta leidnud, ja ma arvan, et teie ka ei ole. Tuleb otsida erinevatest registritest, tuleb kombineerida, tuleb ise Exceli tabelis rehkendusi teha. Ma arvan, et inimesed ei peaks sellega tegelema. Riigil on see võimekus olemas, anname Pensionikeskusele ülesande ja las nad teevad selle töö ära.

See eelnõu seisab praeguste ja tulevaste pensionäride eest. See seisab selle eest, et tegelikult ka Eesti majandus saaks parimal moel rahastatud, sest pensionifondid on järjest enam tähtsad rahastuse pakkujad Eesti ettevõtjatele. Olukord on hästi palju muutunud võrreldes viie või kümne aasta taguse ajaga, mil fondide roll majanduses oli märksa väiksem. Miks see on oluline? See on oluline väga lihtsal põhjusel. Esimese samba indekseerimine sõltub sellest, millised on Eestis töökohad, milline on Eestis palgakasv. Kui me tahame tekitada kõrgepalgalisi töökohti, siis see tähendab rohkem investeringuid, ja kui me tahame rohkem investeringuid, siis keegi peab neid rahastama. Ja nagu ma ütlesin, pensionifondidel on selles oluline roll.

Selle pensionidebatiga seoses on viimasel ajal tehtud hästi-hästi palju analüüse. Väga lugupeetud institutsioonid on esitanud oma arvamusi – me rääkisime siin Eesti Pangast, me rääkisime Riigikontrollist, rääkisime Arenguseire Keskusest, rääkisime Praxisest, rääkisime Eesti teadlastest, oleme rääkinud ka rahvusvahelistest organisatsioonidest, nagu Rahvusvaheline Valuutafond ja OECD. Nad kõik on väga üheselt väljendanud seisukohta, et Eesti pensionisüsteem kolme samba kujul on mõistlik lahendus. Nii et teeme selle süsteemi paremaks! Ma väga loodan, et teil kõigil saab olema võimalus toetada ühte head eelnõu, mis teeb Eesti inimeste elu paremaks täna, homme ja ka kaugemas tulevikus. Aitäh!

19:06 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Ettekandjale on ka küsimusi. Kristen Michal, palun!

19:06 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olen teiega nõus, tegemist on ilmselgelt väga hea eelnõuga – pole kahtlust. Aga küsin sellist asja. Mõni päev tagasi jäi mulle kõrva rahandusministri arvamus, et pole eriti tähtis, mis on viie või kümne aasta pärast, et üldiselt inimesed ei peaks selle pärast nii palju muretsema. Mina jälle arvan vastupidi, et ka võib-olla alla ootuste tootluse puhul ei ole lahendus kogumata jätmine. Ma ei küsi, mille poolest need eelnõud vastanduvad, vaid küsin, mis võiks sinu arvates olla selle eelnõu ja valitsuse vandalismiakti positiivne ühisosa.

19:07 Andres Sutt

Ühisosa, kui otsida, siis kindlasti leiab. Nii nagu me siin ka valitsuse eelnõu arutades rääkisime, näiteks väljamaksete osas, kui pensioniiga on saabunud. Neid mõtteid oli ju ka valitsuse eelnõus. Ja ma arvan

ka, et ei ole ju halb, kui on võimalus kasutada täiendavaid investeerimisvõimalusi. Tõsi, võrreldes praeguse olukorraga see midagi uut juurde ei anna. Nii et kui valitsuse eelnõust võtta ära see tükk, mis lammutab teise samba, siis ma arvan, et me võiksime ühe toreda asja kokku saada.

19:08 Esimees Henn Põlluaas

Jürgen Ligi, palun!

19:08 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra Sutt! Kolleeg küll küsis pool mu küsimust ära, aga ma poole oma ajast ikka kulutan ära. Kui nimekirjas viimane olev Marika Tuus-Laul küsib, siis talle tasub kolm korda vastata. On juba teada, mida ta küsib, aga äkki siis jääb meelde – ta on seda mitu aastat rääkinud. Minu küsimus on: kui rääkida kahe eelnõu ühisosast, kuidas sa hindaksid valitsuse eelnõu seletuskirja? Kumba eelnõu valitsuse seletuskiri toetab rohkem? Ma mõtlen sisu poolest, eesmägi poolest, mõjuanalüüside poolest. Kas see toetab rohkem meie eelnõu või valitsuse enda eelnõu? Ja põhjendus ka, palun!

19:09 Andres Sutt

Härra Ligi! Mulle meeldivad sinu küsimused, isegi siis, kui sa neid minu käest küsid. Jah, kui mina lugesin valitsuse eelnõu ja selle seletuskirja – olen seda õige mitu korda lugenud –, siis nägin, et tegelikult see toetab kohustusliku kogumise jätkamist. Seal ei ole mitte ühtegi näidet, mis tõestaks, et teine samm on sellisel kujul, nagu ta on 17 aasta jooksul olnud, Eesti pensionärid vaesemaks teinud. Nii et kindlasti me saame leida ühisosa, selles ei ole kahtlust. Ja head kolleegid koalitsiooni poole pealt on ju mõista andnud, et me võiksime asja sisuliselt arutada. Nii et valitsuse eelnõu seletuskirjas on palju häid asju. Seal on analüüs, mis on väärt lugemist. Eriti meeldib mulle tabel nr 4 leheküljel 96. See on üks hea tabel, aus tabel inimeste jaoks.

19:10 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

19:10 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja, ma tänan väga sellise asjaliku eelnõu tutvustuse eest! Jürgen ja Kristen küsisid ühisosa kohta, mina aga tahan just välja tuua erinevuse. Kui esmaspäeval seda teist ja pealiskaudsel vaatamisel justkui väga sarnast eelnõu tutvustati, siis rahandusminister rõhutas, et meil ei ole mõtet vaadata kaugemasse tulevikku – see on spekulatsioon. Me ei tea midagi, me ei oska midagi öelda ja meil ei ole vaja seda teha. Noh, vaatame, mis saab täna-homme. Sina oma ettekandes tõid väga ilusti välja, et me ei saa vastutustundlikult riiki juhtida, pidades silmas ainult tänast ja homset. Me peame mõtlema ka sellele, kuidas on lood põlvkondadevahelise võrdsusega, kuidas me tulevikus täidame oma kohutusi. Kumb eelnõu sinu arvates aitab paremini täita Eesti põhiseaduses sätestatud ülesandeid: kas esmaspäeval tutvustatud eelnõu või täna tutvustatud eelnõu?

19:11 Andres Sutt

Riina, pean sulle vastama enam-vähem samamoodi, kui ma Jürgenile vastasin. Eesti riigil on kohustus tagada oma inimestele mõistlik äraelamine pensionipõlves. Kui me usume fakte, kui me vaatame tõele näkku ja teame, et meie rahvastik vananeb, siis on selge, et ilma kogumispensionita ei ole võimalik edasi minna. Ma võib-olla lisan siia juurde, kas me peaksime olema uhked selle üle, et meil keskmine netopension moodustab võrreldes keskmise netopalgaga natuke üle 41%? Ma arvan, et me ei peaks selle üle uhked olema. Ja miks? Sest see on tegelikult see alumine äär, alumine ots. Ma arvan, et meie ambitsioon peaks olema palju suurem. Aga kui me tahame seda suuremat ambitsiooni ellu viia, kui me tahame, et meie pensionid võrreldes keskmise palgaga oleksid sarnased nendega, mis on Soomes, Rootsis, Taanis ja Hollandis, siis vaatame, mis need riigid teinud on, kuidas nad on selle saavutanud. Loomulikult, meil on 50 aastat okupatsioonitaaka ja see on meid palju tagasi lükanud. Aga me oleme sellest vahest juba päris palju katnud. Kõikidel nendel edukatel riikidel on üks ühine joon: neil on kogumispension. Nende pensionifondide summad moodustavad võrreldes SKT-ga kordades rohkem kui meil. Nii et laseme sellel üldrahvalikul rikkusel kasvada ja jätkusuutlikkusel püsida. Laseme sellel üldrahvalikul rikkusel kasvada, ja meil ei ole vaja, silmad maas, kunagi oma lastele öelda, et kuulge, olge

head, aidake mind. Esiteks on see ebamugav palve selle esitajale ja teiseks ebamugav vastus lastele. Ehk lihtsustatult öeldes: mida mina sooviksin vanaisana? Veel see aeg käes ei ole, aga üks ühel hetkel see tuleb. Kas ma sooviksin seda, et ma saan oma lapselapsele teha kingituse ja võib-olla talle mingisuguse reisi jaoks taskuraha anda või isegi reisi kinni maksta, või ma tahaksin minna oma lapselapse juurde ja ütelda, et kuule, mul ei ole raha, kas sa saaksid mind aidata? Mina eelistan seda esimest varianti. Ja ma usun, et kõik, kes siin saalis on, ja ka kõik, kes väljapool saali on, eelistavad seda esimest varianti.

19:14 Esimees Henn Põlluaas

Marika Tuus-Laul, palun!

19:14 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea ettekandja! Ma teen siis Jürgen Ligile veel korra rõõmu ja küsin. Te räägite põlvkondadevahelisest õiglusest ja solidaarsusest. Tegelikult te räägite seda, et me justkui lõhume süsteemi, mis on tulevikuks mõeldud praegustele noortele ehk tulevastele pensionäridele. Aga kas te olete mõelnud ka sellele, et just nimelt seda tulevaste pensionäride raha on aastaid ära võetud eilsetelt ja tänaastelt pensionäridelt? See 4% sotsiaalmaksust, mis on aastaid laekunud teise sambasse, ongi võetud praeguste pensionäride taskust, selle võrra on praeguste pensionäride pension väiksem. Kus on siin see põlvkondade solidaarsus. Ja ma ei saa ikkagi sellest vanaisast aru. Kas tõesti lapselaps tahab, et tema vanaisa tasku arvel kogutakse talle pensioni? Mina ei usu seda.

19:15 Andres Sutt

Ma hakkan lõpust pihta. Võib-olla ma ei väljendanud ennast selgelt. Kindlasti ma ei mõelnud seda, et lapselapsele minu pensionirahast makstakse. Ma ikka mõtlesin seda, et ma panen ise tööaja jooksul nii palju kõrvale, et mul oleks kunagi võimalik ka lapselast rõõmustada ja teda toetada. Aga seda küsimust, mis te küsisite, ma olen enne ka kuulnud. Mitte teie käest, aga see on läbi jooksnud erinevates debattides. Ja mina ütlen, et see on üks suur müüt. Esimese samba pensioni suurus sõltub pensioni indekseerimise valemist, mis omakorda sõltub sellest, kui palju laekub sotsiaalmaksu ja kui suur on olnud hinnatõus. See, kui palju inimesi on liitunud teise sambaga, ei mõjuta mitte kuidagi seda, kui suur on esimesest sambast väljamakstav pension. Ma ütleks isegi vastupidi: see, et inimesed on liitunud teise sambaga, on võimaldanud Eesti pensionifondidel investeerida üle 600 miljoni Eesti majandusse, mis on võimaldanud luua siin täiendavaid töökohti. Ja see omakorda on tähendanud enamat sotsiaalmaksu laekumist ja seega ka suuremaid pensioneid esimeses sambas. Ma arvan, et see on väga õiglane ja väga mõistlik. Aga loomulikult me peame seisma selle põlvkonna eest, kellel ei olnud omal ajal võimalust teise sambasse koguda. Sellega ma olen väga nõus.

19:17 Esimees Henn Põlluaas

Jürgen Ligi, palun!

19:17 Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tea, miks Henn Põlluaas pead raputab. Talle vist käib see teema täiesti üle jõu. Aga ma küsin ühe matemaatikatehte kohta, millega meid rabas komisjonis, kui sind kohal ei olnud, rahandusminister. Ta väitis, et ilma teise sambata on pensionid sajandi keskel 30% kõrgemad. Ja põhjendus oli tema jaoks see, et nii kaua on sambasse sissemaksed suuremad kui sealt väljamaksed. Kas sina saad sellest loogikast aru? See oli, noh, nii kaval väide, et sa vist ka hakkad pead raputama.

19:18 Andres Sutt

Jah, ma ei olnud sellel koosolekul. Ja kui ma nüüd sind kuulasin, siis ma sellest loogikast ka nagu hästi aru ei saanud. Võib-olla peab rahandusministri käest üle küsima, mida ta täpselt mõtles. Aga ma olen sel teemal teinud analüüsi ja muid materjale lugenud, ükski selline analüüs ei ole mulle kätte juhtunud. Kui selline kuskil olemas on, siis ma hea meelega sellega tutvun. Ja siis saab edasi rääkida.

19:19 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Ma loodan, et Jürgen Ligi näitab meile edaspidi eeskju, kuidas siin kaheksa tundi soolasambana liikumatult olla. Nii et palun! Aga järgmisena palun küsimuse esitada Annely Akkermannil!

19:19 Annely Akkermann

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Suur tänu, austatud ettekandja, põneva ettekande eest! Mina olen vabatahtlikult liitunud pensionifondiga ja ma olen täiesti rahul, sest minu pensionikontol on tänaseks intressi sama palju, kui ma olen ise sisse maksnud, ja pool sellest summast on see 4% riigi poolt. Ja ma ei ole selles pensionifondis ainus. Aga ma siin reklaami tegema ei hakka. Tahtsin küsida, kas nendest paljudest uuringutest, mida on tehtud ja millega te olete kursis, joonistub välja ka mingisugune erisus nende osas, kes on vabatahtlikult liitunud ja plaanivad vabatahtlikult jätkata ja on oma teise pensionisambaga rahul.

19:20 Andres Sutt

No näiteks üks Eesti Panga analüüs kinnitab – ja see on ka nende mõjuanalüüsi tutvustavas pikemas dokumendis sees –, et nendel inimestel, kellel on teine samm, on ka suuremad finantssäästud. Lihtne! Ja jällegi: päris vabaduse annab inimesele see, et tal on mingisugune kapital kogunenud. Vastasel korral sa kogu aeg sõltud kellestki. Nii et teine samm on raha kõrvalepanekut kindlasti positiivselt mõjutanud. Kui ma nüüd võtan sada protsenti finantsinimese vaate, siis kui ma panen ise kõrvale 2% ja sinna pannakse 4% juurde – see on päris hea tootlus. See on hästi mõistlik olnud. Kas tootlus on kõikides fondides läbi ajaloo hea olnud? Ei ole. Aga see on hoopis teine teema ja minu jaoks on see teema vähemalt suures osas suletud nende seadusmuudatustega, mis on siin vastu võetud viimaste aastate jooksul, eriti just 2018.

19:21 Esimees Henn Põlluaas

Aivar Kokk, palun!

19:21 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Vaatame nüüd teie seaduseelnõu § 1 punkti 5. Mida te sellega tahate öelda? Ma praegu tegin kiire arvutuse. Kui inimene saab miinimumpalka – järgmise aasta miinimumpalk on 584 eurot – ja keskmiselt töötab inimene 46 aastat, siis ta korjab sellel ajal 19 342 eurot. Aga siin on kirjutatud, et rahvapension on 205 eurot. Kui see korrutada kümnega, siis saame umbes 2000 eurot: kümnekordne rahvapension on 2000 eurot ja natuke peale. Mitte kunagi ei ole kellelgi kogutud nii väikest summat, et saab selle raha korruga välja võtta. Miks eelnõusse selline punkt on pandud? Kas ma saan äkki midagi valesti aru? Ehk sa siis parandad ja aitad mind? Praegu tundub, et siin on mingi näpukas tehtud või midagi muud viga.

19:22 Andres Sutt

See on üks vähestest punktidest, mis on kehtivast korrast alles jäänud. Ja selle põhjendus on hästi lihtne. Eelmises punktis on seatud ka piirmäär, millest alates on võimalik raha korruga välja võtta, ja sellise summa juures võib-olla see piirmäär ei ole täidetud. See on 1,3-kordne keskmise pensioni määr. Me ei soovinud kellegi olukorda võrreldes praegusega halvemaks teha.

19:23 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun! Kuna teda ei ole, siis palun, Peeter Ernits!

19:23 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Sa ütlesid väga õigesti, et Eesti riigil on kohustus tagada oma inimestele, ka praegustele pensionäridele mõistlik äraelamine. Aga kas nende kahe eelnõu – esmaspäevase eelnõu ja praegu esitletava kolmapäevase eelnõu – vahe ei ole mitte selles, et tekib küsimus, millal tuleb tagada mõistlik äraelamine? Kas see tuleb tagada täna pensionäridel või ülehomsel? Nii palju kui ma mäletan, on OECD öelnud, et mõlemad vaaguvad siin hinge: ühelt poolt on suhteliselt näruses olukorras tänased pensionärid ja teiselt poolt ka ülehomsed. Ja nüüd on valik selles, kas esmaspäevane eelnõu lahendab tänaste pensionäride mured või sinu kolmapäevane eelnõu ülehomsed mured. Kas ma sain valesti aru?

19:24 Andres Sutt

Seda, kas sa said valesti aru, mina ei saa ju sinu eest öelda. Mida ma küll ütlen, on see, et meie eelnõu lahendab nii tänaste kui ka tulevaste pensionäride pensioniteema. Ja lahendab miks? Sellepärast, et me jätame sinna alles väga olulise teguri: see on pensionifondide võimekus rahastada Eesti majandust. Kui Eesti majandust rahastatakse hästi, kui head ideed saavad realiseeritud, siis suureneb majanduskasv, suurenevad palgad ja tänu sellele suureneb ka praeguste pensionäride pension. Kui teie eelnõu puhul on see lootus, et äkki võtavad paljud inimesed raha välja ja siis saab ühekordselt pensioni tõsta, siis rahastamise küsimus tekib kohe järgmisel aastal – pärast seda, kui see ühekordne laekumine on ära kulunud. See ei loo ju majanduskasvu. Eesti Panga analüüsis oli päris hea joonis, mis näitas, et kui 10, 20 või 30% inimestest võtab oma raha välja ja suunab tarbimisse, siis see suurendab 2021. aasta majanduskasvu, aga kui ma õigesti mäletan, siis ülejärgmisel aastal järgneb sel juhul, kui 30% inimestest võtab raha välja, majanduslangus 2%. Seega te selle teoga saete oksa, millel te istute, ja pensionäride olukord ei lähe mitte kuidagi paremaks – ei tänaste ega homsete oma.

19:26 Esimees Henn Põlluaas

Urmas Kruuse, palun!

19:26 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Viitan siin Jürgen Ligi küsimusele sissemaksete ja väljavõetava summa vahe kohta: makstakse sisse rohkem ja võetakse välja vähem. Üks loogika võiks ju olla see, et neid inimesi, kes praegu sisse maksavad, on selgelt rohkem kui neid, kes tegelikult pensioni välja võtavad. See on loogiline, see ei ole mitte negatiivne märk, vaid näitab seda, et pensioniraha tegelikult koguneb. Ja me räägime ka võimalikust liitintressist. Mida pikem on see aeg, seda suurem meie tulu ühel hetkel selles fondis on.

Aga mulle jäi kõrvu see, et kui auväärt rahandusminister puldis oli ja me üritasime neid salapäraseid eksperte teada saada, siis me kuulsime ainult ühte nime ja see nimi oli Neivelt. Ja nüüd ma kuulsin teid nimetavat erinevaid eksperte, ning mitte ainult persoone, vaid terveid institutsioone. Aga institutsioonide taga on kümneid ja kümneid inimesi, kes selle ekspertiisi on kokku pannud. Kas te oskate öelda, kas sellise analüüsi alusel tohiks üldse teha niisugust reformi, nagu seda esmaspäevase eelnõuga kavandatakse?

19:27 Andres Sutt

Nagu ma hea kolleegi Jürgeni küsimusele vastasin, tegelikult valitsuse eelnõu seletuskiri pigem toetab meie eelnõu põhimõtet, et enne pensioniiga raha välja võtta ei ole mõistlik. Mis puudutab erinevaid eksperte või seda ühte eksperti, kes on leidnud, et praegune süsteem ongi hästi katki, siis mina ei ole seda analüüsi näinud. Ma olen küll näinud artikleid, ma olen näinud sõnavõtte, aga ma ei ole näinud mitte ühtegi dokumenteeritud analüüsi, mille põhjal Neivelt väidab, et kõik see, mis ta räägib, on tõsi ja kuidagi andmetega ja analüüsidega toetatud. Nii et selles mõttes ma ütleks, et tegelikult ei ole mina näinud ühtegi analüüsi, mis toetaks seda, et teise samba raha võiks laiali jagada.

19:28 Esimees Henn Põlluaas

Andres Metsoja, palun!

19:28 Andres Metsoja

Aitäh! Hea ettekandja! Te rääkisite siin lastelt raha laenamisest või küsimisest ja rääkisite seda, et see eelnõu lahendab ka tuleviku pensionäride probleeme. Ma lugesin eelnõu – lugesin põhjalikult, aga kahjuks ei leidnud seda võimalust, kuidas mina, kes ma tulevikus ka olen pensionär, saaksin liituda selle süsteemiga. Ma sellist kohta ei leidnud. Mina ei ole teise sambaga liitunud. Kuidas see kõik tulevikus minu situatsiooni peaks parandama, juhul kui see asi on kõik nii ilus, nagu te räägite?

19:29 Andres Sutt

Aitäh! Nii nagu pensionisüsteem ei ole kunagi valmis, ei ole ka see eelnõu mingiski mõttes täiuslik. Kui on ettepanekuid, kuidas seda parandada, on tore. Ma arvan, et ettepanek, mis just praegu kõlas, on väga mõistlik. Tegelikult võiks olla võimalik liituda ka inimestel, kes seda siia maani pole teinud. Ma toon

teile konkreetse näite. Väga paljud tippspetsialistid või eksperdid, kes on tulnud Eestisse tööle, on asja kohta uurinud. Näiteks üks konkreetne inimene – tegemist oli vist prouaga Soomest – küsis, miks tema ei saa teise sambaga liituda. Ta on sündinud enne 1983. aastat. Nii et minu arvates see on üks valdkond, mis võib-olla jäi varem lõpuni läbi mõtlemata ja mis jäi ka meil kahe silma vahele. Teeme paremaks – ei ole probleemi. Muudatusettepanekuid saab ju esimese ja teise lugemise vahel vabalt teha.

19:30 Esimees Henn Põlluaas

Aivar Kokk, palun!

19:30 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma märkan, et sa kogu aeg ütled, et mingid apsud on siin sees ja neid saaks kohe parandada. Nüüd ma loen siit järgmist asja. Paragrahv 1, lõige 1, punkt 3: kogumispensioni saamiseks vanaduspensionieas on osakuomanikul õigus käesolevas jaos sätestatud tingimustel ja korras sõlmida kindlustusandjaga pensionileping, leppida pensionifondivalitsejaga kokku fondipension ... Ja siis edasi tuleb: ... või taotleda ... Taotleda võib, aga raha kätte ei saa. Võiks ju ikka kirjas olla, et tekib võimalus ühekordsed või osalised väljamaksed teha. Ma tahaks näha seda pensionifondi, kes tahaks selle raha kindlustusseltsist välja anda. Kas see ongi mõeldud niimoodi, et osakuomanik võib küll väljamakset taotleda, aga tema raha jääb ikka sinna pensionifondi või kindlustusse kinni? Või on teie mõte olnud, et ikkagi on võimalik sealt raha kätte saada?

19:31 Andres Sutt

Ikka oleme, hea Aivar, mõelnud nii, nagu sa just ütlesid. Ja ma arvan, et sinu juhitas komisjonis on meil võimalik eelnõu eesti keel veel paremaks teha.

19:31 Esimees Henn Põlluaas

Heljo Pikhof, palun!

19:31 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Teise samba lammutajad väidavad, et kui inimestele antakse teisest sambast raha välja, siis tekib nendel suur vabadus oma raha investeerida. Samas on pensioni investeerimiskontol ju täpsed samad piirangud mis tavalisel investeerimiskontol. Minu küsimus sulle ongi: miks investeerimine väikestes summates on palju kallim, kui kasutades sellist ühist investeerimist? Kuna Aivar Kokk läheb järgmisena pulti, võib-olla oleks tal kasulik seda teada. Ja teine küsimus on: kas tõesti on meie Eesti inimesed sellised investeerimisgeeniused? Meil oleks siis ju pool Eestit miljonäre täis, kui kõik teaksid täpselt, kuhu investeerida, millisele kontole jne.

19:32 Andres Sutt

Aitäh! Praegu on selliseid aktiivselt ise investeerijaid umbes 2% elanikest, iga viiekümnes. Võib-olla on potentsiaali enamaks, aga ma arvan, et mitte üheski riigis ei saa mitte kunagi kõik inimesed aktiivseteks investoriteks. Ja ma arvan, et ei peagi saama. Me kõik ei ole head arstid, me kõik ei ole head põllumehed, me kõik ei ole head juristid. Selles mõttes peaks igaüks jääma oma liistude juurde. Nüüd see väga asjakohane küsimus, kui palju siis üksi investeerimine maksab. Kui me võtame keskmise palga teenija ja võtame tema teise samba makse, 6% 1400-st, siis ülespoole natuke ümardades saame 90 eurot. Kui soovitakse seda summat igakuiselt investeerida, näiteks Ameerika või ka paljude Euroopa riikide väärtpaberiturgudel, siis tehingutasu on 11 kuni 25 eurot, pluss veel 0,1–0,3% summa pealt. Ehk tegelikult inimene maksab tehingutasudena 9–12%. Üksi investeerimine väikestes summates on alati kallim kui ühiselt investeerimine. Muidu ju investeerimisfonde keegi ei asutaks. Igaüks saaks ise toimetada, kui nii oleks odavam. Ma arvan, et praktika on kindlasti tõe kriteerium. Ja minu jaoks on praktika see, mis on teistes riikides aset leidnud. Kui kellelgi on midagi hästi läinud, siis õpime sellest, kui kellelgi on midagi viltu läinud, ärme sama viga teeme.

19:34 Esimees Henn Põlluaas

Riina Sikkut, palun!

19:34 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mind üllatab ka siin saalis, et kuidas vastandatakse praegusi ja tulevase pensionäre. Ent sa tegelikult väga hästi seletasid, et teise samba raha laialijagamise järel saab teha küll üks kord erakorralise pensionitõusu, aga kuidas vajalikud kulud katta kõigil järgmistel aastatel, vaat sellele küsimusele vastust ei ole.

Aga küsin selle kohta, mis mind veel üllatas esmaspäevases eelnõus: et igasugused riskid on jäetud maandamata. Heljo küsis inimeste ise investeerimise kohta. Kas sina oled leidnud eelnõust või seletuskirjast viiteid sellele, et kavandatakse finantskirjaoskuse parandamise meetmeid, et anda mingisugust abi ja tuge inimestele, kes tahavad investeerimisotsuseid teha? Mis abinõud nähakse ette selleks, et vältida pettusi, et inimesi tulusate investeerimisvõimaluste lubadustega lihtsalt rahast tühjaks ei tehtaks? Kuidas sulle mulje jäi: kas selle peale on mõeldud, kas see on eelnõus olemas?

19:35 Andres Sutt

Jaa, selle kohta esitati esmaspäeval ju päris mitu küsimust. Milline on inimeste teadlikkus? Kui suur on risk, et tekib hulk pettureid? Kuidas inimestele saab nõu anda? Kui ma õigesti mäletan, siis minister mainis ka, et on mõtte avada infotelefon. Ma arvan, et infotelefon on igal juhul mõistlik asi. Juba praegu oleks hea, kui inimesed saaksid vastuseid lihtsatele küsimustele, mis neil pensioni kohta on. Aga ma ei leidnud küll seal eelnõust väga süsteemset ja põhjalikku lähenemist, mis annaks kindluse, et teatud ametid oleks valmis sellele tõeliselt suurele küsimuste tulvale vastama. Sellepärast meie enda eelnõu kolmas plokk keskendubki informeerimisele. Kui ma nüüd rahanduskomisjoni protokollist õigesti aru sain – ma ise tookord istungil ei olnud –, siis Rahandusministeeriumi esindajad tunnistasid ka väga suuri probleeme üldse mingisuguse võimekuse loomises, et infosüsteemis nimega SKAIS andmeid vahetada ja muud sellist. Nende vastuste kohaselt jäi küll mulje, et neil on tõsiseid raskusi selle tagamisega, millega meie arvates pensioniregister hakkama peaks saama. Ja kui nad sellega hakkama ei saa, siis on kindlasti probleeme kõikide muudegi küsimustega. Seega teeme parem mõistliku hea asja! Valmistame korralikult ette, loome võimekuse Sotsiaalkindlustusametis ja mujal, kus vaja. Ja äkki saame uuesti auhinna sellel aastal parima seaduse eest.

19:37 Esimees Henn Põlluaas

Annely Akkermann, palun!

19:37 Annely Akkermann

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Täna said kõik Riigikogu liikmed kirja ühelt valgamaalast, kes osutas probleemile, et valitsuse esitatud pensionireform kahjustab praeguste pensionäride huve selles mõttes, et suur hulk inimesi nendest 740 000-st, kes on liitunud teise pensionisambaga ja on sotsiaalmaksust 4% teise pensionisambasse saanud, võtab selle raha välja kõige paremas tööeas. Kas see ebaõiglus, mida see valgamaalane tajub, on majanduslikult põhjendatud? Missugune põlvkond tegelikult selle valitsuse väljapakutud pensionireformi tõttu kõige rohkem kannatab?

19:38 Andres Sutt

Jaa, ma lugesin ka seda e-kirja ja ma arvan, see mure on kindlasti asjakohane ja põhjendatud. Kui sa küsid, milline põlvkond saab kõige rohkem kahju, siis ma arvan, et mida varem inimene oma kogumise ära lõpetab, seda halvem see on. Ja samamoodi saavad minu arvates päris palju pihta need, kes on 40+/- ja on sinna sambasse juba üht-teist kogunud umbes 20 tööaasta jooksul ja siis otsustavad raha välja võtta. Ma väga loodan, et neil, kes on, ütleme, 55+/-, on elukogemust juba kogunenud ja nad saavad aru, mis on mõistlik ja mis ei ole mõistlik, ja võib-olla nad räägivad ka noorematele selle jutu edasi.

19:39 Esimees Henn Põlluaas

Kert Kingo, palun!

19:39 Kert Kingo

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Te enne viitasite ühele analüüsile – see oli vist Eesti Panga analüüs –, kus leiti, et teine samm on positiivselt mõjutanud inimeste säästmist. Mina olen

inimene, kes on juba 2004. aastal vabatahtlikult liitunud pensioni teise sambaga. Kui ma olin juba kolm või neli aastat raha sinna kogunud, siis ilmnes tõsiasi, et minu konto on tuhandetes kroonides miinustes. Siis saabus hetk, kui valitsus ehk riik otsustas omapoolsed sissemaksed teatud ajaks peatada. Ja nüüd on minu küsimus: kas te tõesti leiate neid asjaolusid arvestades, et selline ebastabiilsus mõjub inimestele positiivselt?

19:40 Andres Sutt

Otsus maksete peatamise kohta tehti ju omas ajas ja omas kontekstis. See oli aeg, kui kehtis veel Eesti kroon. Kuna ma sellel ajal töötasin veel Eesti Pangas, siis mul oli väga hea ülevaade, milline on finantsseis pankades ja mida küsitakse Londonis, mida küsitakse Frankfurdis, mida küsitakse Stockholmis selle kohta. Kopenhaagenis oli tubli analüütik Lars Kristiansen, kes ennustas Eesti krooni lõppu. Tol ajal oli see otsus nendest variantidest ja alternatiividest, mis olid laua peal, minu arvates kõige vähem halb. Ja tegelikult ju riik tagantjärele selle kompenseeris: kui tehti avaldus makseid jätkata, siis see panus, mis juurde pandi, oli ju suurem. Kas see mõjutab usaldust? Ma arvan, et kõige rohkem sai tegelikult pihta kolmas samm. Me nägime, et kui majanduslikult on rasked ajad ja see on inimestel ainuke sääst, nagu toona oli, siis see raha võetakse välja. Need olid keerulised ajad, aga ma ei saa kuidagi nõustuda sellega, et toona lõhuti ära usaldus pensionisüsteemi vastu. Ma arvan, et risk on kordades suurem, kui me nüüd läheme tõesti teise samba lammutamise teed.

19:41 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun!

19:41 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea Andres! Kui nüüd maailma lõpp enne ei tule, siis aastaks 2050 on kliimanetraalne kogu meie Eesti. Kaks tuumajaama huugavad, meri on kõrgeid tuulikuid täis pikitud, liha palju ei sööda, kuna see on saatanast, isesõitvad vesinikua autod vuravad teedel ja Lasnamäe on täis odavaid vietnamlasi, kes teevad meil hea meelega tööd, mida me ise teha ei taha. Sa ütled, et sel ajal on teise sambaga ühinenutel pension 1411 eurot ja neil, kes ei ole ühinenud, 1071 eurot. Aga mängime seda mängu, et arvutame, milline on selle 1411 euro ostujõud sellel kliimanetraalsel 2050. aastal ja millisele praegusele summale see 1411 eurot vastab. Mis sa arvad sellest?

19:43 Andres Sutt

Kindlasti sõltub see hästi paljudest asjaoludest. Need arvutused olid tehtud väga lihtsatel eeldustel, et palgakasv on 3% ja keskmine tootluse kasv selle ajaperioodi vältel 3,7%. Enam-vähem niisugused need näitajad on 17 viimase aasta jooksul olnud. Ja see on, ma arvan, selline minimaalne tasand. Kui sa küsid, mida oleks mõistlik teha ja mis inimeste ostujõudu suurendaks, siis tegelikult on väga-väga vastutustundlik ja õige ise täiendavalt veel midagi kõrvale panna, kas kolmandas sambas või mingit muud moodi. Me võime ju debateerida selle üle, milline on inflatsioon tulevikus. Kui me vaatame finantskriisi ehk siis aastate 2008–2009 finantskriisi järgset aega, siis näeme, et euroalal ei ole inflatsioon ju 2% lähedale küündinud. Ja ma arvan, et pigem on praegu väga keeruline näha, kuidas inflatsioon võiks globaalselt tõusta, välja arvatud juhul, kui kuskil hakatakse lihtsalt raha trükkima või raha laiali loopima. Nii et ma väga palju raha reaalkäätuse pärast ei muretseks. Ja teistpidi, kui inflatsioon tõuseb, siis kasvab ka võlakirjade tootlus, kasvab ka aktsiate tootlus. Need asjad on kõik omavahel seotud. Aga ma arvan, et alati on hea omada päris raha päris kontrol, ilma teise sambata peame tuginema ainult riigi lubadustele.

19:44 Esimees Henn Põlluaas

Hanno Pevkur, palun!

19:45 Hanno Pevkur

Aitäh! Ma olen selles mõttes natukene mures, et ma kuulan siin neid erinevaid küsimusi ja vastuseid ja kipub tekkima arusaamine, et pensioniteema ongi ainult usuküsimus. Minu talupojamõistus ütleb, et kui raha kõrvale ei pane, siis seda tulevikus ei ole. Kui raha kõrvale panna, siis seda on. Ja kui panna pensionivara kogudes raha kõrvale niimoodi, et on riigivahendid ja sinu enda vahendid, siis eeldatavasti

on seda vara rohkem. Ma just vaatasin huvi pärast oma seisu ja nägin, et minu puhul on teise samba viimase kümne aasta netootlus 4,3%. Võib-olla sa oskad hinnata, kas seda on palju või vähe. Ja viimase aasta tootlus on ise mitte midagi tegemata lausa 7,6%. Äkki sa ütled ka, milline oli komisjoni tunnetus: kas koalitsioonil üldse on huvi seda eelnõu menetleda või lihtsalt kuulatakse viisakalt ära ja pannakse see sahtlisse?

19:46 Andres Sutt

Ma saan seda tunnetust kommenteerida ainult protokollil põhjal, sest ma seal ruumis tookord ei viibinud. Kindlasti hea komisjoni esimees Aivar räägib pärast täpsemalt. Aga tõsiasi on jah see, et hea kolleeg Urmas Reitelmann tegi ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Mina arvan, et see ei ole sisulise arutelu algatamine. Peame aru, väitleme ja teeme eelnõu paremaks, kus seda on põhjust paremaks teha. Ma arvan, et me päriselt ka vajame sisulist debatti. See ei ole mitte kellegi huvides, kui me sõidame sellest kiiresti teerulliga üle. Teeme need asjad ära! Me saame teha hea eelnõu ja ma usun, et hea tahte korral on meil see võimekus olemas.

19:47 Esimees Henn Põlluaas

Indrek Saar, palun!

19:47 Indrek Saar

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mul tekkis eile õhtul mure. Ma küsin seda, sest vastus võib äkki anda lahenduse paljudele võimalikele muredele, mis inimestel tekkinud on. Eile oli mul võimalus ETV saates "Esimene stuudio" debateerida pensionite teemal Priit Sibulaga ja ta väitis, et tema 66-aastane ema, kes on liitunud teise sambaga, saab nüüd väiksemat pensioni, kui ta oleks saanud siis, kui ta ei oleks teise sambaga liitunud. Ometigi Rahandusministeerium kinnitab valitsuse samasisulise seaduseelnõu seletuskirjas, et kõik need inimesed, kes liitusid 17 aastat tagasi teise sambaga ja on sinna sissemaksleid teinud, saavad sõltumata oma sissetulekust kokku suuremat pensioni, kui nad saanuks juhul, kui nendel ei oleks teist sammast olnud. Mis siis on juhtunud Priit Sibula emaga? Kas tema pension saab teoreetiliselt väiksem olla või on midagi arvutuses ikkagi sassi läinud?

19:48 Andres Sutt

Hea küsimus! See on nii hea küsimus, et mul on väga raske sellele sisuliselt vastata, kuna ma ju ei tea üksikasju. See eeldaks, et on ikkagi tehtud mingi rehkendus, kuidas siis hea kolleegi Priit Sibula ema pension oleks välja näinud, kui ta ei oleks teise sambaga liitunud. Kindlasti sõltub see paljudest asjadest. See sõltub ju ka näiteks sellest, millise riskiastmega varasse oli see pensionivara investeeritud. Ja ma ei tea, mis aastal ta pensionile jäi. Kui ta on 66, siis ikkagi mõni aasta tagasi. On ju ka kehvi aastaid finantsturgudel olnud ja kui pension läheb sellisel ajal lukku, siis kindlasti võib teise samba tootlus väiksem olla.

Aga see on ka üks nõrk koht. Ma arvan, et fondihaldurid ja tegelikult kogu finantssektor peab palju tõsisemalt suhtuma sellesse, et nad peavad inimestele andma adekvaatset nõu ehk täitma oma hoolsuskohustust. Mida lähemale inimene pensionieale jõuab, seda madalamaks peab minema tema investimisportfelli riskiaste. Enne pensioni peaks vara põhimõtteliselt olema enamasti võlakirjades. Eks palju sõltub ju sellest, mis finantsvarad ja muud varad inimesel veel on, aga üldiselt on väga loogiline, et valitud riskiaste on kõige madalam. Sel juhul on ka kaotus, mis võib tulla, kõige väiksem. Pluss needsamad muudatused, mida me pakume väljamaksesüsteemis. Kui säilib fondipensionivõimalus, siis kui on ühekordne kukkumine ja sealt edasi on tõus, siis sellest tõusust ja ka langusest muidugi saab inimene osa. Aga veel kord: konkreetse inimese konkreetset pensioni on võimatu kommenteerida, kui üksikasju ei tea. Ja ma arvan, et võib-olla ei ole ka kohane siin mõne konkreetse inimese konkreetset pensionit lahata.

19:50 Esimees Henn Põlluaas

Tarmo Tamm, palun!

19:50 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Vist nädal tagasi ilmusid ühe OECD uuringu tulemused, mille järgi meie pensionärid on absoluutses põhjas. Samal ajal teine fakt on see, et 48% meie pensionäridest elab allpool suhtelise vaesuse piiri. Ja see on ka ju tõsi, et esimesest sambast võetakse raha ära, aga 300 miljonit läheb teise sambasse. Minu meelest siin on vaja leida õige tasakaal. Kas siis praeguste pensionäride arvel peab tulevikku vaatama? Või teine küsimus. Kas teised riigid, kes teist pensionisammast arendavad, võtavad selle raha kõik sotsiaalmaksust või on mingi eraldi maks? Või tuleb see riigi üldisest eelarvest? See on minu meelest väga oluline asi. Me tegelikult ju kaudselt ikkagi praeguste pensionäride arvel vaatame tulevikku. See tasakaal on paigast ära.

19:51 Andres Sutt

Ma väga täpselt teiste riikide kogemusi, kuidas nad rahastavad, ei tea, aga kindlasti on riike, kus seda pensionit rahastatakse. Prantsusmaa on minu arvates üks riik, kus seda rahastatakse ka riigituludest. Ja nii on tegelikult ka Eestis olnud. Sa ise ka viitasid, et esimese samba laekumised sellest 20%-st sotsiaalmaksust ei ole ära katnud esimese samba väljamakseid. Ma arvan, et meie arusaamad selles osas ei ole ühesed või päris selged. Esimese samba pensioni suurus ei sõltu sellest, kui palju inimesi on teises sambas või kas teist sammast ülepeakaela on olemas. See sõltub indeksist, mis omakorda sõltub sellest, kui palju suureneb sotsiaalmaksu laekumine ja kui palju suureneb inflatsioon. Seda mõjutab ainult rahastamine. Ja veel kord: rahastuse seisukohalt on väga palju parem, kui me suudame majandust kasvatada. Siis me saame ka esimese samba pensioni rahastamisega hakkama. Aga ma näen, et ega ma kõiki ei veena.

19:52 Esimees Henn Põlluaas

Mihhail Lotman, palun!

19:52 Mihhail Lotman

Aitäh, härra eesistuja! Hää ettekandja! Ma ei tea rahandusest suurt midagi ja sellepärast ma jääks oma liistude juurde ja räägiks loogikast ja retoorikast. See, mis ma praegu ütlen, ei ole etteheide sulle. Sina oled oma sõnastuses korrektne, aga saalis ma kuulen pidevalt selliseid huvitavaid asju, et on üks eelnõu, mis midagi ehitab, ja teine on vandalismi eelnõu, mis ainult lõhub, ja siis sellele järgneb üleskutse leida ühisosa. Ma ei saa sellest retoorikast aru: kuidas ehitajad ja lõhkujad saaksid mingit ühisosa leida? Ja see lõhkumine ja vandalism ei seisne mitte selles, et teine samm as lühutakse, vaid selles, et see muudetakse vabatahtlikuks. Sinu sõnavõtust ma sain aru, et teine samm on nii hea ja nii kasulik kõikidele. Millest siis tuleb see hirm, et inimesed hakkavad massiliselt sealt raha välja võtma? Kas inimesed on nii lollid, et ei saa aru, mis on neile hea?

19:54 Andres Sutt

Lõhkujate ja ehitajate ühisosa ... Ma nüüd püüan ka oma liistude juurde jääda, kindlasti teie olete semantikas ja retoorikas kordades erudeeritum kui mina. Ma lihtsalt arvan, et ühisosa on alati võimalik otsida. No näiteks siis, kui me ei lõhu ja kui me saame üheselt aru, mis on see lähtekoht, kust me hakkame liikuma. Ma arvan, et selles osas meil on erinev arusaam. Ja ma arvan ka, et inimesi on eksitatud väitega, et teine samm on olnud nende elu kõige halvem valik. Tegelikult seda uuringud ja analüüsid ei näita. Võib-olla need analüüsid on kirjutatud liiga keerulises keeles, võib-olla ei suuda ka mina piisavalt lihtsas keeles asja selgitada, aga võtame siis rohkem aega ja teeme süsteemi, mis päriselt ka töötab. Ehk veel kord: nii nagu siin ka esmaspäeval juttu oli, me peame rääkima pensionisüsteemist kui tervikust, mis koosneb esimesest sambast, teisest sambast ja kolmandast sambast. Esmaspäevane arutelu keskendus hästi palju teisele sambale kui ühele osale pensionisüsteemist ja siis veel enam, eks ole, ühele osale sellest teisest sambast. Lihtsalt meie hinnangul analüüsid, sh selle eelnõu enda seletuskiri, näitavad, et teise sambaga liitumine on inimestele selle 17 aasta jooksul kasulik olnud. See on lihtsalt tagasivaade, see ei ole prognoos. See on lihtsalt nagu mineviku dokumenteerimine.

19:55 Esimees Henn Põlluaas

Heiki Hepner, palun!

19:56 Heiki Hepner

Suur tänu, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Te olete siin juba korduvalt ütelnud, et te olete võtnud oma arvutuste aluseks keskmise palga kasvu 3%. Me teame, et keskmise palga kasv on võtmeküsimus, kui me võrdleme esimest ja teist sammast. Kui on ainult esimene samm, siis on see eriti oluline. Minu küsimus aga on hoopis selline. Ma tean, et kunagi Reformierakond lubas, et me jõuame 15 aasta jooksul viie rikkaima Euroopa riigi hulka. Paar aastat kulub veel, kuni me seal oleme, aga kas me oleme selle 3%-lise palgakasvuga jõudnud aastaks 2050 Soomele või kõigile Põhjamaadele lähedale?

19:56 Andres Sutt

Võib-olla löi minul selle rehkenduse tegemisel välja keskpankuri konservatiivsus. Ma arvan, et tegelikult see number saab olema suurem. Ja kui see number saab olema suurem, siis selle võrra on ju suurem ka summa, mis on teises sambas, ja see tootlus, mis sealt tuleb. Nii et läheb ainult paremaks, kui see number on suurem. Kui me soovime jõuda Soomele järele ja miks mitte ühel hetkel Soomest mööda minna, siis me peame oma riigirahanduse, oma sotsiaalsüsteemi niimoodi korraldama, et Eesti majandusse tahetakse investeerida, et meie oma inimesed soovivad kodumaal investeerida ja siin tööd teha, mitte ei otsi mujalt võimalusi. Ja siis, ma arvan, me sinna ka jõuame. Kui me läheme teist teed ja hakkame pensionisüsteemi põhialuseid muutma, siis me liigume tagasi, mitte edasi. Ja me ei ole siin peaaegu üldse rääkinud vananevast rahvastikust ja tervishoiukulutustest. See kõik tuleb ju veel lisaks. Mida rohkem on inimestel olnud võimalik raha kõrvale panna, mida rohkem, ütleme siis niimoodi, inimesed kapitalistidena on suutnud finantsturul tulu teenida, seda parem olukord tervikuna on.

19:58 Esimees Henn Põlluaas

Urmas Kruuse, palun!

19:58 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Mina küll leian, et lammutajatel ja ehitajatel on palju ühist. Kui me võtame ühe vana hoone, millest me osa ära lammutame ja muu osa soojustame uute kaasaegsete materjalidega, siis me naudime seda hoonet veel järgmised 50 aastat ja naudime ka seda, kui palju me küttekulusid kokku hoiame. Nii et seda vastuolu ei ole. Aga mul jäi kriipima, et te ei andnud vastust, kui kolleeg Kert Kingo küsis põhjust, et kui ta oli 2002. või 2003. aastal liitunud teise sambaga, siis paari aastaga oli ta pensionikonto justkui miinuses. Kas te finantsistina oskate öelda, mis see põhjus võis olla? Kas tollel ajal sai investeeritud liiga riskantsetesse fondidesse ja siis tuli majanduslangus ja tekkis mingi probleem? Mis see probleem võis olla?

19:59 Andres Sutt

2007. ja 2008. aastal tuligi kõige suurem kukkumine. Ja jällegi, tagantjärele tarkusena võib öelda, et kui siis oleks olnud vabamad investeerimisreeglid, kui fondid oleks saanud võtta ka aktsiariski, ostes põhjast, oleks tulemus olnud parem. Aga pensionide puhul me ei peaks vaatama lühiajalist kõikumist, välja arvatud juhul, kui langus juhtub ajal, kui pensioniiga on kohe käes. Siis sa ei ole sellest arusaadavatel põhjustel huvitatud. Mis aga sel juhul tavaliselt juhtub? Inimesed hakkavad paanitsema ja mitteprofessionaalsed investorid otsustavad müüa, kui on põhi käes. Ja kui turg keerab tõusule, siis nad lihtsalt vaatavad pealt ja on oma kahju omaks võtnud. Ma arvan, et see on ka üks risk, mis ise investeerimisel on – kõik inimesed ei saa olla professionaalid. Ja teine tõsiasi, mis ühest Eesti Panga uuringust välja tuli, oli see, et finantskirjaoskus on päris hea. Inimesed saavad aru raha reaalkaardist, saavad aru, et inflatsioon sööb seda ära. Aga samal ajal inimeste riskivalmidus on praktiliselt olematu. Eelistatakse raha hoida pangakontol. Saadakse aru, et see ei teeni, reaalkaardist langeb, aga riske ei julgeta võtta. Nii lihtsalt on.

20:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Kruusimäe, palun!

20:01 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma arvan, et kolleeg Urmas eksis veidi. Kõige paremini ühendab erinevaid ääri ühine vaenlane. Ja lammutajate ning ehitajate puhul on ühiseks vaenlaseks menetlejad ehk siis need, kes menetlevad detailplaneeringuid. Kui me nüüd lähtume sellest

vaatenurgast, siis milline võiks olla menetlejate seisukoht ja nende huvi on mõlema eelnõu puhul – no lisaks sellele, et nad soovivad seda menetleda, kuni jõutakse kuldse pensionini, kui saabub kuldne käepigistus? Kas on teada, mida sooviksid ja soovitaksid just menetlejad? Ma tean, mida sotsioloogid tahavad: nemad tahaksid kohe uuringut teha. Aga mida sooviksid menetlejad?

20:01 Andres Sutt

Keda te menetlejate all täpselt silmas peate? Meid ennast või? (Tarmo Kruusimäe vastab saalist.) Kuidas? Aa, jutt on sellest ehitise näitest. No ma ei tea, mida menetlejad soovivad. Ma arvan, et hea menetleja soovib seda, et majad, mis on täna võib-olla mitte kõige paremas korras, saavad kõige mõistlikumal moel nii heasse korda, kui on vähegi võimalik ja mõistlik teha. Ja nad ei viivita selle otsuse tegemisega, nad on valmis seda langetama.

20:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

20:02 Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud koosoleku juhataja! Hea ettekandja! Mul on sulle selline küsimus. Selle Eesti jaoks pikaajaliselt nii olulise teema käsitlemisel oleme näinud nii praeguse eelnõu arutelul kui ka esmaspäeval üpris kummalist lähenemist. Nii paljusid inimesi puudutavate rahaasjade otsustamisel ei kasutata matemaatilisi teadmisi, pigem kaldub asi religiooni poole. Sina tead rahvusvahelisi kogemusi väga hästi. Kindlasti ei ole Eesti ainukene riik maailmas, kus pensionisüsteemi moderniseeritakse, püütakse paremaks saada. Kas sa oskad tuua näiteid mõnest teisest riigist, kus see on samuti olnud pigem usu küsimus?

20:03 Andres Sutt

Need näited kõlasid siin ju ka esmaspäeval, need riigid on Poola ja Ungari. Kui palju seal oli usku, kui palju seal oli hädavajadust – aga mis neid kahte riiki kindlasti ühendas, oli soov saada lühiajalist kasu. Ootamatult avastati, et siin on üks hunnik vara, hunnik raha, mida inimesed on aastate jooksul kogunud. Võtame selle kasutusse ja me saame oma eelarvepositsiooni parandada ja noh, igasugu toredaid asju teha. Lisaks sellele usu küsimusele on mul tegelikult väga-väga suur mure, mis saab, kui me tõstame lühiajalised huvid pikaajalistest ettepoole. Ja neid näiteid, kus nii on tehtud, ei ole küll vaja suure luubiga otsida. Võtame või euroala võlakriisi ja võtame kõige ekstreemsema näite sellest, Kreeka. Miks see asi läks neil sinna, kuhu ta läks? See oli väga paljuski kinni selles, et kulutused pensionidele ja kõigele muule aeti kõrgeks. Selleks laenati – oli võimalik laenata, sest laenamise kulu läks järjest väiksemaks. Mul on siinemaani meeles, et selle kriisi algusnädalatel näidati televisioonis ühte Kreekas toimunud demonstratsiooni. Asjad, mis sealt edasi juhtuma hakkasid, olid veel kõigile teadmata. Alles oli suhteliselt vähe juhtunud. Kui ma õigesti mäletan, siis ühe õpetaja käest, kes oli ka demonstratsioonil, küsiti, mille vastu või mille poolt te siis meelt avaldate, ja ta ütles, et riik ei saa minu pensioni vähendada – minul on õigus seda saada, seda on mulle lubatud ja ei ole võimalik, et riik seda vähendab. Nagu me teame, selle kuue aasta jooksul, mil Kreeka programm jõus oli, vähendati ka pensione. Ma ei soovi, et me Eesti riigi kunagi sellisesse olukorda viime.

20:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

20:05 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kui ma olin umbes 14-aastane, siis ma sain esimest korda elus sünnipäevaks suurema summa raha. Seda võis olla umbes 100 rubla. Aga isa, va kuriloom, võttis selle raha enda kätte, ütles, et poiss, käid suvel õpilasmalevas, teenid juurde ja sügisel saad jalgratta. See oli minu arvates karjuv ebaõiglus: mis mõttes?! Miks ma ei saa ise oma raha käsutada?! Aga tuli välja, et isal oli õigus. Ma oleks tõepoolest selle tühja-tähja peale ära kulutanud ja sügisel ei oleks jalgratast saanud. Aga minu küsimus on selline. Me ei tea ju, kui palju on inimesi, kes

oma pensionisamba raha välja võtavad, selle kohe ära kulutavad ja kellest saavad tulevikus abivajajad. Aga kui suurel määral see pensionieas abi vajajate kasvanud hulk võib tähendada tööl käivatele inimestele tulevikus maksutõusu?

20:07 Andres Sutt

Näiteks sellest samast Eesti Panga analüüsist tuleb ju väga selgelt välja, et ilma teise sambata on pensionid ca 30% väiksemad ehk teise samba osatähtsus on umbes 30%, Praxise ühe analüüsi järgi 1990-ndate põlvkonnal isegi 45% kogu pensionist. Minu arvates on päris selge, et need valijad ei ole sellise lahendusega rahul ja nad küsivad – ja mõnes mõttes õigusega – riigivalitsejate käest, kus mu pension on. Ma tahan rohkem! Ega selle rahastamiseks ju väga palju variante ei ole. Siis tuleb tõsta kas makse või pensioniiga või tuleb suurendada sisserännet. Rahvastikuprognosis näitab ju väga selgelt, et pensionäride ja tööealiste suhe läheb meil järjest halvemaks. Praegu on ühe pensionäri kohta kolm tööealist, aastaks 2040 natuke üle kahe. See ei ole mingisugune pikk prognoos. Need lapsed, kes tulevad aastal 2040 tööturule, on kõik juba sündinud. See on üsna täpne hinnang. Seda võib mõjutada ainult suurem suremus – aga keskmine eluiga meil pigem kasvab – või siis positiivne rändesaldo. Ega rohkem neid variante väga ei ole. Nii et see kindlasti paneb tegelikult nii praegused kui ka tulevased pensionärid kehvemasse olukorda.

20:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Lotman, palun!

20:08 Mihhail Lotman

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Ma ei saanud oma esimesele küsimusele head vastust. Kui tulla tagasi nende lammutajate ja ehitajate juurde, siis ma väga toetan kolleeg Urmas Kruuse ettepanekut, et midagi me võiks lammutada ja midagi ehitada. Ja minu meelest on põhiline asi, mida tuleks lammutada, üks sõna: "kohustuslik". "Kohustuslik" – see on sõna, mis suurel määral teeb kogu selle süsteemi ebaõiglaseks. Mis meil praegu on? See 2%, mida me kohustuslikult maksame, on tegelikult maks, aga seda maksuks keegi ei julge nimetada. Ja siis öeldakse, et hea riik paneb omalt poolt 4%. Aga hea riik paneb omalt poolt 4% meie endi raha kasutades. Nii et siin on teatud probleem. Hea küll, mu aeg on läbi, aga ma oleks hea meelega veel midagi küsinud.

20:09 Andres Sutt

Ma proovin siis ühisosa võimalikkuse küsimusele paremini vastata. Ma olen nõus, Urmas Kruusel oli hea kujund, kuidas seda ühisosa leida. Ma arendan seda kujundit edasi. Kui maja püsib kolmesambalisel vundamendil, meie aga teeme ühe samba vabatahtlikuks, siis see maja tõenäoliselt hakkab vaikselt pikali vajuma. Ja meil on palju asju, mis on kohustuslikud. Maksude maksmine on kohustuslik, liikluskindlustus on kohustuslik, haridus on kohustuslik. Me neid asju mingil põhjusel ei vaidlusta. Arvan, et me oleme selle vabaduse puuduse natuke ülemüstitfitseerinud. Mina väidan, vastupidi, et kui inimene oma eluaja vältel kogub finantsvara, siis ta on oma valikutes palju rohkem vaba. Neid näiteid on väga- väga palju. Võib-olla me oleme endiselt erineval seisukohal, aga me ei saagi kõiges olla ühel seisukohal. Mul ei ole selle vastu midagi, kui inimestel on erinevad vaated, ma arvan, et see pigem rikastab.

20:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Toomas Kivimägi, palun!

20:11 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra Riigikogu aseesimees! Lugupeetud ettekandja! Kahtlemata on tegemist väga hea eelnõuga. Seda kinnitab kas või asjaolu, et eelnõud siin saali taganurgas olevatel riulitel on otsa saanud. Järelikult on tõepoolest tegemist hea eelnõuga. Ja see on hea selleski mõttes, et opositsioon on koalitsioonile appi läinud. Ka koalitsiooni eesmärk on olnud väljamaksete süsteemi paindlikumaks muuta, aga see plaan, mida nemad pakuvad, ei ole erinevalt selles eelnõus toodust jätkusuutlik. Aga minu küsimus on selle kohta, et koalitsiooni eelnõu menetlemisel oli väga palju kriitikat, et pensionifondid on seda raha vähe investeerinud Eesti majandusse. Samas on jäetud teadlikult või teadmatutes tähelepanuta see, et tegelikult on pensionifondidele selle raha investeerimise osas väga räiged päitsed pähe pandud. Aasta

tagasi me muutsime tegelikult seda palju paindlikumaks, selles osalesid ka valitsuskoalitsiooni erakonnad. Kas sa oled päri, et see kriitika on õigustatud, või vastupidi, on see kriitika kohatu?

20:12 Andres Sutt

See kriitika on nagu ebaõiglane. Selles mõttes, et need piirangud tõesti eksisteerisid. Ma arvan, et see oli hästi tark ja hea otsus, et neid piiranguid ära võeti. Ma olen kuulnud väiteid, et väga palju sellest rahast võiks Eestisse investeerida. Ma arvan, et see ei ole õige. Igasuguse mõistliku riskihajutamise ja portfelliteooria kohaselt ei ole tark panna kogu raha sõltuvusse ainult ühest majandusest. Usun, et me tervikuna võidame kõik, kui meil on hästi globaalselt hajutatud portfell, seda nii geograafiliselt kui ka varaklasside mõttes. Aga igal investoril, igal fondil on alati koduväljaku, ma ei tea, kas ligitõmme või eelis. Kui suurusjärgus 15–20% sellest rahast on paigutatud Eestisse, siis globaalselt võrreldes on see ülisuur panus selles globaalses rahajaotuses.

Ma arvan, et meie pensionifondid teevad mõistlikku tööd. Ja ka see on ülioluline, et nad ikkagi alati seavad osakuomaniku huvid esikohale. Samas tuleb veel tööd teha ja vaeva näha, et üldine informeeritus oleks parem. Ma ei ole eriline detailideni reguleerimise pooldaja, iseregulatsioon vahel teeb palju rohkem tööd ära. Veel arvan, et koalitsiooni tuleb tunnustada kogu selle debati algatamise eest, mis meil siin on olnud. Kindlasti on pensioni olevik ja tulevik palju selgemaks saanud. Nüüd on meie ülesanne teha üks mõistlik seadusmuudatus, nii et meil ei oleks pärast häbi ei praeguste pensionäride ees ehk oma vanemate ees ega ka oma laste ja lastelaste ees.

20:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Riigikogu liikmete küsimused teile said otsa, aga riuilil siiski eelnõusid veel on. Ja nüüd on võimalus läbirääkimisteks. Vabandust, enne kuulame ära kaasettekandja, kelleks on rahanduskomisjoni esimees Aivar Kokk.

20:15 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Reformierakonna fraktsiooni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kogumispensionide seaduse, tulumaksuseaduse ja väärtpaberite registri pidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 91 enne esimest lugemist 19. novembril. Eelnõu tutvustasid komisjonile algatajate esindajatena Riigikogu liikmed Jürgen Ligi ja Maris Lauri. Vabariigi Valitsuse arvamust eelnõu kohta tutvustasid komisjonile Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna juhataja Siiri Tõniste, sama osakonna nõunik Kertu Fedotov ja peaspetsialist Tõnu Lillemaid. Eelnõuga soovitakse muuta paindlikumaks kohustusliku kogumispensionide väljamaksete süsteemi ning parandada inimeste informeeritust nende pensioniõigustest ja -valikutest. Jürgen Ligi tutvustas eelnõu algatajate esindajana komisjonile eelnõu eesmärgi ja sisu. Eesti sotsiaalsüsteemi suurim kitsaskoht on elanikkonna vananemisega parandamatult kaasnev pensioni- ja tervishoiukulude kasv järgmistel aastakümnetel. Üksnes jooksva finantseerimisega, riiklikul esimesel sambal põhinev pensionisüsteem ei suuda tagada vananeva elanikkonnaga ühiskonnas piisavalt suuri pensione, mis moodustaksid vähemalt 40% keskmisest palgast. Juba praegu on üksi elavate Eesti pensionäride vaesusrisk Euroopa Liidu suurim. Värskeima rahvastikuprognosi kohaselt halveneb üle 65-aastaste inimeste ja tööealiste (20–64-aastased) suhe praegusest suhtelt 1 : 3 aastaks 2040 suhtele 1 : 2,1. Selline demograafiatrend määrab ka majanduspoliitilised valikud. Ilma kohustusliku kogumispensionita tuleb praeguse keskmise palga ja keskmise pensioni suhte säilitamiseks oluliselt tõsta sotsiaalmaksu või leppida väiksema, vaid vaesusriski katva pensioniga või tõsta oluliselt pensioniiga või suurendada märkimisväärselt sisserännet.

Maris Lauri rääkis eelnõu kohaselt tekkivatest registripidaja kohustustest avaldada lihtsalt kättesaadaval ja hoomataval moel muu hulgas järgmist isikupõhist teavet: kõikidesse pensionisammastesse kogutud õiguste ja finantsvarade suurus, pensionisüsteemi sissemakstud summad ja tootlus, lühiajalise ja pikaajalise ja kogutootluse võrdlus valitud fondi riskitasemele vastavate turuindeksitega, tasutud haldustasud, kohustuslike pensionifondide välised investeerimisvõimalused ja sellega kaasnevad kulud, väljamaksete võimalused ja pensioniprognos.

Siiri Tõniste selgitas, et Vabariigi Valitsus toetab eelnõuga taotletavat paindlikkuse eesmärki, kuid soovib liikuda kaugemale ning lubada pensionikogujatele veelgi rohkem. Seetõttu otsustati eelnõu mitte toetada ja esitada Riigikogule arutamiseks koalitsioonilepinguga kooskõlas olev eelnõu. Kertu Fedotov lisas, et tehniliselt ei ole nimetatud eelnõu rakendatav, sest Pensionikeskus ei ole kõikide nende

andmete omanik, mida on eelnõus kavandatud avaldada. Näiteks esimese pensionisamba info on Sotsiaalkindlustusametis, kuid kolmandat pensionisammast puudutav info ei ole praegu Pensionikeskuse süsteemi kuidagi genereeritud. Riigil on kaua aega olnud tervikvaate platvormi loomise plaan ja uus sotsiaalkaitse infosüsteem SKAIS2 võiks olla programm, kuhu see rajada. Maris Lauri viitas, et eelnõus on ettepanek, et Pensionikeskusele antakse asjaomane ülesanne ja ta saab hakata seda arendama. See ei pea toimuma kohe. Siiri Tõniste selgitas, et Sotsiaalkindlustusametis on käesoleva aasta algusest tööl projektijuht, kes SKAIS2 pensionimoodulit arendab. Kõik võivad eesti.ee kontole sisse logides vaadata oma esimese pensionisamba andmeid, kuigi see on vaataja jaoks kehvalt presenteeritud. Järgmise aasta plaan on esimesel võimalusel personaalne vaade kasutajasõbralikumaks arendada. Soov on, et tekiks kõrvuti esimese, teise ja kolmanda pensionisamba vaade. Jürgen Ligi tundis huvi, et kui Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seadust muutvas eelnõus 118 on puudu pensionisambasisene investeerimiskonto regulatsioon, siis mida peaks sellega seondult juurde kirjutama ja mis juhtub, kui seda ei ole. Siiri Tõniste vastas, et investeerimiskontoga seonduv vajab veel lisatööd ja arutelusid. Kohtunud on makseteenuste spetsialistidega, et selgust saada, mis on pensioniregistri ja mis on panga ülesanne, kuidas jälgida investeringuid ja teisest pensionisambast raha väljavõtmise reegleid. Kõik see peab investeerimiskontoga kohalduma. Komisjon langetas järgmised otsused. Kõigepealt, teha ettepanek määrata komisjonipoolseks ettekandjaks Aivar Kokk ja võtta eelnõu täiskogu 4. detsembri istungi päevakorda. See oli konsensuslik ettepanek. Urmas Reitelmann tegi ettepaneku teha täiskogule ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata ja komisjon hääletaga 6 : 5 toetas seda. Aitäh!

20:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile küsimusi ei ole. Ai, siiski on. Palun väga vabandust! Tarmo Kruusimäe, palun!

20:21 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma sooviksin kahe eelnõu vahel vahet teha. Nimelt, mina olen see inimene, kellel ei ole teist pensionisammast. Kui juhtumisi võib midagi juhtuda – noh, talvel on libe – ja mul võib tulla mõte, et ma tahan endalegi teist sammast, ma tahan sellega liituda, siis kas selle eelnõu kohaselt on mul see võimalus? Kas mulle avaneb meeldiv võimalus liituda teise sambaga, kui mul peaks selline tahtmine tulema?

20:22 Aivar Kokk

Aitäh väga hea küsimuse eest! Praegusel kujul eelnõus sellist võimalust ei ole. Ja kui siin eelkõnelejad kogu aeg mainisid, et eelmine aasta tehti häid parandusi, siis pean ütleva, et need head parandused tegi eelmine koalitsioon.

20:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Nüüd tõepoolest rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Heljo Pikhof Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

20:22 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Aastatuhande vahetusel kogumispensionijuurutades lähtusime tõsiasjast, et riiklik ehk jooksvalt finantseeritav pension kuivab maksumaksjate vähesuse tõttu peagi umbes kolmandiku võrra kokku. Nõnda et inimene ei ela pelgalt sellest kuidagi ära, seda hoolimata ka võimalikust palgarallist või pensioniea tõstmisest. Rahvastik vananeb ja praeguste teadmiste põhjal langeb paarikümne aasta pärast töötajate ja pensionäride suhe praeguselt 2-lt 1,3-le. Aga see suhtarv võib olla ka kehvem.

Head ametikaaslased! Pensioni teise samba lammutamine on selle sügise kõige karmim otsus. See suurendab ebavõrdsust ja loob vaesust. Tekib küsimus, millises riigis me elada soovime. Valikuteks on praegusest vaesemad pensionärid, suured maksutõusud või liiga suur tööjõu sisseränne. Ilma kohustusliku kogumispensionita ei ole vaesusrisi vähendamine pensionieas võimalik. Vastupidi, see suureneb. Karta on, et tulevikus on just noored pered need kõige suuremad patuoinad, kelle kaela laotakse tänased lollused. Just nemad peavad nii lapsi kasvatama kui ka kandma järjest suuremat

koormat riigi ülalpidamiseks. Aga kusagil tuleb ka neile taluvuspiir ette.

Seisame teelahkmel, kas teha pensionisüsteem paremaks, säilitades kohustusliku kogumispensioni, nii et oleksime tulevikus ühel pulgal Hollandi, Soome ja Rootsiga, või tehes Ungarit ja Poolat, kus hakati süsteemi kärinal lammutama ja kindlustatud lasid populistlikel valitsustel endal naha üle kõrvade tõmmata. Ootus, et tulevane väiksem põlvkond maksab kinni eelmise suurema põlvkonna pensioni, on ette luhtunud. Sellest on aru saanud pea kõik Euroopa riigid, kes on välja töötanud oma skeemid, kus jooksvalt finantseeritav ja kohustuslik vabatahtlik tööandja personaalne kogumispension üksteist täiendavad.

Eesti pensionisüsteemis on kogumisosa võrreldes arenenud riikide omaga ilmselgelt väike ja teise samba lõhkumise asemel tuleks leida lisateid, kuidas pensionipõlveks rohkem raha kõrvale panna.

Näiteks võib tuua sotsiaaldemokraatide poolt Riigikogule esitatud tööandja pensioni eelnõu.

Sotsiaaldemokraatide eesmärk on muuta kogumispensioni süsteem nõnda paindlikuks ja atraktiivseks, et meist võimalikult vähestel tekiks kiusatus kogutud raha enne pensioniiga laiaks lüüa.

Toon ära ka mõne sotsiaaldemokraatide ja Reformierakonna päris konkreetse ettepaneku, mis tänaseks on seaduseelnõuks vormistatud. Teise samba väljamaksetele pensionieas peab kehtima tulumaksuvabastus – see on siis lisaks praegusele 500 euro tulumaksuvabastusele kuus. Püsiva töövõimetuse või tõsise tervisehäda korral peab inimene saama teise sambasse kogutu korraga välja võtta või hakata pensionimakseid saama enne pensioniiga. Kui inimene on jõudnud pensioniikka, siis ei tohiks kehtida selle summa ülempiir, mille ta korraga kätte saab. Praegu on selleks summaks kümnekordne rahvapensioni määr ehk 2052 eurot. Pensionifonde tuleks kohustada teavitama inimest tema raha paigutamisest, kogunenud summast, investeringute tootlusest, et toimuks informeeritud koostöö investori ja pensionifondide vahel. Kaaluda annaks palju muudki, näiteks pensionifondide haldustasude jätkuvat alandamist, pensionikoguja võimalust panustada teise sambasse ka 3–4% palgalt, kui tal on selleks soovi ja sissetulekuid, ka võiks arutada, kuidas kasvatada pensioniealise pensionijäake ka siis, kui talle väljamakseid juba tehakse.

Kolm minutit juurde, palun!

20:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaega!

20:27 Heljo Pikhof

Meie, sotsiaaldemokraadid, toetame praeguste ja tulevaste pensionäride heaolu kasvu, põlvkondadevahelist solidaarsust ning Eesti pensionisüsteemi jätkusuutlikumat rahastamist. Aitäh!

20:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Maris Lauri, palun, Reformierakonna fraktsiooni nimel!

20:27 Maris Lauri

Head kolleegid! Vabadus on tore asi, kuid vabadusega koos käib alati ka vastutus – vastutus nii teiste kui ka enda eest, vastutus oma tegude eest. Kahjuks inimene kipub ikka mõtlema lühiajaliselt, kaugemad eesmärgid ununevad tihtipeale. Elus on raskusi ja kiusatusi, mis vastutustunde vahetevahel ära nüsivad. Ja see on koht, kus tuleb aidata. Siin oli täna juba juttu sellest, et me kohustame noori õppima. Ja kuigi vahetevahel võib tunduda, et see on jube vastik, me ikkagi toetame seda edasi. Me keegi ei leia, et hariduseta võiks edasi minna. Me sunnime oma lapsi õppima, sunnime vahel ka iseennast õppima. Me teame, et see on tuleviku nimel. Täpselt sama kehtib ka tulevikuks säästmise nimel tegutsemisel.

Kahjuks on nii, et inimene ise investeerimisega alati toime ei tule. Me teame, et seda suutvate inimeste osakaal nii Eestis kui ka mujal maailmas on tegelikult tagasihoidlik. Täna oli ka sellest juttu, et ise investeerimine on tihtipeale kõvasti kulukam ja kahjud suuremad. Nendel, kes on julgemad, on olemas kolmas samm. Need, kes ei ole nii võimekad, peaksid piirduma teise sambaga. See on nende inimeste enda võimalus.

Meie eelnõu lahendab need probleemid, mida me peame praeguses süsteemis kõige akuutsemateks.

Me soovime suurendada väljamaksete paindlikkust, lisades teatud piiratud juhtudel varasema väljamakse võimaluse. Mõeldud on pikaajalisi töötuid, puudega inimesi, väga raske haigusega inimesi, kellele võiks raha välja maksta kas osaliselt või täielikult. Oluline oli seegi, et me lisame kohustuse luua kõikne informeerimissüsteem, et inimesed saaksid informatsiooni oma kõigi pensionioiguste kohta nii

esimeses, teises kui kolmandas sambas. Selle põhjal nad saaksid hinnata, kui suur võiks tulevikus nende pension olla – just sellel alusel, kui palju on juba kogutud. Praegu seda infot ei ole võimalik saada. Valitsus meie eelnõu ei toetanud. Vastuväited olid naeruväärsed. Naeruväärne on öelda, et kõige suurem probleem on selles, et info on vales kohas, et Pensionikeskuses ei ole vajalikke andmeallikaid. Kuulge, mis takistab seda linki loomast? Mitte midagi! Täpselt samasuguste probleemide käes oleks ka SKAIS2, mille puhul me ju kõik teame, et see süsteem korralikult ei tööta ja selle valmistaamine võtab ilmselt jumal teab kui kaua aega.

Ka jutt sellest, et valitsuse eelnõu läheb kaugemale, on kahepalgeline. Kaugemale läheb ta selles, et ta lõhub ära teise samba ehk nullib selle olulise aspekti, miks on vajalik kohustuslikult koguda. Aga meie eelnõus on päris mitmed kohad, kus meie läheme tegelikult kaugemale, seda nii informeerimises kui ka võimaluses raha välja võtta, säilitades seejuures teise samba. Ja nagu iga eelnõu puhul, on siingi kõigil võimalus eelnõule täiendusi lisada.

Ma pean ütlema ka seda, et komisjonis kahjuks diskussiooni tegelikult ei olnud.

Koalitsioonierakondlased ei küsinud meie eelnõu kohta midagi ja ei küsinud ka oma eelnõu kohta midagi. Kahjuks on rahanduskomisjoni diskussioonid muutunud selliseks, kus koalitsioon enam ei osale. Nii et ma ei tea, miks nad üldse istungitel osalevad, mul vahetevahel tekib see küsimus. Aga see selleks. Ma loodan, et siin saalis on julgust mõelda, julgust astuda üle opositsiooni-koalitsiooni piiridest ja olla vahetevahel iseenda vastu aus. Aitäh!

20:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole, seega on läbirääkimised lõppenud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 91 esimesel lugemisel tagasi lükata. Head kolleegid, me läheme selle ettepaneku hääletamise juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 91 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu 39, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Aitäh, head kolleegid! Täna istung on lõppenud. Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 20.37.